YAZICIOĞLU MEHMED

MUHAMMEDİYE

"Kitab-ı Muhammediyye"

Dr. ÂMİL ÇELEBİOĞLU

4. cilt

Tercüman 1001 TEMEL ESER

Tercüman
1001 TEMEL ESER
58

Yazan:
Yazıcıoğlu MEHMED

Baskıya Hazırlayan:
Dr. Amil ÇELEBİOĞLU

MUHAMMEDİYE

cilt 4

Tercüman gazetesinde hazırlanan
bu eser Kervan Kitapçılık A. Ş.
ofset tesislerinde basılmıştır

1001 Temel Eser'i iftiharla sunuyoruz

Tarihimize mânâ, millî benliğimize güç katan kütüphaneler dolusu birbirinden seçme eserlere sahip bulunuyoruz. Edebiyat, tarih, sosyoloji, felsefe, folklor gibi millî ruhu geliştiren, ona yön veren konularda "Gerçek eserler" elimizin altındadır. Ne var ki, elimizin altındaki bu eserlerden çoğunlukla istifade edemeyiz. Çünkü devirler değişmelere yol açmış, dil değişmiş, yazı değişmiştir.

Gözden ve gönülden uzak kalmış unutulmaya yüz tutmuş -Ama değerinden hiçbir şey kaybetmemiş, çoğunluğu daha da önem kazanmış- binlerce cilt eser, bir süre daha el atılmazsa, tarihin derinliklerinde kaybolup gideceklerdir. Çünkü onları derleyip - toparlayacak ve günümüzün türkçesi ile baskıya hazırlayacak değerdeki kalemler, gün geçtikçe azalmaktadır.

Bin yıllık tarihimizin içinden süzülüp gelen ve bizi biz yapan, kültürümüzde "Köşetaşı" vazifesi gören bu eserleri, tozlu raflardan kurtarıp, nesillere ulaştırmayı plânladık.

Sevinçle karşılayıp, ümitle alkışladığımız "1000 Temel Eser" serisi, Millî Eğitim Bakanlığınca durdurulunca, bugüne kadar yayınlanan 66 esere yüzlerce ek yapmayı düşündük ve "Tercüman 1001 Temel Eser" dizisini yayınlamaya karar verdik. "1000 Temel Eser" serisini hazırlayan çok değerli bilginler heyetini, yeni üyelerle genişlettik. Ayrıca 200 ilim adamımızdan yardım vaadi aldık. Tercüman'ın yayın hayatındaki geniş imkânlarını 1001 Temel Eser için daha da güçlendirdik. Artık karşınıza gururla, cesaretle çıkmamız, eserlerimizi gözlere ve gönüllere sergilememiz zamanı gelmiş bulunuyor. Millî değer ve mânâda her kitap ve her yazar bu serimizde yerini bulacak, hiç bir art düşünce ile değerli değersiz, değersiz de değerli gibi ortaya konmayacaktır. Çünkü esas gaye bin yıllık tarihimizin temelini, mayasını gözler

önüne sermek, onları lâyık oldukları yere oturtmaktır.

Bu bakımdan 1001 Temel Eser'den maddî hiç bir kâr beklemiyoruz. Kârımız sadece gurur, iftihar, hizmet zevki olacaktır.

KEMAL ILICAK

Tercüman Gazetesi Sahibi

Çün ol şâhın cemâline nihâyet bulmadı erbâb
Beyânında enin onun kalır âciz ulu'l-elbâb

Benim hod dilim oldu lal ne sözüm var beyân edem
Meger esrârı gaybından bana feth eyleye ebvâb

Nice sabr eylesin diller o mahbûbun kelâmında
Severse her neyi kişi onu söyler olur her bâb

Husûsâ öyle mahbûbun kim ola gâyet-i gâyât
Ola yerin göğün nûru ola ol âyet-i âyât

Ulûhiyyet sarâyında serâ-perde bırakmışken
Gerek aça nikaabını götüre râyet-i râyât

Ki tâ keşf-i hicâb ede göre gözler yüzün onun
O yüzde mahv ola gözler be-küllî gide keyfiyyât

Bu yeri gökleri ol nûr ademden eyledi ihdâs
Mukaddestir havâdisten erişmez nûruna ehdâs

Ki nûru nur-ı mutlaktır yeri göğü eder tenvîr
Verir bir ma'rifet nûrun ki bilmez akl ile behhâs

Onun nûruna akl ermez velî temsîl eder ona
Ki tâ fehm ede ârifler kese tâ bü'l-heves ehbâs

«Allâh, göklerin ve yerin aydınlatıcısıdır. Mü'minin kalbinde nûrunun sıfatı: Sanki bir hücre ki içinde bir lâmba var; lâmba da cam bir mahfaza içinde...» (*)

Dedi nûrun ona benzer ki bir mişkât ola behhâc
O mişkât içre bir misbâh yanar olsa katı vehhâc

(*) *Nûr Sûresi, 35. âyet.*

O misbâh yansa bir kandîl içinde kim onun nuru
Kim olsa kevkeb-i dürrî gibi nûru onun mevvâc

O kandîl yansa şol zeytîn ağacının yağından kim
Ne maşrıkta biter olsa ne garbî olsa ol ağaç

Şu resme olsa enver kim o mişkât içre ol misbâh
Ki pertâyı ziyâsından şuâ olsa sabâh isbâh

Eger od ermese dahi yakaydı yağı misbâhın
Kim andan rûşen olaydı kamu ecsâm ile ervâh

Bu misbâhın bu kez nûru o kandîlin ziyâsında
Ola nûrün alâ nûrin nitekim rûh ile eşbâh (*)

Bu sözden öyle fehm etti hakaayık seyr eden eşyâh
Cesed mişkâtıdır rûhun olur rûhu ona ressâh

O kandîl şol gönüldür kim münevver ola rûh ile
Ol ağaç nefs-i kudsiyye durur kim ermeye evsâh

Ki bitti cismi bağında erişti şu'besi câna
Ki tâ gül yüzüne anda müselsel hat yaza messâh

Ne şarkıyye ne garbiyye durur erer ona irşâd
Tolunmaz doğmaz olmuştur vasatta nûr ile âbâd

Eğer ol akl-ı fa'âlin erişmezse dahı nârı
Yanar ol nûr-ı kudsîden eder kuddus ona imdâd

Pes anda oldu ol nûrün alâ nûrün onunçün kim
Ki birin aldı kudsîden biridir nûr-ı isti'dâd

Hidâyet eder ol Allâh kimi dilerse eder şâz
Onu tahkîka irgirüp irürür âhına feryâz

(*) Nûr Sûresi, 35. âyet. «Bu aydınlık nur üstüne nurdur»

Çü nûrun biri zâhirdir birisi nûr-ı mutlaktır
Alır ol nûr-ı zâhirden bu mutlaktan verir ilzâz

Ki tâ bu âlem-i esbâb onu düşürmeye mahcûb
Neden geldi neye gider ede önün sonunu yâz

Dediler bunda şunlar kim bilirler zübde-i esrâr
Ki bu temsîl onünçündür ki tâ fehm edeler ebrâr

Ki mişkât mü'minin nefsi zücâce sadrıdır onun
Onun misbâhı îmandır ki Kur'ân'dan alır envâr

Ol îman biter irşâdın ağacında alır nûru
Gelir bu nûr-ı îmâna bu kez beş nûr olur edvâr

Birisi sözü nûrudur ki vere ilm ile âvâz
Biri a'mâli nûrudur ede ihlâs ile pervâz

Birisi gönlü nûrudur arına şekten ü şirkten
Birisi yüzü nûrudur güneş gibi ola efrâz

Beşincisi budur nûrun makaamı ola nûrânî
Pes ola sonucu nûrün alâ nûrin olup şâh-bâz

Buyurdu bunda şunlar kim ederler Hakk'a istînâs
Meyâdin-i İlâhîde sürerler birliğe efrâs

Ki bu temsîl onünçündür ki tâ fehm edeler ebrâr
Muhammed'çün buyurdu Hak kim oldur kutb-i kutbü'l-nâs

Ki sadrıdır onun mişkât zücâce kalbidir onun
Risâlettir ona misbâh saçar müşg ü abîr enfâs

Onu nûrün alâ nûrin kılıptır san'at-ı nakkaaş
Hemîn ola kemâlise kemâl-i sun'ısa şâbâş

Bu nûru her ki gördiyse göriser yarın ol nûru
Ayağın bastı uçmağa yolunda her ki korsa baş

Hakîkat gözile baksan odur bil nûrü'l-envâr ol
Sen onu sanma kim oldur hemîn bu söz ü yüz göz kaş

Odur deryâ-yı vahdete hakaayık dürrüne gavvâs
Odur sahrâ-yı izzette şerâyi' tahtı üzre hâs

Hem onun gönlü şehrinden gider uçmağ iline yol
Ol uçmaktan halâs olandur eden Hâlik'a ihlâs

Buyurmuştur beni âriflerin gönlünde isten tâ
Ki dergâhıma yol bulup olasız anda hâsü'l-has

Çün öyle emr eder bize yolunu gösterir Feyyâz
Gerek ikbâl edip ona gayırdan idevüz i'râz

Muhammed'den dahi ârif ola mı kimse hiç onu
Kim onunçün düzülmüştür nizâm-ı cevher ü a'râz

Pes onu ondan iste kim bilesin bulasın bir gün
Başına koya devlet tâc eline gire hep agrâz

Onunçün cümle âlimler kılarlar ondan istinbât
Onunçün cümle ârifler kurarlar iline fustât

Onunçün cümle fâzıllar uyarlar sözüne onun
Onunçün cümle kâmiller giderler izine evsât

Onunçün enbiyâ ona kamusu ümmet olmuştur
Onunçün evliyâ ona cemîi tuttular enmât

Gel imdi görmeğe Hakk'ı eger olur isen lehhâz
Sana bir gizli râzım var kıl ona cân ile ilhâz

Sözüm zevk-ı sahîh ile bilinir tatmayan bilmez
Ki lübbüdür meânînin beyân eyleyemez elfâz

Hulâsâ söz durur onu bilen vicdân ile bildi
O vicdân ilm-i zâtîden gelir pes ol ona haffâz

Demişlerdir mükemmeller bu söze eyleyip icmâ'
Ki Hakk'ın yüzünü görmek ya tutmak sözüne esmâ'

Nitekim neyyir-i a'zam katında zerre niceseyse
Bu dünyâ âhiret onun katında budur et ıtlâ'

Ki ârifler katında hîç onu görmekten evlâ yok
Husûsâ kim fenâ fi'llâh erip ede bekaa ibdâ'

Teveccüh kıldı bunlar da ibâdette edip iblâg
Kamu eşyâyı gözlerden gönülden ettiler ırag

Tahallûk ettiler onun kemâl-i hulkuna göre
Pes ol da saçtı nûrunu bulara eyledi ifrâg

Bu kez bunlar ara yerden be-küllî oldular fânî
Tamam nûr oldu mevcûdât çü nûrun eyledi isbâg

Bu âlemde çü nûrundan tamam mahv olıcak arrâf
Yarın mahv olmaya mı dersin onu bulıcak arrâf

Nider bu külhanı bülbül çü gülşende güle güller
Nider bu gökçe boncuğu çü cevherler bula sarrâf

Muhabbetten şular bildi ki kıldılar onu mahbûb
Onu mahbûb şol er bildi ki kıldı dışın için saf

Gel imdi gel beru imdi o mahbûba olan müştâk
Ne denli söylesem onu tükenmez hüsnüne eşvâk

Bu denli sözü aşk idi ki derdinden haber verdi
Ki ma'şûkun kelâmile diridir dünyede uşşak

Sözümüz anda idi kim gele müşgden kesîbe halk
Ki tâ keşf-i hicâb edip yüzünü göstere Hallâk

Buyurmuştur sahîh ahbar içinde maksad-ı levlâk
Şu kim ana döşenmiştir firâş u mersad-ı eflâk

Ol ak müşgden yere çünkim erişe dedi mü'minler
Bula yerli yerin bir bir otura cinn ü ins emlâk

Şular kim olalar âlem o yerde olalar a'zam
İdiser Hak onu ekrem ki vermiştir ona idrâk

Sırât'ı ön geçe gerçi mukallidler edip ikbâl
Velîkin anda âlimler önüdü bulalar iclâl

Amel zîrâ onunçündür kim uçmakta ola rif'at
Velî Allâh'ı görmekte ne medhâl eyleye a'mâl

Ki ilm eşref durur zîrâ amelden zühd ü takvâdan
Ki zîrâ ilm ile buldu bulanlar ahsen-i ahvâl

Rivâyette gelir her kim önürdü cum'aya akdâm
Atarsa anda da önden idiser ol yere ikdâm

Bu hâl içindeken bunlar bu kez işrâk ede bir nur
Ki düpdüz âlemi tuta ede âsârını i'dâm

Bular onu görüp vecde gele küllî ede secde
Kamu toprağa yüz urup sanasın olalar a'dâm

Sirâyet ede pes bu nûr dola ervâh ile ebdân
Tamâmet zâhir ü bâtın dola envâr ile insan

Hemin göz ü kulak ola kamu insan bu kez ancak
Ki tâ bizzât ona anda cihetsiz gözüke Rahman

İşite hem onun sözün cihetsiz uşbu nûr ile
Ki tâ Hakkanî tevhîde erişe vahdet-i îman

Pes andan ere bir kimse onu göndermez illâ Hû
Ki tiz imdi yaraklanın bu kez gözükmez illâ Hû

Bugün ol gün durur kim siz gerek kim işbu göz ile
Yüzünü göresiz onun tecellî kılmaz illâ Hû

Be-nâgâh bir hıtâb ere sizi kıgırmaz illâ Hû
Bu kez bunlar yaraklana ki yüzün göreler onun

Oturu çevre etrâfa ki keşf eder hicâb Allâh
Gelin bana gelin bana diye ede hıtâb Allâh

Ki nûrun kaplaya sizi kim açısar Cenâb Allâh
Yakında göresiz yüzüm şol ihsanlar kılam size

Visâlim kılam erzânî ki serpiser nikaab Allâh
Verem şol mülkümü size ki gözler görmedik ola

Şu devletler bula müştâk zevâli olmaya aslâ
Şu vuslatlar bula uşşâh melâli olmaya asla

Şol a'tâfı bula erbâb fenâsı olmaya hergiz
Şol eltâfı bula ahbâb kelâli olmaya aslâ

Şu şâhı bula makbûller ki Rabbü'l-âlemîn oldur
Şol Allâh'ı bula kullar misâli olmaya aslâ

Zihî gufrânı çok Hannân ki yoktur lutfuna hemtây
Zihî rıdvânı çok Mennân ki ermez fazlına hiç rây

Zihî âsârı çok Deyyân ki yoktur cûduna pâyân
Zihî envârı çok Rahman ki nûrundan döner gün ay

Zihî ihsânı çok sultan kim eder toprağı insan
Zihî sultan zihî insan kim ol sânî' bu sun'-ârây

Celâli kadri a'lâdır çün etvâr-ı tecellîden
Cemâli nûru eclâdır pes envâr-ı tecellîden

İNKİŞÂFÜ'Z—ZÂT

Eyâ sultân-ı a'lâdan ulâya isteyen i'lâ
Veyâ Subhân-ı eclâdan tecellî eden isticlâ

Ne bildi şol ki bilmedi onun derdini âlemde
Ne buldu şol ki bulmadı onun vaslında istihlâ

Niderler cânı kim onun feda olmaya cenginde
Niderler başı kim onun yolunda ede isti'lâ

Sevendir mâlini meftûn sevendir âlini magbûn
Sevendir hâlini mecnûn buları sanmagıl âlâ

Kanı kanı getir bir er/verir cânı onu ister
Bana kimdir onu göster ki kıla aşkın istimlâ

Kanı sâhib-nazar gözler ki dâyim ol yüzü gözler
Kanı diller onu sözler kanı gönül ede îlâ

Kanı ol derd-i Hakkaanî ki vere sana Hak onu
Demeyesin ki Hak kanı ede ol sana istîlâ

Olursan ona müştâk ol yürürsen ehl-i eşvâk ol
Durursan sâhib-ezvâk ol ki kıla kadrini ıglâ

İşit şimden geri gel gel diyem ilm-i ledünnîden
Kim onu cefr ilminden ederler şemmesin imlâ

Ki âlimlerde var bir sır halîfelerde var bir sır
Peyemberlerde var bir sır meleklerde de var serrâ

Bulardan sonra Alâh'ın da var bir sırr-ı esrârı (*)
Ki Subhanellerî esra'da etti sırrını isrâ

Eger bilseydi câhiller nedir âlimlerin sırrı
Kılıca el ururlardı dolup şer şehr ile sahrâ

(*) *«Her türlü noksanlıktan münezzeh olan o Allâh'dır ki kulunu, gece Mescid-i Haram'dan, o etrafını mübârek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya kadar götürdü.» İsrâ Sûresi, 1. âyet.*

Eger bilseydi âlimler halîfelerdeki sırrı
Hemîşe ceng ederlerdi olurdu fitneye îrâ

Halîfeler eger bilse nebîler sırrını nâgâh
Hilâf olurdu ortada ederlerdi cidâl icrâ

Nebîler de eger bilse melekler sırrını yek-bâr
Katı töhmet ederlerdi kopardı ortada darrâ

Melekler muttali' olsa eger sırrına Allâh'ın
Tahayyürde ederlerdi cihandan candan istibrâ

Pes işit imdi ârifler nedir derler bu sırlardan
Ki kaal ü kîl ile kılı kılarlar kırk bölük garrâ

Husûsâ kim mahabbette kılarlar kaali hâli hâl
Egerçi sığmaz ol yerde zübânı zehre-i zehrâ

Dediler dedi âlimler mahabbet Hakk'a tâattir
Sevâbın yâhud ihsânın sevip etmek gerek ıtrâ

Ki zâtına sıfâtına muhabbet kimse irgürmez
Ki mümkinde olur sevmek erişmek vâcibe ârâ

Velî ârifler aydurlar severler var onu kullar
Ki var sözümüze huccet diyelim edelim igrâ

Deriz lezzet durur mahbûb edinir halk onu matlûb
Düşüptür şöyle kim mergûb ki kılmazlar onu ibrâ

Ki hattâ sorsalar bize nidersiz mâli kesb edip
Akkalli bârî dirersiz cihanda ağ ile hamrâ

Cevâbında biz ayduruz ki bulavuz deriz mâli
Sorarlarsa bize mâli nidersi ag eger safrâ

Cevâbında biz ayduruz yemek içmek bulavüz tâ
Sorarlarsa niçün yersiz içersiz ni'met-i gabrâ

Cevâbında biz ayduruz ki nefsimiz ala lezzât
Sorarlarsa niçin nefse idersiz lezzet istid'â

Cevâbında biz ayduruz hatâdır bu suâliniz
Ki bir nesnedir ol lezzet kamu halk eder istîfâ

Pes andan bildi ârifler kemâl mahbûb imiş bizzât
Ki hergiz istemez noksan kemâlile bulan na'mâ

Bu hod ma'lûm oluptur kim kamu eşyâ bu âlemde
Kemâli Hak'tan almıştır onundur izz ü isti'nâ

Pes oldu lâ-cerem mahbûb onun zâtı kemâlince
Bu ma'nîden hakîkatte onu gösterdi hep eşyâ

Mahabbetten şu kim buldu buluptur hep kemâlâtı
Tamam erdi makaamâta be-küllî etti istiksâ

Şu kim onun dimâgında mahabbet tadı konmadı
Eger cümle makaamâtı bulursa tatmadı helvâ

Ki zîrâ zâtı nûrundan gelir derler mahabbet bil
Kalan evsâf sıfâtından gelir derler eder isfâ

Onunçün nakl oluptur kim imâm-ı Fehr-i Râzî'den
Ki Tefsîr-i Kebîr'inde ediptir bu sözü îsâ

Ki bir kimse azîze ger yakın azîz olur
Hakîr ile hakîr olur bu takrîri eder inşâ

Birince (*) kavm vardır der tabiatde karâr etti
Bunu fânî lezzeti tattı sevip verdi ona sevdâ

İki türlü azâb ile muazzeb oldular bunlar
Biri bunda biri anda helâk etti tamâm lâvâ

(*) Bir nice.

Birince kavm sa'y etti musaffâ ettiler nefsi
Velî biraz eser kaldı kim olmamıştı nefs inkaa

Pes ona tuttular himmet kim oddan kurtula bunlar
Halâs olup cehennemden ki ya'nî yanmaya a'zâ

Birince kavm cennette merâtib sevdiler ya'nî
Bulalar kubbe-i hamrâ giyeler hulle-i hadrâ

Muazzeb oldu bunlar da iki türlü azâb ile
Çü gayri sevdiler bunlar nice olmayalar amyâ

Birisi nâr-ı hurkattir birisi nâr-ı fürkattir
Firâk odu eşeddir kim kim olur tâ ebed zalmâ

Ki zîrâ andan ayrılmak bir oddur benzemez oda
Ya bulmuş ni'meti kişi ya bulmamış nola işfâ

Birince kavm dünyada tabîatten uçup geçti
Rüsûmu cümle mahv oldu ne zâtı kaldı ne esmâ

Hemin ma'bûdu Hak oldu hemin maksûdu Hak oldu
Hemin meşhûdu Hak oldu hebâ oldu kamu ehvâ

Gerekmez dediler dünyâ gerekmez dediler ukbâ
Gerektir dediler Mevlâ gerektir dediler ikbaa

Eger râzıysa Hak bizden ona kaadir durur kim ol
Cehennemde vere ni'met ede anda bizi irzâ

Eger hışm eylese bize geri kaadir durur ona
Ki cennete azâb ede ede hışmında istikbaa

Çü sevdiler onun vechin deyip lâ Rabbe illâ Hû (*)
Pes ol da bunlara kıldı iki âlemleri i'tâ

(*) Ondan başka Rab yoktur.

Bular gerçi mesâkindir velî gizli selâtindir
K'iderler meskenet içre libâs-ı saltanat ihfâ

Bular onlar dururlar kim buyurmuştur resûlu'llâh
Kim Allâh'ın mülûki var pelâs altında istihfâ

Bular onlar dururlar hem buyurmuştur geri ol şâh
Diyüptür meşrebin hâlin buların eyleyip ihsâ

Kim Allâh'ın ibâdı var kaçarlar dedi cennetten
Nitekim cîfeden sizler kaçarsız edip istinkaa

Gel ey âhir zaman kavmi işittin mi bu remzi hîç
Aceb bu sözler etti mi hakaayık râzını ifşâ

Ki kerremnâ külâhını komuştur başına tâc ol
Mahabbet gûş-vârını kulağında edip icdâ

Kodu parmağına teshîr yüzüğünü Süleyman-veş
Yazıp sadrında îmânın berâtın eyledi imzâ

Pes ol tâcı yere urma yüzügü atma deryâya
Berâtı odlara yakma hayâ kıl kılma isti'sâ

Mahabbet gûş-vârın hod çıkarma hiç kulağından
Ki mahbûbun kelâmını mahabbettir eden isgâ

Seni mahbûb edindi ön velî mahbûb odur ön son
Çün evvelden fenâ idin dile âhir geri ifnâ

Muhib mahbûb mahabbet bil çün ol ola hakîkatte
Elin çek sen pes ortadan ki tâ vere likaa irkaa

Gönül olursa rûhânî bula keşf ile rûh onu
Açıla vech-i Subhânî ede envârını ilkaa

Gel imdi iste Mevlâ'yı ol evlâlardan evlâyı
Ol alalardan a'lâyı bul eyle ondan isti'tâ

Ki buyurmuş durur kendi hadîs-i kudsî içinde
Ki Cebrîl söz etmiştir habîbine onu îhâ

Kimi kim kâyim eylerse ben esmâ ve sıfâtımla
Edeb ilzâm edem ona ki benden ede istihyâ

Kime kim zâtını bir kez hakîkat inkişâf etsem
Atab ilzâm edem ona fenâ edem edem ihyâ

Bu keşf-i zâtı dünyâda erer âriflere ancak
Velî anda tecellî zât idiser halka hep mâşâ

Çü zâtın inkişâf edip cemâlin arz idisermiş
Gel imdi zâta mahv ol kim kıla va'desini îfâ

Velî gel rûh-ı a'zamdan taleb kıl Kibriyâ nûrun
Ridâ-yı Kibriyâ oldur yüzü ağu gözü da'câ

Ki zîrâ ferd-i câmi'dir vücûbu hadd-i imkânı
Ona âyînedir bize o yüzü gösterir îmâ

Gözet imdi ne lûtf ile hicâbın serpiser mahbûb
Ne yüz gösterdiser halka tecellî eyleyip inhâ

Götüre hep hicâbını kalısar üç hicâb ancak
Ki tâ tedrîc ile ede cemâli nûrunu ibdâ

Ol üçün birisi izzet hicâbıdır cenâbına
Kim ef'âli sarâyında serâ-perde eder irhâ

İkincisi onun azmet hicâbıdır sıfâtında
Kim ona ermeye efkâr tasavvurlar kala hayrâ

Hicâbının üçüncüsü hicâb-ı Kibriyâ'dır kim
Erişmeye ona enzar ki tâ sâfî kala beydâ

Açalar gözlerin nâgâh ki yüzün göreler onun
Bu üç türlü hicâbından şu denli erişe ezvâ

Ki tâkaat tâk ola onun hicâbın görmeğe gözde
Hicâbına çü döymez göz kim ede nûrun istîzâ

Çü sübhâtının işrâkı sanasın eyleye pertâb
Eser kalmaya bunlarda ede envârını sînâ

Onun vechi cenâbından şu denli erişe envâr
Ki düpdüz bunların zâtı tamâmet nûr ola beyzâ

Pes ol izzet hicâbından vere halka selâm evvel
İşite onu ser-cümle acem rûm u arab arbâ

Selâm olsun diye benden benim ey kullarım size
Ki size merhabâ ehlâ sizindir gâyet-i iksâ

Selâm olsun şu sultandan kim oldur Hayy ü Kayyûm ol
Şu sultana kim ol Hay'dır ölüm yoktur ona hîç dâ

Benim vaslım ki var size bugün erzânî olsun kim
Ebed Dârü's-Selâmında mukîm olun kalın ahyâ

Benim şol dostlarımsız kim katımda haslarım sizsiz
Bısât-ı kurbum üstünde oturun edin istihvâ

Bağışladım size ünsüm sizindir hazret-i kudsüm
Sizindir arşım u kürsüm sizindir cennet ü havrâ

Sizin şol Tanrı'nuzvan kim beni siz görmeden dahi
Tapardınız bana bilip edip tevhîdimi ısfâ

Severdinizdi görmeden umardınızdı ermeden
Beni ta'zîm edip korkup ederdiniz recâ ercâ

Bilin izzim celâlümçün ki ben de râzıyam sizden
Onu kim siz seversiniz ben severven edin istimzâ

Celâlim gösterem size cemâlim gösterem size
Kemâlim gösterem size makaamınız kılam ra'nâ

Neyi kim nefsiniz ister bugün benden onu isten
Şol ihsanlar kılam size ki kılmaz diller istihsâ

Ben ol lûtf ıssı Allâh'am ki sun'umdan durur âlem
Hazînem dolu eksilmez Ganî'yem ederem ignâ

Benem sizin celîsiniz benem sizin enîsiniz
Banadır çün gelişiniz iderven ben dahi îvâ

Size şimden geri yoktur Felâ hâcet velâ fâkat (*)
Velâ da'f ü herem hüzn ü velâ renc ü elem dehyâ

Bugünden geri yok tahvîl velâ çıkmak velâ tebdîl
Velâ hışm u velâ tezlîl velâ şiddet velâ işkaa

Bağışladım size mülk-i kebîri kim ola sermed
Selâtîn olasız anda ebed görmeyesiz îzâ

Çü bu resme hitâb ede hitâb-i müstetâb ede
Bu kez keşf-i hicâb ede tecellî eyleye iclâ

Hicâbın cümle keşf ede kamu gözler göre zâtın
Hicâb-ı Kibriyâ ola hemîn ancak kalan hasnâ

Cihet olmaya hem gâyet yakın olmaya hem ırak
Ne haysiyyet ne keyfiyyet ne kemmiyet ne hod eczâ

Ne gözde irtisâm ede şu'â ne ittisâl ede
Mukaabil olmaya gözler eger kehlâ veger şehlâ

Ona ebsâr eriştikte nihâyet görmeye aslâ
Onu künhince bilmekte besâyir hem kala azrâ

Zihî âsâr-ı hüsnâ kim yaşanur neyyir-i a'zam
Zihî îsâr-ı esnâ kim utanır lücce-i dâmâ

(*) *Ne fakr ne de ihtiyac.*

Celâli kadri a'lâdır çün etvârı tecellîden
Cemâli nûru eclâdır pes envâr-ı tecellîden

Çünkim tecellî ede zât götrüle hep kibr ü riyâ
Cümle hicâbı ref' ede illâ ridâü'l-Kibriyâ

Zîrâ hakîkat mülkünün sultânı zâhir olsadı
Bulmaz idi kimse bekaa ger evliyâ ger enbiyâ

Pes ol ridâ-i Kibriyâ berzah olur kim nûr-ı zât
Ondan tecellî eyleye tâkaat bula tâ asfiyâ

Bârî çün onu göreler cümle yere yüz uralar
Secde idüben duralar nûra ere nûr u ziyâ

Ere hitâb-i müstetâb halkın sücûddan oldu tâb
Çün eyledim keşf-i hicâb görsün yüzümü evliyâ

Bu vakt değil vakt-i sücûd bu vatk durur vakt-i vücûd
Bu vakt odur kim ere cûd ede tena'um etkıyâ

Bu vakt ibâdetçün değil bu vakt ziyâdetçün durur
Bu vakt anâ vakti değil bu vakt durur vakt-i gınâ

Bu vakt te'ab vakti değil bu vakt tarab vakti durur
Bu vakt şühûd vakti durur bu vakt durur vakt-i likaa

Okdumdu siz kullarımı tâ göresiz envârımı
Tâ göresiz dîdârımı tâ bulasız zevk u safâ

Pes başını halk kaldırıp Bîçûn cemâlini görüp
Cân u gönül hayran durup akl ile aşk bula cilâ

Üç yüz yıl ola kim bular kirpiklerin yummayalar
Gayrın yüzün görmeyeler ayna erişe iltikaa

Her kim bula anda sebât akdi niceyse der-sıfât
Ancılayın keşf ola zât şol vakt kim açısar gıtâ

Bunlarçün ede iktidâ dergâha bula ihtidâ
Hazretten erişe nidâ kaldı mı olmadık atâ

Bunlar diye yâ Rabbenâ olsun sana çok çok senâ
Hiç kalmadı aslâ senâ hep eyledin bize sehâ

Verdin bize oddan necât verdin cinânında hayât
Verdin civârında sebât erdi tamâmına recâ

Verdin kerâmet hıl'atın verdin selâmet rif'atın
Verdin tamâmet tal'atın verdin likaan ile bekaa

Verdin bize kadrü'l-kemâl verdin bize dârü'l-celâl
Verdin bize nûrü'l-cemâl bulduk atâda intihâ

Ere bu kez geri hitâb keşf eyledim gerçi hicâb
Açtım yüzüm bî-ihticâb kıldım kemâlince cilâ

Kaldı velî bir iş kim ol kimse ona bulmadı yol
Bunlar diye ne ola ol eyle bize onu edâ

Bunlar idicek eyle kaal kaale edicek intikaal
Ere bu kez geri makaal oldur diye dâyim rızâ

Verem rızâmı ber-devâm hışm etmeyem hergiz müdâm
Olun ferrahta müstedâm görmen ebed aslâ anâ

Bulun özümü sermedâ dinlen sözümü sermedâ
Görün yüzümü sermedâ kılmayam ayruk ihtifâ

Zî söz ki bu zikrâ ola bu resm ile büşrâ ola
Pes ni'met-i kübrâ ola bin bin ona hamd ü senâ

Evvel bizi var eyledi envârın îsâr eyledi
Hak sonra dîdâr eyledi ol hazrete bî-had duâ

Varın diye ezvacınız öpün koçun işret edin
Varın diye evlâdınız yilen alın bulun kifâ

Varın geri köşkünüze ağın ferah-nâk oturun
Varın geri bâğınıza girin edin kesb-i hevâ

Varın geri atınıza binin aşın seyrân edin
Varın geri ferşinize oturun edin ittikaa

Varın geri hûrilere sohbet idüben zevk edin
Varın geri câriyeler olsun enîs etsin vefâ

Varın geri tal'atlara verem hedâya bî-hesâb
Varın geri hil'atlara verem hulel tâc u ridâ

Varın geri meclislere söyleşmeğe ihvân ile
Varın geri ırmaklara Kâfûr ile Kevser devâ

Varın geri Tesnîm-e siz için şarâbından onun
Varın geri bulun onun müşgîn mizâcından şifâ

Varın geri kim Selsebil kılsın hayâtı ber-hayât
Varın geri kim zencebil olsun dımâga iktifâ

Varın geri Tûbâ'ya siz Tûbâ size hüsn-i meâb
Varın geri refreflere anda bulun neşv ü nemâ

Varın geri şol ferşlere kim göklere merfû' ola
Varın geri şol sâyeye memdûd ola ale's-semâ

Varın geri şol sulara kim bağlara olur revân
Varın geri şol meyveye kim canlara olur gıdâ

Varın geri kasrınıza ersin size fevz-i tamâm
Varın geri mısrınıza varsın naîm ü i'tinâ

Çün bu kemâl-i lûtf ile ihsân edip i'zâz ede
Çün bu tamâm-ı fazl ile ikrâm edip vere senâ

Şol denli lezzet bulalar onun hitâbından bular
Kim gâyet istigrâk edip lezzette bulalar fenâ

Şol denli işrâk eyleye nûr-ı tecellî bunlara
Kim baş u can bulmayalar kim edeler anda fidâ

Ser-mest ede hüsn-i cemâl lezzet vere ayn-ı celâl
Zînet vere zeyn-i kemâl hayret vere hilm ü hayâ

Şol resme serhoş olalar kendileri bilmeyeler
Yollarını bulmayalar ne intihâ ne ibtidâ

Pes emr idiser ol İlâh ol kâyinâta pâdişâh
Ol kim kamu şahlara şâh ol kim işinde yok hatâ

Ya'nî firiştehler gele cümle mukarrebler bile
Tâ kim bular menzil bula mülkine ede ihtidâ

Alın gidin ta'zîm ile evlerine tekrîm ile
Kim cennetin bunlar ola sultanları ehlü'l-velâ

Çünkim firiştehler yürür ta'zîm ile alıp gelir
Karşı gele vildân u hûr cilve ura ede celâ

Pes cennet ehli göreler bu hâle gıbtat edeler
Bir birisine aydalar zî saltanat zihî alâ

Zî baht onun ahbâbına zî baht onun ahzâbına
Zî baht onun aktâbına gör nice buldu ıstıfâ

Çün bunların ehli ere yüzlerinin nûrun göre
Bin türlü tahsîn irgüre ayda zihî hüsn ü behâ

Bunlar da ayda siz de hem şol vakt ki gittik biz de hem
Artmış güzellik siz de hem olmaya bu hüsne behâ

Pes râyet-i ulyâ budur pes âyet-i kusvâ budur
Pes gâyet-i mermâ budur bâkî hevâdır hep hebâ

Budur hidâyet nüktesi budur hidâyet hıttası
Budur nihâyet noktası budur çü hatt-ı istivâ

Budur şerîat mezhebi budur tarîkat matlabı
Budur hakîkat meşrebi bundan açılır incilâ

Budur nevâlü'ş-şâyıkîn budur zülâlü'z-zâyıkîn
Budur visâlü'l-âşıkîn budur merâm-ı intivâ

Budur usûlü'n-nâsikîn budur vusûlü's-sâlikîn
Budur husûlü'l-mâlikîn budur makaam-ı inzivâ

Budur reşâdü'l-fâzılîn budur murâdü'l-kâmilîn
Budur meâdü'l-vâsılîn budur nizâm-ı ihtivâ

Budur menâlü'l-ârifîn budur meâlü'l-vâsıfîn
Budur kemâlü'l-vâkıfîn budur tamâm-ı i'tilâ

Bunlar durur şol mâhtâb nûru ayân kendi nihan
Bunlar durur şol âftâb kim subhuna yoktur mesâ

Bunlar durur şol pâdişâh kim sevdi öğdü ol İlâh
Bunlar durur şol âlî-câh kim yerleri ale'l-verâ

Bunlar şol ehlü'llâh idi bunda ıyâlü'llâh idi
Bunlar şu fazlu'llâh idi kim başarı fevka'l-livâ

Bunlar durur şemsü'd-duhâ bunlar durur nûrü'l-hüdâ
Bunlar durur hayrü'l-verâ bunlar bulurlar irtikaa

Bunlar idi ehlü's-safâ bunlar idi ehlü'l-vefâ
Bunlar idi ehlü's-safâ bunlar idi evlü'l-vefâ

Bunlardı dünyâ terk eden bunlardı ukbâ terk eden
Bunlardı eşyâ terk eden isterler idi irtizâ

Bunlardı ilmi kudreti kudretten eden ru'yeti
Bunlardı a'lâ hazreti hazretten eden iktizâ

Bunlar çü fânî oldular pes Hak'ta bâkî oldular
Sonra mülâki oldular vaslında buldular nekaa

Bunlar şu kâmiller durur k'evvel buları sevdi Hak
Âhir bular onu sevip emrine etti iktidâ

Bunlar şu vâsıllar durur öğdü Muhammed Mustafâ
Çün Hak'tan artuk nesneyi bunlar edemez ibtigâ

Dedi ki cennet ehlinin bir sınıfı vardır şöyle kim
Kim gözlerinden bunların olmaz hîç aslâ Hak hafâ

Resûlullâh S.A. buyurmuştur ki: «Cennet ehlinden bir zümreye Cenâb-ı Hak mestûr olmaz.»

Zî göz kim onun gördüğü ol ola her dem lâ'yezâl
Zî yüz ki yüz ona tuta sîmâsı ola sîmyâ

Devlet şu cânın başına dergâhı tozun ede tâc
İzzet şu başın cânına derdini ede kîmyâ

Devlet şu ser-tâcın kim ol eşiğine ola gubâr
İzzet şu sultânın kim ol kapısına ola gedâ

Rif'at şu cevrin kim ala lütfu hayâhinden eser
Tal'at şu hicrin kim bula vaslı şarâbından sakaa

Bu resme bir kez çün ere yüzünü âşıklar göre
Bu devlete Hak irgüre geri edeler ilticâ

Bir cum'a eyyâmı kadar devr ede eczâ-i zaman
Geri ol ak müşgden yere geri kılalar ilticâ

Çün cum'a gün ola geri da'vet ola cem' ola halk
Hep enbiyâ ve evliyâ ol yere ede ictirâ

Bir kez geri emr ede Hak yer yer menâbir dikile
Saf saf kerâsî kurula tahtlar konula bî-merâ

Ba'zı menâbir ola nûr ba'zı menâbir lülüden
Ba'zı kızıl yâkuut ola ba'zı zebercedden binâ

Ba'zı kızıl altın ola ba'zısı ola ak gümüş
Müşg ile kâfur üstüne kurulmuş ola hep sevâ

Saf saf gelip cem' olalar yer yer geri oturalar
A'lâ-yı illiyyîne pes Ahmed çıka bî-imtirâ

Zîrâ tecellî kim eder evvel ona eder celîl
Ondan kamu halka eder yoktur bu sözde iftirâ

Zâhir olısar geri arş nûra batısar geri ferş
Göz kulak ola geri halk etmeyeler savt u sadâ

Pes nâgehân ol Zü'l-celâl keşf eyleye geri cemâl
Arz eyleye geri kemâl feyz eyleye hâyrü'l-cezâ

Evvel kelâmı bu ola kim ben şol Allâh'am size
Kim va'deme sâdık olup lûtfumda ettim ihtimâ

Sizi getirdim da'rıma lâyık edip envârıma
İrgürdüm uş dîdârıma verdim vilâyetten kabâ

Budur çü ismet menzili budur selâmet menzili
Budur kerâmet menzili bu yerde yok cevr ü cefâ

Andan kerâmet kapısın açıp keremler ede kim
İhsân-ı mahzından ola hîç olmadan bey'ü şirâ

Hiç gözler onu görmedi hiç kulak ona ermedi
Hiç kimse akl irgürmedi sığmaz ona çûn ü çirâ

Çün gâyet-i i'zâz ile anda muallâ olalar
Çün gâyet-i ikrâm ile anda bulalar intişâ

Pest geri sermest olalar ahsen likaasından onun
Bin bin geri hest olalar olmaya aslâ ınkızâ

Ol lûtf ile verip selâm hulk ile ettiği kelâm
Bir zevke gark eyleye kim olmaya kat'â intifâ

Geri mukarrebler gelip bunları lûtf ile alıp
Geri makaama irgirüp görmeyeler hîç ibtilâ

Dâyim bu resme cum'adan tâ cum'aya bunlar varıp
Dîdârını onun görüp vasla olalar intimâ

Gün gün terakkî edeler ola ziyâde aşkları
Her gâh kim onu göreler arta dahi zevk u zamâ

Cennete cum'a gününün adı durur yevmü'l-mezîd
Zîrâ ziyâde olısar her günden ol günden vilâ

Tefsîr içinde geldi bu kim cennet ehli nâgehân
Bir nûr-ı sâtı' göreler kim benzemez ona zükâ

Başlarını götüreler ol Rabb-i a'lâ göreler
Kendüzi işrâk eylemiş nûru ile dolmuş fezâ

Pes ayda kim olsun selâm yâ cennet ehli sizlere
Ya'nî ki dostlar gönlünü lûtf ile eder iktinâ

«Allah tarafından (melekler vasıtasıyla) bir söz olarak onlara **—selâm— vardır.»**

Ede nazar ol lâ-yezâl kullarının çün vechine
Ede nazar kullar dahi vechinde bula ictilâ

Şol dem ki onu göreler kendileri unutalar
Akl ile cânı vereler aşkın edeler iştirâ

(*) Yâsin Sûresi, 58. âyet.

Çün zâtı geri bunların gözünden ola muhtecib
Nûrunun âsârı kala bunlardan olmaya hâlâ

Nûrün alâ nûrin olup ol nûrü'l-envâra erip
Sermed ebed olup kalıp nûrunda bulalar zekâ

Ârifler Allâh ile pes vahdette bizzât olalar
Cennet içinde bi'l-araz ola nevâl-i Kibriyâ

Zîrâ bulardı hassalar dergâha ehlu'llâh olan
Pes bunlara bizzât ola geri menâl-i Kibriyâ

Hâşâ bular bu vech ile mensûb olalar cennete
Gayrı nite ede hayâl bulan visâl-i Kibriyâ

Belkim o cennet bunlara mensûb olup fahr eyleye
Tâ kim revânı bâğına aka zülâl-i Kibriyâ

Onun için âriflerin gözüne mestûr olmaya
Dâyim tecellî eyleye nûr-ı cemâl-i Kibriyâ

Amma ki cennet ehli var cennette bizzât olalar
Pes bunlara az togısar vech-i meâl-i Kibriyâ

Onun için her cum'ada bir kez tecellî eyleye
Her biri zevkınca göre ere celâl-i Kibriyâ

Ol kanı ki dâyim kişi yüzün göre mahbûbunun
Belkim hemîn onu göre ere kemâl-i Kibriyâ

Dâyim gözede yüzünü dâyim işite sözünü
Belkim ne söz kim işite ola makaal-i Kibriyâ

Şol vech ile isbât ede kim lâ-Hû illâ Hû diye (*)
Şol vech ile vasl ola kim gide hayâl-i Kibriyâ

(*) *Ondan başka O yoktur.*

Râzî olam sizden ebed hışm etmeyem dediği Hak
Âbidleredir bu hitâb yoktur zevâl-i Kibriyâ

Ammâ velî âriflere dünyâda vermiştir rızâ
Muştulamıştır vaslını ol lâ-yezâl-i Kibriyâ

«Onlar için dünyâ hayatında da âhirette de müjdeler vardır...» (*)

KASÎDE-İ RABBÂNİYE

Yâ Rab bu şems-i kâyinât eclâ cemâlinden midir
Kim öyle işrâk eyledi
Yâ şâh-ı mâh-ı mümkinât a'lâ celâlinden midir
Kim böyle berrâk eyledi

Yâ akl-ı evvelden tamam noldu nolısar tâ ebed
Mecmû-ı âlem ilmini
Levh üzre yazdığı kalem aşkı hayâlinden midir
Kim ona müştâk eyledi

Mûsâ bin İmran gördüğü nûr-ı tecellî aksi mi
Kim pâre pâre oldu Tûr
Nâr-ı Halîl'in ravzası feyzi nevâlinden midir
Kim kaydın itlâk eyledi

İsa' bin Meryem nefhası Rûh-ı kudüsden mi aceb
Kim ölüler kıldı diri
Yâ Rûh-i kudsî nefhası akdes makaalinden midir
Kim enfüs âfâk eyledi

Hızr'ın hayâtına sebeb Âb-ı hayât oldıysa ger
Verip hayât üzre hayât
Yâ çeşme-i Âb-u hayât lûtfu zülâlinden midir
Kim ona igrâk eyledi

(*) *Yûnus Sûresi, 64. âyet.*

Yâ Mustafâ'ya merhabâ ettiği arş atlas kabâ
Vuslat şebinde yüz sürüp
Müşg saçtığı bâd-ı sabâ hüsnü kemâlinden midir
Kim sâhib-eşvâk eyledi

Cümle bu sûz ü sâz-ı aşk dervâz-ı aşk pervâz-ı aşk
Şeh-bâz-ı aşk şeh-nâz-ı aşk
Âgâz-ı aşk âvâz-ı aşk hicrî visâlinden midir
Kim rastı uşşâk eyledi

Yazıcıoğlu derd-i ferd aldı devâdur cânına
Kim kimyâdır câna derd
Câna devâ derd olduğu gönlü melâlinden midir
Kim cânın ihrâk eyledi

Onun için meh-pâreler sözünde sâzın pâreler
Kim odlar atar pâreler
Meshûr olur sehhâreler sihr-i helâlinden midir
Kim halkı zevvâk eyledi

Dâyim gerek kim yanalar şem oduna pervâneler
Çün nâr ile nûr istenir
Yanar ise dîvâneler derdin muhâlinden midir
Kim kanlar ihrâk eyledi

Derd ehli derdi bulduğu derde giriftâr olduğu
Derdin bu alından mıdır
Onun yâ haalinden midir bunun yâ hâlinden midir
Kim eyle Hallâk eyledi

FASLÜN Fİ MA'RİFETİ'R-RAB VE'N-NEFS (*)

(Rabb'i ve nefsi bilme)

Eyâ arrâf-ı Rabbânî işit kimdir hüve'l-Mevlâ
Veyâ sarrâf-i Sübhânî nedir gör ol hüve'l-a'lâ

Nice bir bilesin gayri nice bir kılasın seyri
Nice biro lasın ayrı çün oldur cümleden evlâ

Göz aç uyar dil ü cânı sana bildireyin onu
Deme andan geri kanı nedir gör manzar-ı eclâ

İki yüz bin yıl ey ârif kişi meydân-ı tevhîde
Segirtse kapmayadı top nedir bilmezdi ol Mevlâ

Velî ey tâlib-i Hak Hak sevenden ihticâb etmez
Belî ol cânib-i mutlak cenâbın eylemez ihfâ

Niçema sevse kim onu eder kan içini evvel
Velî sonra sever onu eder her lâhza bin îfâ

Belî bu ilm-i tevhîdi fenâ fi'llâh olan bildi
Bekaa billâh olan buldu ki bâkî kim nedir ikbaa

O bir mahza vücûd idi bular envâr-ı cûd idi
Onunçün iş sücûd idi onunçün oldu feyz ilkaa

Hudâyâ nûr-ı Rabbânî makaamına bize aç bab
Ki tâ ol sırr-ı Subhânî sarâyına aça ebvâb

Doğa çün ma'rifet nûru gönüldür ona âyîne
Gönül sığmaz yere göge elinde tutar ol Vehhâb

(*) Rabbi ve nefsi bilmek hakkında.

Buyurdu Hak benim zâtum ki sığmaz yere ve göğe
Velî mü'min kulumun ben sıgarvan gönlüne her bâb

Bu hod ma'lûm onun zâtı ki hiç şeye hulûl etmez
Tecelliyle sığarmış pes ki tâ dil cân ede deryâb

Ki zîrâ Kibriyâ-yı zât ganîdir cümleden bizzât
Mukaddestir taayyünden tecellîsi geri li'z-zât

Vücûd-ı mahzdır zâtı sıfâtı ismi ef'âli
Taakkuldur taayyündür meânîdir bular fi'z-zât

Vücûd aydulduğı ona biraz tefhîm içindir çün
Ve illâ künh-i zâtından gönül nice ala lezzât

Belî zât u sıfât esmâ demek dilde ibârettir
Bu âlem dilidir denir muaarrâdır bulardan zât

Cihânı kendi var etti yemedi kimseden mîrâs
Kemâl-i cûdu ammâ bir vücûdu eyledi îrâs

Ki tâ kendi kemâlâtı görüne geri bir yüze
Hafiyyâtı celiyyâta gele tâ eyledi ihdâs

Ki âlem şahsının iki yüzü var birisin ona
Tutar kim tâ vücûd ala bu ile söyleye ebhâs

İkinci yüzü kendiden yanadır bu yüzü dâyim
Ademdir kimse onunla ne vech ile ola behhâs

Ol evvel yüzünü evvel vücûda eder istihrâc
Vücûd onun vücûdunu ademden pes eder ihrâc

Velîkin işbu vech ile ademden var eder onu
Kim esmâ ve sıfât evvel ederler zâtına mi'râc

Ne ismi her vücûdu kim taleb ederse zâtından
Ona göre eder îcâd denize göredir emvâc

Tecellîler pes esmâya göre olur bu âlemde
Tecellîler eder izhâr taayyünler olur efvâc

Tecellî ol durur gayb-ı hüviyyetten Ganî Fettâh
Taleb eder zuhûr izhâr aça tâ âleme miftâh

Ki tâ insân-ı kâmilden ola zâhir onun ilmi
Sıfâtına ola mişkât ola zâtına tâ mısbâh

Ki zîrâ kendi buyurdu ki ben bir gizli kenz idim
Diledim kim bilineydim yarattım cism ile ervâh

Düşüptür imdi bu insan dü âlem cismine bir can
Yönü Hakk'a özü halkla yüzü gözü sözü bevvâh

Yürek gibi durup rub'-ı şimâlîde olur ressâh
İçinde nefs ü anda kalb ü anda rûhu olur sâh

Bu kalb ü can cihânına kuruptur sûreti ıklîd
Ki rûha kalb ü kalbe nefs ü nefse cismi hıl'ât nah

Ki sûret nakşı niceyse bu nefs ü kalb ü akl u can
Hemîn bir birine benzer taayyünde degil ırah

İçi dışındakin zîrâ onunçün kaplamıştır kim
Geçe hükmü için dışa ola dışı içe nessâh

Çü bu gayb ü şehâdetten Hak onu eyledi îcâd
Olur pes sûret ü ma'nâ hakîkatte Hak'a seccâd

Ki bu gayb ü şehâdet kim yed-i kudrettir ikisi
Getirdiler iki nesne ki bire edeler irsâd

Biri ervâh-ı kudsiyye getirdi âlem-i ayna
Biri ecsâm-ı sûriyye getirdi eyledi efrâd

Onunçün oldu bu insan kamu esmâyı câmi' kim
Ki kayb ile şehâdette buluptur Rabbına irşâd

Gözün aç pes temâşâ kıl bu sun'-ı sâni'-i ol şâz
Ki sâni' geri sun'ından bilinir nicedir üstâz

Kemâli kişinin kim var ne mikdâr ise zâtında
Bilinmez ille işinden olur işi ile ol yâz

Nazar kıl imdi bu insan nice kâmil düşüpdür kim
Ki bu mecmû-ı mevcûdât bununla oldular âbâz

Nazar kıl nice sâliktir harîm-i kuds-i lâhûta
Nazar kıl nice tâlibdir döker yaşı eder feryâz

Nazar kıl yere ve göğe dilersen olasın bîdâr
Nazar kıl andan insâna dilersen göresin dîdar

Onun sultanlığın bilmek dilersen sun'unu gözle
Ki her bir nesne şâhiddir kemâline onun ey yâr

Güneş gibi münevverdir onun her zerrede nûru
Velî gâyet zuhurundan hafîdir göremez deyyâr

Kamu eşyâ mahallinde kemâlince yaraşıkdır
Kamu bu madde ve sûret düşüptür ona ma'nîdâr

«Deki — Bakın, göklerde ve yerde neler var!..» (*)

İşit bârî bu esrârın beyânından diyem biraz
Seninle çünki ma'nîde biliştik düştük ehl-i râz

Onunçün mazhar-ı Hak'tır bu insân-ı bedî'-îcâd
Ki zîrâ Hak teccellîden çün etti cilveye âgâz

Hüviyyette sıfat esmâ muzâf olmazdı zâtına
Muarrâdı taayyünden onundu Kibriyâ i'zâz

(*) Yûnus Sûresi, 101. âyet.

Bilindi feyz-i akdesten pes evvel ilm-i zâtîsi
O düştü zâtına mazhar kim ede hükmünü ibrâz

Bu kez bu ilm-i zâtîsi diledi ede istînâs
Mezâhir iktizâ etti sıfâta eyledi înâs

Sıfât zâta muzâf oldu belirdi tal'at-ı esmâ
Mezâhir oldu pes esmâ sıfâta eyledi iclâs

Sıfât esmâ taayyünde mezâhir oldular zâta
Mezâhir istedi bunlar da tâ kim vereler enfas

Ki üç nesne mezâhirsiz bilinmez nicedir aslâ
Biri ilm ü ikinci nur üçüncüsü vücûd ey nâs

Sıfât esmâ kıldı nice tasvîr ede nakkaaş
Ki zâtının kemâlâtın ne resm ile idiser fâş

Bilirdi zâtını çünkim sıfâtı birle esmâsın
Bular çün oldu ma'lûmât bu ma'lûmât olup beşşâş

Mezâhir oldular çünkim sıfâtı birle esmâya
İki nev' oldular bunlar açıldılar olup heşşâş

Birisi oldu külliyyât hakaayık verdiler adın
Birisi oldu cüz'iyyât hüviyyât oldu kodu baş

Bular da istedi mazhar seçile âm ile tâ hâs
Gözüktü âlem-i ervah salındı geldi çün rakkaas

Merâtibce gelip ervâh kamu yerli yerin buldu
Bular da istedi mazhar biline tâ nedir eşhâs

Bu kez nûrânî bir âlem yarattı sâni'-i âlem
Kim ola berzah-ı câmi' seçile tâ riyâ ihlâs

Ki zîrâ âlem-i ervâh mücerreddi ta'allukdan
Olurdu ona zıdd ecsâm barışmazlardı ey fehhâs

Bu âlem geldi cem' etti belirdi cevher ü a'râz
Hem oldu mazhar-ı ervâh yüzünü etmedi i'râz

Misâl onun için dendi bu nûrânî cihâna ad
Kim emsâlin bu mülkün hep bulur anda nebî murtâz

Pes ol nûrânî âlem hem mezâhir iktizâ etti
Ki bir sûret-pezîr ede ola zâhir kamu agrâz

Bu kez cismanî bir âlem yarattı Hâlık-ı âlem
Ademden eyledi îcâd onu ol mebde-i Feyyâz

Çü bu cismânî âlemden belirdi ön ü son evsât
Düzüldü arş u ferş eflâk kuruldu hayme ve füstât

Gök ata oldu yer ana bulardan doğdu dört erkân
Olardan doğdu üç oğlan ki tâ andan doğa esbât

Bu üç oğlan biri ma'den ikincisi nebât onun
Üçüncüsü durur hayvan gelirler tâ kopa esrât

Bu kez bir mazhar-ı kâmil yaratıldı adı insan
Şu resme müntehâ düştü ki mislin yazmadı hattât

Bu mecmû'-ı nukuuş eşkâl onunçün oldular ilhâz
Ki tâ bu mazhar-ı kâmil gele ola ona lehhâz

Göre bu levh-i tasvîri tasavvur ede nakkâı
Cemâlinin hayâlinde okuya ma'nîye elfâz

Ki zîrâ cümle masnû'at bu câmi' de olur mecmû'
Gelip gîtî-nümây olur kılar hem sonra istihfâz

Döne bu kubbe-i devvâr kona bu nokta-i edvâr
Okuna hutbe-i etvâr bununçün saklaya haffâz

Avâlim on sekiz bindir muhakkıklar eder icmâ'
Biri evvel kalem onun kim oldu önden ol ibdâ'

Budur ol rûh-ı a'zâm hem budur ol nûr-ı ekrem hem
Budur akl-ı mukaddem hem budur ilmi eden îdâ'

Çü kâtibdi kalem dendi çü âkildi denildi akl
Çü bir cevherdi nûrânî dediler nur durur lemmâ'

Çün ihyâya sebeb idi dediler adın onun rûh
Bu dört ad işbu nisbetten denildi kondu dört evzâ'

Bilindi âlem-i evvel ikincisin kılam iblâg
Odur levh ü üçüncü arş u dördüncüsü kürsî ağ

Yedi eflâk ü dört unsur mevâlid ile bu cümle
Tamâmet on sekiz oldu düzüldü kondu kasru bâg

Bular her biri asl idi biner fer'i görünürdü
Onunçün on sekiz bindir budur sözlerde gerçek sag

Dediler arş ile cennet dahi kürsî yedi eflâk
Yedi kat yer cehennem hem bulardur on sekiz ifrâg

Bu kez geldik bu mahlûkaat kamusu düştüler esdâf
Kim insan cevheri doğa ola sâfî bula evsâf

Velî dinle ne vech ile sıfâtta oldular sâfî
Belâlar oduna yanıp nice çıktılar olup sâf

Çü baktı cennete Âdem gönüledi onu ân dem
Çıkardı kılmadı hem-dem pes Âdem eyledi insâf

Firâkı erdi çün Nûh'a ederdi zârı vel nevha
Dökerdi şol kadar yaşı ki şerh etmez idi vassâf

Çü sevdi onu İbrâhîm o da cân eyledi ihrâk
Onu Nemrûd-ı nâ-merdin oduna eyledi igrâk

Belâlar mancınıkında havâya eyledi pertâb
Zer-i ibrîz idi çünkim od onu etmedi ihrâk

Çü Mûsâ istedi onu işitti len terânî kim (*)
Beni Mûsâ gözü görmez bırakma cânına işrâk

Beni bu fânî göz görmez eger görse olur fânî
Dedi görüben ölmek yig olunca hicr ile ırak

Çün Eyyub istedi onu ki derdinde ola çâlâk
Sınadı onu derd ile nesi varsa edip ihlâk

Şu denli mübtelâ oldu k'eridi cism ve cânı
Esirgedi onu yerler kan ağladı ona eflâk

Çü Dâvud istedi onu otuz yıl ağladı kanı
Dedi ol gün aceb kanı baka ol Mâlikü'l-emlâk

Yakardı od için dışın ururdu yerlere başın
Katardı aşına yaşın neler görür gözet süllâk

Çü Yûnus istedi onu kim ünsünden bula ikmâl
Eridi yandı derdine ki vaslına ede îsâl

Tutuştu düştü bu pâye pes anu attı deryâya
Sonucu saldı sahrâya ki bizi iste gayri sal

Çü yahyâ istedi onu yolunda oynadı cânı
Döküldü yerlere kanı kesildi baş ayak evsâl

Firiştehler dedi yâ Rab ne idi suçu Yahyâ'nın
Dedi Yahyâ beni sevdi sevenler böyle bulur hâl

Çü Îsâ istedi onu yoluna eyledi ikdâm
Dedi yoktur sana sânî eşiğinde kodu akdâm

Mücerred oldu âlemden kesildi cümle âdemden
Terakkî kıldı dem demden velî aşk ona attı dâm

(*) «Beni göremezsiniz.» A'râf sûresi, 143. âyetten.

Anası bikr idi meryem atası Cebrail ekrem
Melâikler makaamına onunçün bağladı ihrâm

Çün ikinci göğe çıktı bulundu onda bir iğne
Bir iğne çün hicâb oldu o denli buldu pes ikrâm

Muhammed istedi onu kodu cân u cihan evtân
Komayınca cihân u can tecellî etmedi sultan

Ona a'lâ-yi illiyyîn mekân-ı lâ-mekân oldu
Onunçün ona zâtından hicâbın açtı ol Sübhan

Egerçi sırr-ı sûretti ne sûret sırr-ı kudretti
Ne kudret sırr-ı hazretti kim izhâr eyledi Rahman

Çü çıktı perdeden Ahmed gözüktü Ahmed'e evhad
Ehad'da vasl olup Ahmed bulundu vahdet-i Deyyân

Eger cânında yazdınsa bu tahrîri ayıt yâ Hû
Gönül levhinde kazdınsa bu tasvîri ayıt yâ Hû

Tasavvur etme kim hergiz ona ankaa-yı akl ermez
Ona simurg-ı fikr ermez demez yâ hû veyâ lâ-hû

Hümâyûn-ı hüviyyette hevâ-yı hûya hâvîdir
Cemâli câhına yâ hû celâli şâhına mâ hû

Vücudunun vücûbunda vücûd-ı mutlak oldur çün
Erişmez hû-yı lâhûta pes illâ Hû da illâ Hû

Kim ola ayda kim bildin nedir ol lâ-yezâl Allâh
Bilen bulan geri oldur özünü bî-zevâl Allâh

Deme bu cümle hep oldur ki her yüzden olur zâhir
Arada kimse yok ol var hemîn ol Zü'l-cemâl Allâh

Bu sözler hep hakîkatte şerîatte küfürdür kim
Taayyün lâ-taayyünden Ganî'dir Zü'l-celâl Allâh

Bu âlem hep mezâhirdir getirdi âlem-i gaybden
Kemâlâtın kılar izhâr bulardan Zü'l-kemâl Allâh

«...Çünki Allâh bütün âlemlerden müstagnîdir.»(*

Hakîkatte odur mevcûd bu söze demezem lâ lâ
Velîkin bil bu ondandır değil ol bu bu ol kellâ

Vücûdu âlemin zîrâ onunla gör neye benzer
Ki bir pertâb erer göze güneşten gözlesen illâ

Ne vardır ne hu yoktur ol velî öyle görünür ol
Güneştir kim atar tîgin ve illâ yoğ olur aslâ

Bu âlemde bunun gibi onun nurunadır pertâb
Tecellîdir cemâline eger kılmazsa olur lâ

Cemâli zâtına mazhar nitekim şemse bu bedr ay
Cemâlinin kemâlidir celâline olan ârây

Cemâli ism-i a'zamdan olur zâhir kemâlince
Muhammed ism-i a'zamdır doğuptur âleme tugray

Pes onun zâtını ondan gözet kim göresin lâ-şek
Vegerni kanı sen kanı ki zâtına erişmez rây

Eger gözler yetişmezse ki göre benlerin şemsin
Velîkin gösterir onun yanağı aksini bedr ay

FASLÜN Fİ'L-ESRÂRİ'L-ÂRİFÎN

(Ârifilerin sırları)

Çü bildin sırr-ı sâhib- Kibriyâyı
Nidersin eylese kibri riyâyı

(*) *Ankebût sûresi, 6. âyet.*

Husûsâ kim işittin enbiyâyı
Bulardan ibret al şâhâ biyâyî

Ki nice can erittiler bu yolda
Nice Hakk'a eriştirdi bu yol da

Şu tahrîr etmişem onu kemâhi
Ki takrîrimde erdi mâha mâhî

Gerektir imdi şol kim ola sâlik
Ki tâ âsân ola ona mesâlik

En evvel zârı kıla aça baş ol
Döke yaşı yüreği ola baş ol

Döğüne göğsünü yırta yakayı
Yola azm eyleye tuta yakayı

Ede tevbe ana ol her günâhı
Yana acıya ede her gün âhı

Ki tâ döndüğü ola âşikârâ
Nice bir sa'y ede kesbe şikâra

Hesâb ede pes andan kalbini ol
Yuya nefsinden andan kalbını ol

Ki tâ nûr-ı İlâhî ede işrâk
Ecel günü yakıncaktır iş ırak

Gerekmez tevbeden gaflet dem-â-dem
Ki başına ne gelir bilmez Âdem

Yaraşmaz cânına kişi kıyası
Bu işten eylesin kişi kıyâsı

K'eger makbûl olur ise duâsı
Olursa hoş veger olmazsa kâsı

Pes andan anlasın kim tevbesi hem
Pesendîde olısardur besi hem

Ve illâ korksun ol kişi kim Allâh
Kakırsa ne duâ ne tevbe vallâh

İlâhî hışmına tuş etme yâ Rab
Elimiz alıp oda atma yâ Rab

Gelir Keşşâf içinde bir aceb söz
Ne söz kim söz durur cân u cihan-sûz

Ki bir a'râbi geldi mescide der
Kulağ ur dinle imdi noldu takdîr

Dedi estagfiru'llâh ol sahâbî
Alî dedi ona kim ol sahâbî

Ki dilile demek estagfiru'llâh
Bu kezzâb tevbesidir anla billâh

Dedi gerçeklerin peş tevbesi ne
Buyur bilem erişem tevbesine

Dedi kim altı nesnedir bil onu
Bağışlar Hak onu bulup bileni

Biri budur k'ana geçmiş günâhın
Kıla tevbe ede her dün gün âhın

İkinci tevbe ede hâl içinde
Ki dışını arıda hâl içinde

Üçüncü bu kim istikbâle erse
Ol işi etmeye ikbâle erse

Budur dördüncü boynunda ne kim var
Ödeye borcunu hep şöyle kim var

Beşincisi budur tâat acısın
Tene tadtıra her saat acısın

Nitekim ma'siyetten aldıdı tad
Bu kez tâat kıla tenden ala dâd

Budur altıncı çün oldu harâmî
Bitirdi et ü kan aldı harâmı

Geri ol et ile kanı eride
Helâl ile için dışın anda

Bu altı nesneyi tutsa her insan
Ola tâc üzerinde gevher insan

Ere çün bu makaama ola kaabil
Pes ola yüzü mihrâba mukaabil

Kaçan kim el götüre ede tekbîr
Gönülde ayda ettim el etek bir

Sana isbât iderven Kibriyâ'yı
Giderdim yâ Ganî kibr ü riyâyı

Elin götürdüğü budur işâret
Kim önden ona işbudur işâret

Ki nefy ettim İlâhî mâsivâyı
Sana isbât edip izz-i livâyı

Bu deryâ-yı meâsîden İlâhî
Elim tut ben kulun sensin İlâh'ı

Elim al ey düşenler destigîri
Ayaktan düşmüşemdir dest gîri

Çü bu sözü münâcât ede hâli
Belire cân içinde gide hâli

Ki Kur'ân okumağa başlaya çün
Tecellî ede ona Ferd-ü Bîçûn

Basîret gözleriyle ola şâhid
Çü Hakk'ın nûrunu ola müşâhid

Göre gönlü ile uçmağı nârı
Gözü gözetmeye bâğı enârı

Çün ona keşf ola işbu makaamât
Bu yerde de geçer tutmaz ikaamât

Tecellî ede Hak ona sıfâtın
Koya ef'âlini ana sıfatın

Budur nâzı namâzı etkıyânın
Niyâzı bu durur câna kıyanın

Husûsâ kim cemâatle kılına
Cihan degmeye onun bir kılına

Ki buyurmuştur ol sultân-ı kevneyn
Onunçün oldıdı evtân-ı kevneyn

Şu kim irte cemâatle açа yol
Sırât'ı yıldırım gibi geçe ol

Eger ögle namâzında niyâzı
Ederse ne hesâb ola ne yazı

Çıka kabrinden ol yarın münevver
Yanağı ayın on dördünden enver

Eger' kindi namâzın kılar ise
Acebdir ol eger yakılır ise

Görür gitmezden ön cennette bir yer
İçip suyun onun yemişin yer

Veger akşam namâzında münâcât
Cemâatle kılarsa arz-ı hâcât

Geliser bin tamam saf saf melekler
Getüriser ona türlü belekler

Gelin güyegü gibi donadalar
Alıp hazret kapısına gideler

Veger yatsı eder olsa niyâzı
Cemâatle kılar olsa namâzı

Kopısar dedi arş altında yarın
Bulısar enbiyâyı anda yarın

Buluşa anda hem sâlihler ile
Şehidlerle bile muslihler ile

Namâza dedi nûr ol nûrü'l-envâr
Bu kez keşf ile anla gel anu var

Namâza erse ya'nî nâgehânî
Namâzı nûr eder der nâgeh onu

Bu esrâra gerektir keşf-i zâtî
Ki bula bî-hicâb ol keşfi zâtı

Ere envâr-ı izzet zü'l-a'lâdan
Verâ-yı lâ-halâdan lâ-melâdan

Bula gönlü hayât-ı câvidânı
Unuta can namâzı ve ezânı

Göre onu ki gözler görmez idi
Ere ona ki fikr irgürmez idi

Ere çün bu makaama seyr-i sâlik
Neye irgürür işit seyri sâlik

Rubûbiyyet celâli ola meşhûd
Ulûhiyyet cemâli ola meşhûd

Şuhûd ede kemâl-i Rabbi Rabbi
Niyâz ede diye yâ Rabbi Rabbi

Çü sensin Evvel ü Âhir Ganî zât
Çü sensin Bâtın ü Zâhir Ganî zât

Senin kabzındadır cümle memâlik
Senin bastındadır sensin çü Mâlik

Ne denli kim kul ola Rabb'e akreb
O denli sevgilidir tâat-i Rab

Kim ol evvel olur havf u recâda
Geçer sonra kalır havf u recâ da

Makaam-ı kabza başta azm eder ol
Pes andan heybet ü ünse gider ol

Bulur şükrile salıvı sonra telvîn
Mekîn olur bulur kak sonra temkîn

Erer andan fenâ ender-fenâya
Bekaa-ender likaa ender-gınâya

Çü ere bu makaama seyr-i ârif
Ona keşf ola esrâr-ı maârif

Mahabbet alemine erer andan
Döner kalbine yur kalbini ondan

Bu kez zâhir olur canlar cihânı
Görür terk eylemiş canlar cihânı

Bulup fethile erbâb-ı nihâyet
Açıldı gittiler bâb-ı nihâyet

Bu zulmânîde nefsi buldu ervâh
O nûrânîde ünsü buldu ervâh

Çü kıla zâhir ü bâtın ikaamet
İdişe bir biriyle istikaamet

Ki kaayim olalar billâh lillâh
Ki dâyim olalar fillâh ilallâh

Göz ile göreler Dârü's-Selâm'ı
Selâma erişen nider selâmı

Bu istigrâk içinde cem'a erip
Bu cem'iyyette cem'ü'l-cem'a erip

Pes ola maksad ol evlâ-yı evlâ
Pes ola matlab ol a'lâ-yı a'lâ

Gönüller gözler onunla olup nûr
Onunla olalar nûrün alâ nûr

Ki zâhir ola sırr-ı nûrü'l-envâr
Neye erdi bu kez bil var onu var

Gör ol âlemlerin sultânı Allâh
Neler izhâr eder ibtânî Allâh

Ki bir kez dese yâ Allâh bir insan
Eder yetmiş kez ol lebbeyke ihsan

Günâhı sen edersin ol utanır
Atarsan sana zulmet ol ata nûr

Husûsâ tâlib olsa hazretini
Saçar cânına canlar nazretini

Sagışlar cümle ahvâlin sıfâtın
Bağışlar cümle ef'âlin sıfâtın

İrürür cümle-i lezzâtına hâs
Vücûbu kalır ancak zâtına hâs

Çü bu mecmû'ını feyz ede Feyyâz
Dahi bundan ziyâde nide Feyyâz

Ya Tanrı'lık da mı versin ol olmaz
Odur Tanrı hemîn Tanrı kul olmaz

Seni mahbûb-ı zât etti yeter tap
Sana feyz-i sıfât etti yeter tap

Bil imdi kadrini ve kadrin onun
Ki kadrinde bulasın kadrin onun

Sözüm nefsimedir size sözüm yok
Erişmez dûduna zîrâ ki ayyûk

Görünmez gözüne ankaa mekesçe
Görünür kûh-ı Kaaf bir hîç kesçe

Direm aldanma dehre behre ey yâr
Ki devr etmez ebed bu dâra deyyâr

Şu resme işine nâzırdır Allâh
Kim işbu bir nefes hazırdır Allâh

Dilerse sala uçmakta sarâya
Dilemezse ata tahte's-serâya

Eger bir kişiye iki cihânın
Kamu keşf olsa esrârı nihânın

Bu kez bir lâhza görse cevher a'râz
Yüzün dönderdi Hak'tan kıldı i'râz

Kişinin günde üç kez cân alıcı
Bakar yüzüne ey mercân alıcı

Cihâna ölmeğe geldin ölürsen
Cihâna bilmeğe geldin bilirsen

Bil onu bul onu ulaş bekaaya
Kalır mı kimse fânîde bekaa yâ

İki nesne helâk eder eri bil
Biri avret durur oğlan biri bil

Bir er tasa yapıştırmış deriyi
Biri düdü çalar derer diriyi

Derilmiş halk ona üşmüş bakarlar
Neye akmış neye bakmış bak erler

Sana ne fâide düdü'den ey yâr
Ulaş bir kesil dü düden ey yâr

Sana tanbur dilerden assı mı var
Ki tanburu duyanın ussu mu var

Sen ol sen verme başın tumturâka
Ki kopar tumturaktan çok tırâka

Ya sen mahcûb ya ben mahcûbem ey yâr
Küyün ağzın içinde kalmasın yar

Sözümün aslı bu bir kılı kırk yar
Düriş agyârı yâri yar ile yâr

Kanı yüzler kim ol özleye dîdâr
Kanı gözler kim ol gözleye dîdâr

Kanı ân kim ola câna hırîdâr
Kanı can kim ola cânâna bîdâr

Âlemin nakşını hayâl görürem
Ol hayâl içre bir cemâl görürem

Heme âlem çü mazhar-ı Hak'tır
Onunçün kamu kemâl görürem

MÜNÂCÂT

Yâ ze'l'-celâli ve'l-ceberûti leke'l-alâ alâ (*)
Yâ ze'l-kemâli ve'l-melekûti leke'l velâ velâ

Deryâ-yı lûtfet ez rahmûtet hemî zened (**)
Emvâc-ı jerf jerf atârâ salâ salâ

Dârâ-yı kudretini gördü çün ârâ-yı hikmetin
Tugrâ-yı rahmetine dedi kim eyle cilâ cilâ

Kasr-ı visâle da'vet edip hoş tutan kerîm
Onu kim eyledi sana vatandan celâ celâ

Keşf-i surâdıkaat ile arz-ı cemâl eden
Ona ki çekdi cân u cigerden belâ belâ

Yâ vâcibe'l-vücûd vücûdun azîmi's-sıfât
Yâ vâhibe'l-hayâti sıfâtın ale'l-ulâ ulâ

Cebbâr u Bâr u Bîr ü berîsin beliyyeden
Gaffûr u Ferd ferîd ü Hudâsuz Hudâ Hudâ

Eclâ sıfât-ı zatına azmet izâr izâr
A'lâ-yı zât-ı ekberine Kibriyâ ridâ ridâ

(*) *Ey celâl ve azamet sâhibi, yücelik senindir. Ey kemâl ve melekût sâhibi, muhabbet senindir.*

(**) *Yâ Rab, senin lûtuf duyân, ziyâde rahmetinden derin dalgalar vurur. İhsan ve keremine «Haydi gelin, haydi gelin!» der.*

Bir kez nazarda âlemi kıldın muallâ tıbâk
Bir kez nazarda Âdemi câm-ı cihan-nümâ nümâ

Bir kez nazarda nokta-i deyhâr sahn-ı müstedîr
Bir kez nazarda kubbe-i deyhûr ber-semâ semâ

Bir kez nazarda eyledin ibdâ'-ı kâyinât
Bir kez nazarda geri dilersen hebâ hebâ

Bir kez nazarda âleme ilmin tamâm erer
Bir kez nazarda hilmin irürür sehâ sehâ

Bir kez nazarda ism-i a'zama verdin Muhammed ad
Bir kez nazarda mekân lâ-mekân fezâ fezâ

Bir kez nazarda erdi çü tâvûs-ı hazretin
Bir kez nazarda erdi dedin çün biyâ biyâ

Yâ Rab kapında cümle-i eşyâ mukaddisât
Yâ Rab tapında cümle kılarlar senâ senâ

Yüz kanı kapına yüzler sürem duram
Göz kanı tapını gözleyem edem nidâ nidâ

Ger ömrüm ola taşlar ile na'ralar uram
Ger gözlerim kan ile Ceyhûn ola revâ revâ

Her dem bu nefse vârid olur bin günâh âh
Her bir nefeste sâdır olur bin hatâ hatâ

Yoktur yüzüm ki münâcâta yüz tutam duram
Çün bî-hayâyem iderven bu kez ondan hayâ hayâ

Gönlüm çü korkınadı korkuya ere korkaram
Nefsim cefâ eder bula dirven cefâ cefâ

Bir nesne kaldı bunda meger onu pîş edem
Çün âlemin İlâh'ısın umam atâ atâ

Katra dökersem alam hikmete bahri nasîb
Hikmet bulursam alam rahmete genci melâ melâ

Haccım budur ki resm-i dârını Ka'be kılam kalam
Sa'yim bu kapında duram isteyem rızâ rızâ

Hüccâc eger yoluna kurban kılarsa bir beden
Ben canı yoluna kıldım senin fedâ fedâ

İhrâmım ol durur edem hevâdan teharruzu
İllâ senin hevâna uçam isteyem hevâ hevâ

Savmum budur ki senden özge dahi görmeyem
Iydım budur ki yüzünü görem bulam likaa likaa

Budur salâtım edem vuslatına ben ikaameti
Budur ezânım edem hayye ale'l-fenâ fenâ (*)

Budur cihâdım edem nefsim ile harb ü ceng
Budur şehâdetim ki cânımı verem sana sana

Yâ ze'l-celâli celâlün celîlü'l-celâl
Fazl eyle ben zelîle edip sen senâ senâ

Yâ ze'l-cemâli cemâlin cemîlü'l-cemâl
Lûtf eyle ben kelîle saçıp sen ziyâ ziyâ

Yâ ze'l-kemâli kemâlin bedî'ü'l-kemâl
Feyz eyle ben alîle açıp sen safâ safâ

Yâ ze'n-nevâli nevâlin azîmü'n-nevâl
Rahm eyle ben kalîle verip sen gınâ gınâ

Ger redd edersen imdi beni kim kabûl eder
Ger sedd edersen ede mi kimse hüdâ hüdâ

(*) Haydi Fenâya (yokluğa) gelin!

Çünkim senin ola cûd u vücûd u kemâl ü mâl
Pes kim ola kim ede hazretine Kibriyâ riyâ

Mikdâr-ı zerre irsedi gaybî hızâneden
Bulaydı hûn-ı keremden bu bî-nevâ nevâ

Bunda bekaa-yı zâta haşr idüben ver bana fenâ
Anda bulam fenâsız ilde seninle bekaa bekaa

Şol sevgi halkiçün ki seversin Muhammed'i
Afv et suçumu sonra deme hîç çerâ çerâ

Yâ hâtime'r-risâleti yâ eşrefe'l-verâ verâ (*)
Ben kim olam ki hazretine eyleyem duâ duâ

Sen Fahr-i âlem ü sultân-ı kevn ü kâyinât
Ben hâk ü pâ ve zerre-i na'l ü gedâ gedâ

Zülfün celâle mazhar u haddin cemâle hem
Bundan okundu ki Ve'l-leyli Ve'd-duhâ duhâ (**)

Şükrüm ona ki seni âleme rahmet yarattı Hak
Hamdim ona ki senin elinde livâ livâ

Bahr-i Muhîte garkam uş imdi ki bilmezem
Sâye sala mı zerreme bir gün hümâ hümâ

Noksan ola mı ayn-i kemâle nazar aceb
Toprağa gün dokunsa eserse sabâ sabâ

Ben kime yalvaram çün sen olasın şefî'-i halk
Yâ kime ağlayam çün sen iken bü'l-vefâ vefâ

Yazıcıoğlu İlâhî Habîb'in Muhammed'in
Kuldur kapısına ona bağışla şehâ şehâ

(*) Ey risâlet mührü, ey mahlûkatın en şereflisi.
(**) Leyl ve Duhâ sûrelerinin başlangıcı.

AMMÂ MA'RİFETÜ'N-NEFS

(Nefsi bilme)

Elâ ey lâmi'ül-envâr kapındır mersad-ı esnâ
Veyâ ey câmi'il-esrâr tapındır maksad-ı esnâ

Kapın dîvânına geri getirdim nîlgûn bir câm
Tapın lîvânına geri yetirdim bâde-i ma'nâ

Bu ma'nîden gerek altın yere dürler nisâr edem
Sunam oddan kadehlerden şarâb-ı Kevser-i Nesnâ

Melek suna felek bâde içe onu melik-zâde
Revânı ola âzâde saça câna senâ Sînâ

Şarâbımdan içe cânın bula mi'râc-ı rûhânî
Göre sâkî onu ayda ki Subhane'llezi esrâ

Nice cân içmeye onu çü sultan meclisidir bu
Husûsâ kim cemâlinden açıptır manzâr-ı eclâ

Ne cevherler nisâr ettim kulağ urdun mu hîç ona
Ne gevherler getirdindi kim altın tâcadı evlâ

Bu kez vâcib oluptur kim hakaayıkta olam gavvâs
Ki bahr-i bî-nihâyetten sunam Âb-ı hayât ahlâ

Ki tâ ol yüce dergâhı göricek bilesin kimdir
Ki her kim nefsini bilse bilir ol Rabb'ini a'lâ

«Nefsini bilen Rabb'ini de bilir.»

Gel imdi nefsini bilmek hakîkatte nedir aydam
Eger tevfîk-ı Rabbânî verirse gönlüme mevlâ

Bu babda çok durur ahbâr velî üçü durur muhtar
Şu sözü söylemeklik var kim ola hüccet-i akvâ

Birisin Şeyh Gazzâli dedi nefs kalb u akl u rûh
Bu dördü bir lâtîf şeydir ki dört ad verdiler evfâ

Hakîkat oldur insâna mükelleftir muhatabdır
Hem oldur emr-i Rabbânî geri ona kılar ruc'â

İkinci Fahr-ı Râzî der ki Tefsir-i Kebîr'inde
Ki rûh bir cevher-i kudsî durur kim ol durur ezhâ

Mücerreddir tahayyüzden ki hayyizde hulûl etmez
Mükâşifler riyâzîler bunu edindiler fetvâ

Dedi hem nefs-i insânî ki cevherdir o cismânî
Lâtîf ü sâfî nûrânî semâvîdir yüzü ebhâ

Üçüncü bu ayıtmıştır müeyyed Şeyh Cendî kim
Ki Hak çün cevher-i rûhu yarattı eyledi ezkâ

Velîkin rûhu bilmekte bu aklın ilmi kaasırdır
Kim oldur emr-i Rabbânî onun emri durur ahfâ

Bu ruhtan geri ol Allâh yarattı cevher-i sânî
Ki nefs-i nâtıka derler ona ad ey yüzü adhâ

Bu cismi ol durur eden imâret bir nice müddet
Şehâdet âlemin oldur eden idrâk eden enkaa

Velî nefsin zuhûrâtı taallukta bilinir der
Taalluksuz bilinmez der budur der hâsıl-ı fehvâ

Onu Hak vâsıta kıldı bu rûh u cism arasında
Onu hem râbıta kıldı bu iki cevhere cedvâ

Ki zîrâ rûh ile cismin arasında bu nefs ile
Var idi bir iki nisbet onunçün oldu ol erkaa

Biri budur ki vahdette münâsib idi ol câna
Onunçün câna mâyildi kim ola hükmünü ahmâ

İkinci bu kim ol cisme münâsib idi kesrette
Onunçün ona mâyildi kim ola işine ahrâ

Alıp pes rûh-ı kudsînin kemâlâtın bu kez bu nefs
Eriştirir idi cisme ki tâ kim cism ola etkaa

Taayyün kim olur nefse verir bu rûh-ı nûrânî
Ki cismânî mizâcınca bulur onu olur zülfâ

Nitekim rûh-ı nûrânî taayyün kim alır bunda
O Rahmânî nefestendir alır olur ona meclâ

Budur uş nefsini bilmek şu denli kim dedi bunlar
Velî üç vech ile bilmek durur bil gâyet-i kusvâ

Biri budur kişi nefsi nedir bile hakîkatçe
İkincisi tabîatçe üçüncü hassasın cem'â

Bu nefs şol vakt bilinir kim biline kim durur insan
Kim andan yol gider Hakk'a bilinir maksad-ı aksâ

Ki zîrâ âlem-i ekber düşüptür ma'nîde insan
Kalan âlem-i asgar düşüptür gözle ey ezkâ

Egerçi sûretâ âdem doğup çıkmıştı âlemden
Velîkin âlem âdemden doğuptur ma'nîde zîrâ

Çün âdem sûreti ma'nî olup çıktı bu âlemden
Pes oldu cümle bu âlem bu yüzden nüsha-i sugrâ

Çü sûret bu gin âlem doğuban çıktı âdemden
Pes oldu ma'nîde âdem onunçün nüsha-i kübrâ

Niçema bu iki nüsha okunmazlarsa zâhirde
Mukaabildir iki nüsha egerçi göremez a'mâ

Nitekim Şeyh Muhyiddîn Futuhât'ında demiştir
Onu keşf ile bilmiştir buluptur hikmet-i uzmâ

Ki Hak bir dürre-i beyzâ yarattı bir nazar etti
Hayâsından eridi ol su oldu aktı çün deryâ

Bu cism-i mutlaka bir kez nazar kıldı ki küll oldu
Adın Arşü'l-Hayât urdu yarattı onu key zîbâ

Bu kez su kaynadı taştı buhârı ağdı a'lâya
Felek-atlas yaradıldı muallâk cevheri sîmâ

Muhît oldu o vahdânî basît oldu o nûrânî
Amâ'î hem ihâtîdir felek-a'zamdır ad ona

Odur sûr ağzı kim onu makaam edindi İsrâfil
Resûl anda işitmişti kalem ünün vemâ yûhâ (*)

Kodu hem Refrefi anda fenâ oldu bekaa buldu
Gidip bu âlem-i terkîb mücerred oldu ber-ulyâ

Pes andan bir felek düzdü ki kürsî kodu adını
Makaam edindi Mikâil müdebbirler ile cemmâ

Bu iki gökten iner der hayâlât u hakaayık hem
Kerâmât u havass u hem nebîye mu'cizât kat'â

Pes andan bir felek-atlas yarattı kürsî içinde
Arasın âlem-i Refref edip kıldı onu dîbâ

Makaam etti onu Cibril misâlin âlemi oldur
Rasad ilimin hemîn ancak ana dek irgürür dânâ

Bu gökte hiç kevâkib yok burûc andan olur taksîm
Yedi eflâkte farz olur on iki kısm olur vehmâ

(*) Ve vahy olunan şeyi.

Yarattı bir felek geri kim için eyledi cennet
Ola tâ âlem-i rıdvan makaam-ı ravza ve Tûbâ

Kaçan kim bitti bu eflâk yarattı merkez-i arzı
Yarattı altı gök dahi düzüldü ser-te-ser dünyâ

Bu kez emr oldu Mikâil ki tahrîk etti eflâki
Firiştehler yaratıldı dolup a'lâyile ednâ

Pes erkânı mevâlidi yarattı cinni insa'nı
Tamâm oldu cihan düpdüz donandı zîr île bâlâ

Bu âlem şekli merkezden erişince muhîtine
Aşağa dar yukarı gin durur bu vech ile şeydâ

Yukarı oldu İlliyyîn ki mü'minler ola a'lâ
Aşağası durur Siccîn ki mescûn ola hep eşkaa

Çü bildin âlemin şeklin ki nice olmuş ol mahlûk
Pes işit sûret-i insan nice benzer ona şeklâ

Gör evvel başın insânın ki benzer arş-ı Rahmân'a
Yüzü hod vech-i Rahmân'a düşüptür gözügü asfâ

Göğüs kürsîye benzer kim ola tâ gönlüne kürsî
Yürek uçmağa benzer kim içidir cennetü'l-Me'vâ

Yedi a'zâ yedi gökler gibi olmuş durur muhkem
On iki burc teninde hem yaradılmış durur vaz'â

Kulağıdır hamel gibi boyunu sevre benzer kim
İki eller durur cevzâ kim onunla ola er'â

İki el ü iki ayağ seretan burcuna benzer
Esed gibi durur göğsü secâatte kılar da'vâ

Cigerdir sünbüle gibi göbek mîzâna benzer hem
Hem öd yer akrebe benzer kim onunla olur eşhâ

Yağırnı kavse bud cedye dizinden aşağa delve
Ayağı hûta benzer kim onunla seyr eder mes'â

Dediler on iki burc hem kim on iki deliklerdir
Hesâb eyle onu bir bir bedende bul ki lâ-yehfâ

Felekte sâbitât vardır teninde var kuvâ bunun
Ki cisminden bu kuvvetler irilmez dün ü gün faslâ

Feleklerde melekler var bunun da canda gönlünde
Şu kuvvetler var onunla k'ider cân u gönül takvâ

Gözü Azrâil'e benzer kulak Mikâil'e benzer
Burun İsrafil'e benzer dili Cebrâil'e hemtâ

Felekte varsa seyyârât bunun da var idi kuvvet
Beşi onun havass-ı hams ki zâhirde olur peydâ

Onun altıncısı içte olur kim âkiledir ad
Yedinci nâtıkadır kim odur idrâk ile yekzâ

Anâsır varsa âlemde bunun da vardır ahlâtı
Bulardan da olur terkîb gelir sıhhat gider belvâ

Beden yerler gibi kat kat sünük dağlar gibi yüce
Karın deryâ damar ırmak ilik maden gibi şehlâ

Bedende kıl sanasın kim nebât ile ağaçlardır
Kimi uzun kimi kısa kimi durur kimi mülkaa

Yüzü maşrık gibi eşref gülerse gün gibi eltaf
Yağırnı sanki magribdir ki yüzü andadur garkaa

Nefesler yel eser gibi sözü gök gürlemek gibi
Gülerse yıldırım gibi güler gül yüzü hüsn-ârâ

Eger ağlar ise yağmur yağar gibi döker yaşlar
Gamı kara bulut gibi uyursa sanasın mevtâ

Uyanırsa geri sankim dirildi durdu kabrinden
Kıyâmet koptu haşr oldu bilindi fânî ve ebkaa

Tıfıllık sanki ilkyazdır yigitlik yaz günü gibi
Yaşın ortası güz gibi kocalık günleri sermâ

Düşüptür beg güneş gibi vezîr ona kamer gibi
Yazıcısı Utarıd-veş dişi Zühre gibi yârâ

Çeri Mirrîh'a benzer sanasın Müşterî kaadî
Zuhâl gibi durur dihkan eker biçer çeker sevdâ

Medîne gibidir cismi ki sultanıdır onun rûh
Bu kuvvetler çeri gibi raiyyet gibi bu a'zâ

Kimi bir canâvar gibi kime erse iki yırtar
Kimi eder temellûklar kedi gibi gezer her câ

Kimi hile eder ağlar kurar sankim örümcektir
Kimi kunduz boğa gibi giyer çukal eder kavgâ

Kimi bir kuş gibi uçar kimi tavşan gibi kaçar
Kimi her dem-be-dem korkar sakınır nice kim karga

Kimi arslan yüreklidir kimi kaplan gönüllüdür
Kimi tilki gibi fitne kimi koyun gibi sağıma

Kimi tâvûs gibi yürür yüzünü halka arz eder
Kimi baykuş gibi vîran sever tâ otura tenhâ

Kimi her dem misâfirdir bagırtlak gibi illerde
Kimi arı gibi üstâd kimi bednûs gibi ashâ

Geyik gibi yügrük deve gibi kimi kinci
Balık gibi kimi dilsiz çekirge gibi kim gûyâ

Bu resme bârî insanda bulunur cümle mevcûdât
Ki zîrâ mısr-ı câmi'dir bulunur bunda hep fersâ

İki ayaklı şehr etti ayağına döşedi ferş
Başına sayebân için yasadı hayme-i mînâ

Mukaabil oldu mu imdi bu iki nüsha gördün mü
Velî hak-bîn nazar kılmak gerek olmaz ale'l-amyâ

Ki bu insan vücûdu kim egerçi sûretâ sondur
Velî ma'nîde öndendir bunundur mülk-i lâ-yeblâ

Ki zîrâ sûret-i esmâ zuhûrunda yarattı Hak
Nefahtü fîhi mir-rûhî deyip kıldı onu esnâ (*)

Buyurdu hem resûlu'llâh kim evvel kim yarattı Hak
Benim nûrum yaratmıştır mukaddem ol Kerîm agnâ

Çü bu nûrânî sûrette mukaddem olıcak insan
Bu âlem sûretin ona göre düzmüş o bî-hemtâ

Onunçün der muhakkıklar ki bu insan hakîkatte
Budur sırr-ı İlâhî kim bunundur sûret-i hüsnâ

Ki bu mecmû'-ı esrârı ne denli varsa envârı
Muhammed'den bu izhârı getirdi eyledi büşrâ

Onunçün imdi zâhirdir kamu âfâk u enfüs kim
Bu insanın vücûdundan olur âlemlere zikrâ

«İlerde biz o Mekke halkına hem yeryüzü etrafında hem bizzât nefislerinde âyetlerimizi öyle göstereceğiz ki...» (**)

«Nefislerinizde bir çok alâmetler var. Hâlâ görmeyecek misiniz?..» (***)

(*) «Ona rûhumdan üfledim.» Hicr sûresi, 29. âyet.
(**) Fussilet sûresi, 53. âyet.
(***) Zâriyât sûresi, 21. âyet.

Bu râzı bilmeğe şâhâ gerektir meşreb-i âlî
Ki tâ zevk-ı sahih ile biline gâyet-i mermâ

Meşayih iki türlüdür birisi maşrıkilerdir
Birisi magribîlerdir bulardır ilm ile binâ

Bular kim maşrıkîlerdir gerektir der riyâzet kim
Ki tâ tâlib sülûk ide riyazetle bula pervâ

Dediler magribîler kim riyâzet yolu güç yoldur
Gerektir erbainler kim yenile menn ile selvâ

Velîkin tâlibe evvel gerektir ma'rifet nûru
Ki bundan tiz erer tâlib eder maksûdunu dervâ

Bizim irfânımız sırrı ona ayn-i riyâzettir
Kim eder ma'rifet nûru ol olmuş gönlünü ihyâ

Muhakkıklar bu tevcîhi müsellem tuttular zîrâ
Riyâzetten murâd oldur ki tâlibler ola eşfâ

Güneş istediği kişi budur kim erişe nûra
Kişi kendi güneş olsa nider nûru veyâ peymâ

Gel imdi işbu tasvîre gönül levhin mücellâ kıl
Ki tâ nûr-ı İlâhîden tecellî erişe câna

Ki tâ bir söz edem takrîr ki bilmezler melekler de
Bu ilmi kâ'be kavseynden okurlar yâhud ev ednâ

Bu sırrı bilmeğe zîrâ gerek kim cân ede mi'râc
Geçe yiri gögü yani koya dünyâ ile ukbâ

Cihânın mâverâsında kuruptur hayme âşıklar
Pes ondan aşk kelâmından dökerler nükte-i garrâ

Bu tedkikın fezâsında kuram bir hayme kim ben de
İçinde arz eden bir yüz ki gözler görmedi aslâ

Göre tâ tâlib-i âgâh ere sâlik ona nâgâh
Eger keşf eyleye Allâh komayam va'deye ferdâ

Budur ol kim kişi Hakk'ın bugün bulmazsa zevk ile
Kıyâmette dahi bulmaz bulamaz anda bir mencâ

Demişlerdir muhakkıklar gerektir tâlibe bunda
Ki vicdân ile Allâh'ı görebile bula melcâ

Bu oldur zâtını onun münezzeh tuta gözlerden
Cevâhirden arazlardan onu tecrîd ede yektâ

Bu kez vicdân ile onun vücûdundan göre bir nûr
Bu nûr onun vücûdunu ayân ede ona zevkaa

Budur onu ki cevhersiz arazsız gördüler derler
Nitekim savt ile harfsiz sözün işittiler hakkaa

Budur onu ki zevk ile görem bir kez diye nâgâh
Tecellî dağına varıp bu gözden gördidi Mûsâ

Budur onu ki şevk ile görem diyü ederdi âh
Tecerrüd şehrine göğe bu yüzden irdidi Îsâ

Budur onu ki aşk ile görem bir kez diyü şâyed
Teferrüd mülkine girip bu sözden vardıdı Yahyâ

Onu ancak Habîbu'llâh Muhammed gördü dünyâda
Ki çıkmıştı yeri göğü buluptu Hakk ile mahyâ

O göstertir geri bunda tecellî mâverâsından
Ki zîrâ mazharı oldur o şahlar şâhının şâhâ

KASİDETÜ'N-İLÂHİYYE

Yine arz eyledi dilber yüzün kasr-ı celâlîden
Yine nâlende şeydâyem şarâb-ı lâ-yezâlîden

Geri keşf-i hicâb itti gözüm gönlüm cihânından
Geri câna nidâ etti nidâ-yı zü't-teâlîden

Hakîkat yüzünü vech-i mecâzîde müberka'-veş
Yaşınmış alın alıla seçilmez alı alıdan

Cemâli âfitâbının şuâî etmeden pertâb
Adem şehrinde sâyeydi cihan fey'-i zevâlîden

İki âlem vücûdu kim düşüptür sırrına Mushaf
Kemâl-i hüsnü âyâtın açar ayn-ı kemâlîden

Onun mihri hevâsında vücûd-ı kâyinât zerre
Onun çihri safâsında bihişt bir şemme âlîden

Çünan deryâ-yı hicrâna başımdan aşa gark idim
Visâl erişti sîrâbem serâb-ı pür-hayâlîden

Menem şehbâz-ı kudsî kim elinde tutar ol sultan
Menem serbâz-ı ünsî kim eriştim zü'l-mealîden

Çü düştü aşkına gönlüm ezelden tâ ebed mestem
İmâret mi gelir hergiz harâb-ı lâübâlîden

Hayâli nakşı cânımda musavver olalı gönlüm
Hep ismi resmi mahv etti bu tasvîr-i misâlîden

Yüzünü görmeğe imkân çü vardır ârzûmendem
Kulağım hâlîdir zîrâ kelâm-ı i'tizâlîden

Niderler onu kim onun dili söylemeye râzın
Niderler cânı kim başın çeke ale'l-eâlîden

Gerekmez şol fenâ ömrü çü bu ömr-i azîzim ol
Gerekmez bana şol cânı ki pür-gam ola hâlîden

Bana ne savmaa mescid çü maksûdumdur ol mürşid
Gerek her yüze yüz uram görem onu mecâlîden

Zihî mukbil şu kuldur kim ola katında ol makbûl
Zihî kaabil şu kaayil kim diye mevle'l-mevâlîden

Sun ey sâkî mey-i bâkî bana gel hüsnü bâğından
Ki iksîr-i hayât içem o fercâm-ı zülâlîden

Onun sevdâsını bulam geçem sevdâ-yı sevdâdan
Ko sevdâyı bulan geçti bu sevdâ-yı melâlîden

Çün onun derdi devrinde buluptur silsile cânım
Geçer fikrim teselsülden çıkar devr-i muhâlîden

Menem deryâ-yı tevhîde çü mahv-ı mahz-ı müstagrak
Getürsem nola ger gevher bu deryâ-yı visâlîden

Hudâvendâ ne naks ola kemâl-i saltanattan kim
Eger bu Yazıcıoğlu göre nûr-ı cemâlîden

Senin aşkın kitâbını gözü kanıyla yazmıştır
Saçarsa dürr ile mercan nola bahr-i emâlîden

HÂTİMETÜ'L-KİTAB

(Kitâbın sonu)

Tamâm oldu kitâb el-hamdü'lillâh
Hümâm oldu kitâb el-hamdü'lillâh

O cümle kayînâtın âfitâbı
Çün emr etti bana düzdüm kitâbı

Yazılınca kitâb ol nûr-ı zâhir
Bana üç kez düşümde oldu zâhir

Birisi bu ki bir kez söylemiştim
Onu dîbâcede zikr eylemiştim

İkincisi budur ol rûhu'l-ervâh
Çü gözüktü dedim ey nûr-ı Fettâh

Emîn-i vahy-i hayri'r-râhimînsin
Çalaptan rahmetel'lil'âlemînsin

Çü tapındır kamu âlemden a'lem
Seni medh ede geldi cümle âlem

Şu resm ile afâzıl vasf ederler
Ki bir kılı iki yarıp giderler

Gerek ben de kılı kırk pâre yaram
Beni uyar ki tâ ben de uyaram

Sözümü işitecek oldu şâd ol
Yüzüme baktı güldü dedi şâd ol

Üçüncüsü budur kim gördüm ol şâh
Oturmuştu erenler birle çün mâh

Şu kâmiller var idi meclesinde
Ne idem bunları yâ meclisin de

Dizim çöküp oturmuşam bu bende
Tutarvan bu kitâbı elde ben de

Yüzüme baktı buyurdu sana ben
Ki şimdiden geri ders aydısarvan

İki kez işbu vech ile buyurdu
Çü buyurdu dilim cânım toyurdu

Uyandım şâd olup dedim İlâhî
Ki sensin cümle mahlûkun İlâh'ı

Çü ben kuluna ders ayda Habîbin
Dil ü câna devâ ede tabîbin

Pes onun hazretinden kılma ırak
Onun ilmiyle kıl gönlümü işrâk

Ki dünyâ âhiret bile olam ben
Kapısında kulu olam kalam ben

Benim hem aslımı fer'imi yâ Rab
Bile kopar katında kıl mukarreb

Keremden hem kitâbıma nazar kıl
Kamu âlem içinde mu'teber kıl

Sekiz cennet-veş olsun bu gülistan
Yedi iklîme dolsun bu gülistân

Bu zâr ile bu râz içindeken ben
Bu nâz ile niyâz içindeken ben

Görürem hâlde sultânü'l-meşâyih
Görürem vaktte bürhânü'l-meşâyih

Cihânın kutbu mâhı Hacı Bayram
Cihânın şeyhi şahı Hâcı Bayram

Gözüktü sırr ile der müjdigânî
Ki verdi Hak sana şol zindigânî

Ki sana bir kitâbı kıldı ihsan
Ki mislin düzmedi dünyâda insan

Düzüldüyse arab düzdü ya a'câm
Denildiyse biraz dendi serencâm

Eger Türkî dilince varsa dîvan
Senüge düzülüptür yüce lîvan

Ayıttılarsa türlü dâsitânı
Ayıt kim gördü bu hoş gülsitânı

Buların sözü budur kim bir insan
Bir insânı sevip bulmuştu ihsan

Senin de cümle âlem ilmini Hak
Sana verdi ona yazdın muhakkak

Cihan noldu nolısar söyledin sen
Cihânın halkını pes toyladın sen

Meşâyih sırrını keşf eyledin sen
Tamâmet kıl be kıl vasf eyledin sen

Husûsâ bir aceb nazm üzre onu
Getirdin kim alır gönlü ve cânı

Hurûf üzre gelir ebyâtı mergûb
Ara yerlerde tercî'-bend ile hûb

Yedi balır üstüne nazmı musannâ'
Sekiz uçmak gibi bezmi murassâ'

Muattardır sözünden rûh-ı uşşâk
Mutarrâdır nevâ-yı perde uşşâk

Kopunca tâ kıyâmet bu kitâbın
Nazîri gelmeye bu âfitâbın

Dahi hâsiyyeti var bihter onun
Kim okursa nasîbi artar onun

Ne denli kim okunur olsa tekrâr
Saçılır nâfesinden müşg-i esrâr

Sühen-perdâz olan bile kelâmın
Sözünden biline Dârü's-Selâm'ın

Sözünden feth ola şehr-i tarîkat
Sözünde hatm ola bahr-i hakîkat

Bunun gibi söze hiç kimse bünyâd
Ne etti ne idiser derv-i âbâd

Cemîi sözlerin sultânıdır bu
Kamu şâirlerin dîvanıdır bu

Budur bu nükte-i gevher-feşan bu
Budur bu fitne-i âhir zaman bu

Çü şeyhim bu sözü işrâb kıldı
Sözünü cânıma mihrâb kıldı

Dedim çün himmet ettin hikmet erdi
Çü hikmet erdi Hak'tan rahmet erdi

Selâmu'llâh erişsin size yâ Şeyh
Tükenmez himmet eylen bize yâ Şeyh

Bu sözdeyken açıldı nâgeh ebvâb
İçeri girdi gördüm bir kaç ahbâb

Dediler çün kitâbın budur ey yâr
Ki görmedi onun mislini deyyâr

İlet onu acem sultânına sen
Veyâ sultân-ı Mısr eyvânına sen

Veyâ ilet onu sultân-ı Rûm'a
Murad ibni Muhammed hân-ı Rûm'a

Dizim çöktüm bulara kıldım ikbâl
Karıştırdım sözümde yağa ak bal

Ayıttım pâdişahlar aya benzer
Misâli yerde hem deryâya benzer

Velîkin kapıları hey hater-nâk
Kapıdan tapıları key hater-nâk

Kapı oldur kim anda olmaya sed
Tapı oldur kim anda olmaya red

Benim yok mu kapım kon bu figânı
İletsemne ona bu armaganı

Dediler kapı kimin kapısıdır
Ayıttım kim Muhammed tapısıdır

Dediler ol kapı ukbâyiçindir
Sana dediğimiz dünyâyiçindir

Dedim dünyâyı ukbâyı muhakkak
Ebü'l-Kaasım kapısından verir Hak

Velî dünyâyı takrîr ideyin ben
Misâlin size tahrîr ideyin ben

Meger bir gün dedim sultan Mahmûd
Kıgırdı hâs Ayas'ı eyledi cûd

Bağışladı ona ilin tamâmı
Ki sultan ola göre hâsı âmı

Ayâs-ı hâs işitti etti feryâd
Mukarrebler ayıttı nitdi feryâd

Sana ısmarladı mülkini sultan
Senin hükmünde oldu cümle evtan

Bu işe ağlamak kişi acebdir
Ayıttı bilmediniz ne sebebdir

Bana mülkini vermek tapısından
Beni redd eylemektir kapısından

Ser-â-ser âlemi teslîm ederse
Bana ısmarlayıp kendi giderse

Ben onun kapısından gitmeyem hîç
Ölürsem de bu işi etmeyem hîç

Revâ mıdır dedim dünyâyiçin ben
Sürünem bir çürük sevdâyiçin ben

Dü âlemde benim oldur murâdım
Kapısı kullarından ola adım

Kapısında onun aç ölmeğim yig
Sürüp yüzümü muhtâc olmağım yig

Gözüm kanını âb etsem revâdır
Yarıp bagrım kebâb etsem revâdır

Resûlu'llâh buyurmadı mı dedim
Bunun kaydın kayırmadı mı dedim

Buyurdu kim haramdır dedi dünyâ
Şu kişiye kim ola ehl-i ukbâ

Buyurdu hem haramdır dedi ukbâ
Şu kişiye kim ola ehl-i dünyâ

Haramdır dedi ona ikisi de
Kim ehlu'llâh ola Allâh'a gide

Dediler bârî bir söz var revâ kıl
Dedim ne dediler şâha duâ kıl

Dedim her dem kılurvan ben duâyı
Çalap versin duâmâ tek revâyı

Ki zîrâ hanların hânı Murâd Han
Cihânın cümle sultânı Murâd Han

Şol İskender durur ol şol Süleyman
Kim onundur cemî-i ehl-i îman

Eger ol olmayadı şark ile garb
Harâb olup dolardı ceng ile harb

Bu ma'nîden cihânın şâhıdır ol
Nedir yer gök yüzünün mâlıdır ol

Sebeb kıldı onu zîrâ ki Rahman
K'olur her lâhza bin kâfir müsülman

Beni'l-asfar onunçün tartamaz baş
K'ayağ eder başın şâh ise şâbâş

Husûsâ Üngarüz ol nerre dîvi
Basan budur kesen budur gırîvi

Cihan bir nokta gibi ayasında
Uyurlar halk devri sâyesinde

Budur pes ser-te-ser dünyâya sulṭan
Budur pes berre bahre sâye sultan

Öğerler çok velî medh edemezler
Koyup da kapısını gidemezler

Budur medhim buluptur her kemâl ol
Duam budur kim olsun ber-kemâl ol

Erişsin peykeri eflâke onun
Erişsin leşkeri emlâke onun

Çü devranında oldu ol melek-hû
Gelip devran gözünden kaptım uyku

Ki buldum âfitâbı sâyesinde
Tamâm ettim kitâbı sâyesinde

Budağı var adı sultan Muhammed
Odur tahtında şimdi Han Muhammed

Onu kutb etti devr-i kâyinâta
Açar kendi kanadın mümkinâta

Bu iki şâh ile mülk oldu berrâk
Sanasın şems ile bedr etti işrâk

Hudâvendâ dilerven bu iki han
Cihan durdukça olsun mülke sultan

Vezîri var idi bir nûr-ı Vehhâb
Adı Mahmûd Paşa'dı İbni Kassâb

Kemâl-i ilm ile mevsûf idi ol
Mükemmel ârif ü ma'rûf idi ol

Şu resme fazl ile olmuştu meşhûr
Ki dillerde hemîn ol idi mezkûr

Bu nâdirdir ki ilm ü câh u emvâl
Üçün cem' ede kişi ide ikmâl

Velî bu şah da çün cem' etti Kaadir
Nazîri oldu pes dünyâda nâdir

Bu fazl ile severdi beni bârî
Birine bî-hadd etsin ona Bârî

Onun sevgisine edip tavattun
Gelibolu'da kılmıştım temekkün

Bu kez bunda şu âşıklar belirdi
Ki her biri sevip kadrim bilirdi

Sanasın dürr idim mercân içinde
Sevip ben de buları cân içinde

Ki ömrüm bunlara isâr ederdim
Dürüşüp Hak yoluna yâr ederdim

Bi-hamdi'llâh şu ârifler oluptu
Ki gökçek adları dünyâ doluptu

Karındaşım var idi adı Bîcan
Bana tergîb ederdi derdi ey can

Bilirsin yok vefâsı rûzigârın
Ko senden sonra pes bir yâdigârın

Bu söz ile Megârib adlı ey yâr
Kitâb ettimdi görmemişti deyyâr

Ne denli var ise âlemde tefsîr
Bulup aldım idi magzını bir bir

Ehâdîsi tamâm İhyâ'yı süzdüm
On iki ilmin aslı üzre düzdüm

Ne denli varsa dünyâda garâyib
Arab Fâris ilin Rûm'u arayıp

Cihânın ibtidâsın intihâsın
Megârib'de yazıptım müntehâsın

Dedim Bîcân'a imdi ben dahi gel
Çü düzdüm bu kitâbı sen dahi gel

Bunu Türkî diline dönder imdi
Yayılsın ile şehre gönder imdi

Bu söz ile onu kıldı tamâm ol
Gelibolu'da kıldı ihtimâm ol

Benim de bu kitâbım kim düzüldü
Gelip dür gibi cem' oldu dizildi

İkisi de Megârib'den çıkıptır
Taşup deryâ iki yüzden akupdur

Eger ol ise oldur dürr-i meknûn
Veger budur bu ecr-i gayr-i memnûn

Bi-hamdi'llâh bu bir iki karındaş
Ki bu iki kitâbı eyledik fâş

Onunçün çekmişiz bu yolda zahmet
Diyeler Yazıcıoğlu'na rahmet

Eger zabt etmek istersen tevârîh
Sekiz yüz elli üçündeydi târîh

Cümâde'l-âhira âhir oluptu
Kitâb âhir olup fâhir oluptu

Bu kez çevgân-ı kudret erdi nâgâh
Bana bir savlecan irgürdi nâgâh

Erişti geldi kutlu fâl ile ol
Nidâ etti lisân-ı hâl ile ol

Resûlu'llâh eşiğine ayak bas
Belini dal edip elde tayak bas

Çün ol üç kez sana düşte göründü
Kemâl-i lûtfunu sana gör indi

Seni kapısına gelsin demektir
Murâdı ne ise alsın demektir

Sana ol vermiş idi bu kitâbı
Pes ilt ona geri işbu kitâbı

İşit temsîl edem ben sana hâlin
Senin şol kula benzer kim misâlin

Ki mevlâsı bir ulu hoca idi
Be-gâyet yücelerden yüce idi

Bu kul kim var be-gâyet kemter idi
Kamu kullardan ednâ ebter idi

Velîkin hocasına sâdık idi
Dünü gün ağlar idi âşık idi

Dilerdi hocasının göre yüzün
Vara dergâhına işide sözün

Utanırdı kusurundan geri ol
Bu hâl ile tutamazdı ona yol

Tahassürdeydi dâyim fürkat içre
Tahayyürdeydi dâyim hurkat içre

Bu hoca bildi bir gün hâlin onun
Dedi almak gerektir elin onun

Bize gelmekliğe çünkim yüzü yok
Saâdet göklerinde yıldızı yok

Bizimken nite bizden ola mahrûm
Çü bizimdir gerek kim ola merhûm

Biraz nesne verelim tâ kim ol kul
Bula kapımıza onun ile yol

Bu kez gönderdi ol kula atâsın
Ki tâ örte atâsiyle hatâsın

Çü kul gördü dedi el-hamdü'lillâh
Beni kendüye kıgırdı bugün şâh

Ele aldı atâsın hocasının
Dedi kul da atâ da hoca senin

Kapısına getirdi yüzün urdu
Elin öptü ayağ üstüne durdu

Göze göz gördü bu kez yüzün onun
Yüze yüz hem işitti sözün onun

Senin de bu kula benzer misâlin
Eger bildinse budur anla hâlin

Pes aldım ben dahi işbu kitâbı
Ki görem ol cemâli âfitâbı

Resûlu'llâha ma'nâda eriştim
Kapısına atâsiyle giriştim

Dedim kul da atâ da hoca senin
İyidir ger yavuz kul hocasının

Senin dergâhına lâyık nem olur
Beni redd etme kim gözüm nem olur

Kerem kıl ben kulu kapına kul et
Çü sensin âleme rahmet kabûl et

Çü gördüm yüzünü kalmadı tâkat
Eridi bulmadı cânım ifâkat

Bu sözü demişem dîvâne anda
Geri hem yazmışam dîvâna anda

MEDH-İ MUHAMMED MUSTAFA (S.A.)

Eger Rûm'un revânında görürsem ben dilârâyı
Revânına revân edem Semerkand u Buhârâ'yı

Dilârâdır tutan hurrem gözüm gönlüm cihânını
Ve illâ nite bulaydı dilârâyı dil arayı

Bula derler dil-ârâmı gider derler dil ârâmı
Şu dem bulur dil ârâmı ki ben bulam dilârâyı

Senin hüsnün hayâlinin çü düştü âleme aksi
Sabâ nakkaaşı reng-âmiz edip yazdı her arayı

Kelâm-ı çeşme-i Kevser egerçi mest eder cânı
Velî aşkın şarâbın ver gerekmez câm-ı hamrâyı

Hemişe aşk odu cânı cihânı yaka gelmiştir
Yanar pervâneler şem'a ururlar câna yarayı

Meger bu cennet içinde gezerven kim bu âlemde
Acebdir görmek isterven şehâ sen yüzü tugrayı

Seher mi sihr mi yâ göz şeker mi dür midür yâ söz
Semen mi gül müdür yâ yüz nedir görsem o bedr ayı

Bana bağ u gülistânın gülü servi safâ vermez
Teferrüc sensin açarsan cemâl-i âlem-ârâyı

Çü sen ol sırr-ı ekbersin gelen nûr-ı İlâhîden
Çü sen ol rûh-ı a'zamsın kılan gâyât-ı büşrâyı

Götür yüzden nikaabı kim izâr u zülf aça perde
Ki gösterde gece gündüz bana âyât-ı kübrâyı

Çü gördü Yazıcıoğlu ki sensin âşık u ma'şûk
Be-külli sende mahv oldu kodu tedbîr ile râyı

Murâdı sensin ey dilber ki sensin âleme rehber
Seni kılar gönül ezber nider pes ağı karayı

Şu dem kim bu söz olmuş anda peydâ
Görürven kim tururvan mest ü şeydâ

Ne aklım var ne bilim var ne hâlim
Ne dilim var ne kîlim ver ne kaalim

Velîkin etmişem geri münâcât
Geri yüz urup ettim arz-ı hâcât

Ayıttım yâ Habîba'llâh revâ kıl
Ayıttım yâ tabîba'llâh devâ kıl

Ne vasf edersem andan sensin evlâ
Ne medh edersem andan sensin a'lâ

Belî şu denli kim tevfîk erişti
Dilime şol kadar tedkîk erişti

Senin kadrini bilen geri Allâh
O kadre göre kılan geri Allâh

Bu dem bir elleri bağlı kulam ben
Senin hüsnün bağında bülbülem ben

Çü sensin ma'den-i gâyât-ı hikmet
Çü sensin mahzen-i âyât- rahmet

Şefâat kıl cemî-i kâyinâta
Umûma mü'minine mü'minâta

Ki her nesne kemâline erişe
Celâlinden cemâline erişe

Husûsâ kim Gelibolu diyârın
Kamudan ön şefâat eyle yarın

Ne denli varsa bunda ehl-i îman
Başına sâye sal ey şems-i Rahman

Ölüsüne dirisine nazar kıl
Uşağına irisine nazar kıl

Kim iki türlü idi çoğu azı
Şehîd idi birisi biri gâzî

Şehîdi iki türlü şahs idiler
Ki can oynamağa ber-raks idiler

Birisiydi şehid küffâr elinde
Birisiydi şehîd Gaffâr elinde

İki türlü idi gâzîleri hem
Deniz yüzü idi yazıları hem

Biri hasmına ederdi gazâyı
Biri nefsine ederdi cezâyı

Dilerven bu iki türlü erenler
Ki sana bunlar ola ön erenler

Hesab ile azâb ettirme aslâ
İtâb ile ikaab ettirme aslâ

Husûsâ kim subaşı Ahmed-i Hâs
Kamunun şâhı başı Ahmed-i Has

Ki mülk-i Rûm'u çün yarattı Fettâh
Gelibolu'yu kıldı ona miftâh

Bu miftâhı eline verdi onun
Elin yerden göğe irgirdi onun

Bu ma'nîden cihânın cânıdır ol
Kamu gâzîlerin sultânıdır ol

Pes onu hâs edin yarın katında
Mukarreblerden olsun hazretinde

Husûsâ sırr-ı sultâni'l-meşâyih
Husûsâ nûr-ı evtâni'l-meşâyih

Emîn ü şeyh ü Dervîş Bâyezîd'e
İrür kadrini a'lâ-yı mezîde

Zamânın nite gülmeye zemîni
Çü Dervîş Bâyezîd ola emîni

Gelibolu onunla oldu bestâm
Geri şeyh Bâyezîd'i buldu Bestâm

Çü âma hâsa erişe kemâlin
Çü görmez kişi kalmaya cemâlin

Esirge ben garîb ü bî-nevâyı
Ki hiç bulmamışam derde devâyı

Suâl ile cevâb ettirme yarın
Hesâb ile azâb ettirme yarın

Şu resme susuzam kim bahr-i umman
Beni kandırmaya sen eyle derman

Visâlinden açam bâb-ı hayâtı
Zülâlinden içem Âb-ı hayâtı

Husûsâ bu yola k'irdim giriştim
Ata ana duâsından eriştim

Bulara şol ķadar yarın kıl in'âm
Ki öşrün bulmayalar hâs ile âm

Hem ondan merhamet ihvânıma kıl
Keremden mekrümet ahdânıma kıl

Hem üstâdım benim Zeynü'l-arab'dı
Kim içi dışı ilm ile edebdi

Çü himmet etti erdim ona ön ben
Eriştim Haydar-ı Hâfî'ye son ben

Ara yerde çok ettim istîfâde
Hem ön son kim ki ettise ifâde

Şefî' ol yâ Habîba'llâh o Mevlâ
Ki versin bunlara Firdevs-i a'lâ

İlâhî müstecab eyle duâmı
Eger bir has var ise var dü âmı

Habîbini vesîle okuram ön
Yüzüm dergâhına andan koram son

Pes onun hürmetine sen kabûl et
Bizi ol nefs elinden sana kul et

Sevâb ile günâhın kadri mi var
Kim edeler onu kapında güftâr

Sekiz uçmak visâlinden nişâne
Yedi tamu hayâlinden zübâne

Bize bizliğimize göre bakma
Bizi bizlik oduna atma yakma

Senin sultanlığına göre fazl et
Senin ihsanlarına göre bezl et

Biz isek edegeldik sehv ü isyan
Sen isen edegeldin afv u ihsan

Eger bin yıl kapında ağlar isem
Yüreğim şerha şerha dağlar isem

Şu bin yıl kim ola her yılı bin ay
Şol ay kim her biri bin güne hemtay

Şu bin gün kim ola her gün bin ahyân
Şol ahyân kim biri bin yılca ezmân

Bu denli yıl u ay gün içre yâ Rab
Eger secde kılam olam mukarreb

Henüz bir dem atânın şükrünü ben
Komayam yerine afv et beni sen

Dahi her kim bana kıla duâyı
Onun bir derdine ver bin devâyı

Duasından ona a'lâ atâ kıl
Birine bî-hesâb mahv-ı hatâ kıl

İlâhî kim ölem edem duâ ben
Çü derdin sen verirsin hem devâ sen

Velî her ârifin var bir beyânı
Ki aklı irdiğince söyler onu

Sözüm budur derim dünyâda Allâh
Derim sahrâda ve deryâda Allâh

Derim kabr içre hem ma'şerde Allâh
Derim mahşerde hem menşerde Allâh

Kaçan dîvânı görsem derim Allâh
Kaçan nîzânı görsem derim Allâh

Kaçan görem Sırat'ı aydam Allâh
Kaçan görem neşatı aydam Allâh

Kaçan cennâtı görem aydam Allâh
Kaçan ravzâtı görem aydam Allâh

Kaçan a'lâya erem aydam Allâh
Kaçan Mevlâ'ya erem aydam Allâh

Görem Subhân'ı aydam Allâh Allâh
Görem sultânı aydam Allâh Allâh

Sana ve ilmine yok hadd ü pâyân
Bana ve sözüme var add ü pâyân

Benim derdim tükenmez nideyin âh
Ölünce yana yana gideyin âh

Ger esbâb olmaya bünyâd urulmaz
Hem oğlan doğmayınca ad urulmaz

Çün esbâb oldu ettim söze bünyâd
Çün oğlan doğdu verdim bir güzel ad

Hede'l-Ehadü min delâleti'l-Ahmediyye
Bede'l-Ahmedü min celâleti'l-ehadiyye

Lemmâ hademtü bir'risâleti hatme'r-risâlet
Semmeytühâ bi'r-risâleti'l-Muhammediyye

Hamd, âlemlerin Rabbi'ne mahsustur. Allâh, mahlûkatının en hayırlısı olan Hz. Muhammed'e tertemiz soyunun ve ashâbının cümlesine, ebediyen rahmet ve selâm etsin. Bu kitabı, Muhammed bin Sâlih bin Süleyman (Allâh bunların cümlesini, Hz. Muhammed'i ve temiz âlini affına mazhar kılsın), nazmetti ve kendi hattıyla yazdı.

Kitâb erişti çünkim intihâya
Hak'a hamd ile medh-i bî-nihâye

Habîbine salât ile tahiyyât
Dahi âline kim hayrü'l-beriyyât

(*) *Ehad olan Allah, Ahmed'in delâletiyle hidâyet etti. Ahmed Ehadiyetin yüceliğinden zuhûr eyledi. Ben, bu risâle ile risâletin mührüne hizmet ettiğimden onu, Muhammediyye risâlesi olarak isimlendirdim.*

LÜGATÇE

— A —

â	:	ey
âb	:	su
âb—ı hayvan	:	âb—ı hayat
abâ	:	yünden yapılmış bir nevi kumaş veyâ cübbe
âbâ	:	babalar, ecdâd
âbâd	:	ebedler, ma'mûr
âbâdân	:	ma'mûr
abd	:	kul
abes	:	boş, ma'nâsız
âbid	:	ibâdet eden
âbidîn	:	ebedîler
âbir	:	bir yerden geçen
abîr	:	güzel kokulu bir nesne
âc	:	fildişi
a'câm	:	acemler, arap olmayanlar
accâl	:	çok aceleci
aceb	:	acabâ, şaşılacak şey
ad	:	saymak
a'dâ	:	düşmanlar
âdâb	:	edebler, usûller
a'dâd	:	adetler, sayılar
a'dam	:	yokluklar
adâvet	:	düşmanlık
a'del	:	en âdil, çok doğru
adem	:	yokluk
adha	:	kurbanlar
adl	:	adâlet doğruluk
adlâ'	:	yanlar
Adn	:	Cennet
adû	:	düşman

adud : bir lokma, acıklı, zâlim
adyâf : konuklar
âf : sâfî
âfâk : ufuklar, taraflar
âfitâb : güneş
Afû : ziyâde affedici, Cenab—ı Hak
âgâh : uyanık, haberdâr
âgâz : başlama
agisnâ : yâ Rab sen bize meded eyle
aglâl : boyunduruklar, ağaçlar arasından akan sular.
aglâz : galîzler, yoğun
agnâ : en zengin
agniyâ : zenginler
agrâz : garazlar, maksatlar
agyâr : başkaları, rakipler
agu : zehir
âhâr : başka, diğer
âhât : âfetler
ahbâr : haberler, bilginler
ahcâr : taşlar
ahdân : dostlar
ahdar : yeşil
ahder : karanlık gece
âhen : demir
ahfâ : en gizli
ahfaz : en ziyâde koruyucu
ahfiyâ : gizli şeyler
ahî : kardeş
âhir : son, nihâyet
âhirîn : sonrakiler
ahkaaf : kum tepeleri
ahkâm : hükümler
ahlâ : çok tatlı
ahlâf : halefler, sonradan gelenler

ahlât	:	karışan şeyler, insan bedeninde farz olunan dört unsur: Kan, balgam, sevda, safra
ahlem	:	ziyâde hilim sâhibi
ahmâ	:	çok hamiyetli
ahmer	:	kırmızı
ahrâ	:	daha lâyık
ahrâr	:	hürler
ahsen	:	en güzel. en iyi
ahyâ	:	canlılar, diriler
ahyân	:	zamanlar, bazan.
ahyânâ	:	zaman zaman
ahyâr	:	iyiler
ahzâb	:	kısımlar, bölükler
ahzân	:	hüzünler
âk	:	âsî
akabe	:	yokuş, tepe
akal	:	çok az
akaarib	:	yakın akraba, akrebler
akdâh	:	kadehler, bardaklar
akdes	:	en mukaddes
akîm	:	kısır, neticesiz
akmâr	:	kamerler, aylar
akreb	:	en yakın
aksâ	:	en son, uzak
aktâb	:	kutublar, velîler
aktar	:	taraflar
akvâ	:	en kuvvetli
akvâl	:	kaviller, sözler
akvem	:	en doğru
âl	:	âile, sülâle
âl	:	hile
âlâ	:	ihsanlar, ni'metler
alâ—hâzâ	:	bunun üzerine
alâ külli hâl	:	her hâl üzere
âlâf	:	binler
al'ala	:	illet ve ıztırab
a'lâm	:	bayraklar
alâyık	:	alâkalar

ale'l— : üzerine, göre, ile
alem : bayrak, nişan
a'lem : en iyi bilen
aleyh : onun üzerine olsun
âlimîn : âlimler
allâm : çok bilen
Allâhümme : ey Allâh'ım
âm : umûmî, herkes
a'mâ : kör
a'mâk : derinlikler
a'mâl : ameller, işler
a'mar : ömürler, hayatlar
âmennâ : îman ettik, inandık
âmî : câhil
— âmiz : karışık, hâvî, şâmil
amm : amca
amûd : direk
amyâ : faydasız nazar
anâ : meşakkat, zahmet
a'nâb : üzümler
a'nâk : boyunlar
andak : hemen, derhal
ankebût : örümcek
âr : utanma, hayâ
—ârâ (ârây) : süsleyen, bezeyen
a'rab : çöl arabları
ârâf : Cennetle Cehenem arasındaki yer, âdetler, sırt, tepe
ârâm : dinlenme, sükûn, karar, huzûr
ârâmîde : dinlenen
ar'ar : dağ servisi
arasat : arsalar, mahşer meydanı
areste : süslenmiş, bezenmiş
ârây (ârâ) : reyler
araz : işâret, tesadüf, kaza, başka bir cevherle meydana gelen keyfiyet
a'raz : arazlar, işaretler, hastalık alâmetleri

arbâ : hakikî arab
a'ref : çok bilinen, en ârif
arış : arşın
ârız : gelen, engel, tesüdûfî vak'a, yanak
ârif : tanınmış, gönül bilgisi sâhibi
arrâf : ziyâde ârif
arş : dokuzuncu gök, taht, çadır
arz : gösterme, bildirme
arz : yeryüzü, ülke, iklîm
âs : âsî
asâ : değnek, sopa
âsâ (y) : gibi, âsûde
asam : sağır
âsân : kolay
âsâr : izler, eserler, âbideler
asbar : en sabırlı
asfâr : sıfırlar, değersiz şeyler
asel : bal, Cennetteki dört ırmaktan birisi
aserât : sürçmeler, yanılmalar
asfâ : daha sâfî
asfer : sarı
asfiyâ : saf, temiz kişiler, velîler
ashâb : Hz. peygamberin sohbetiyle şereflenen kişiler, sahipler
âsıf : kuvvetli
âsiyâb : su değirmeni
assı : fayda
asr : asır, ikindi vakti
âşî : akşam yemeği yiyen, uzaklaşan
aşr : onda bir
atâ : bağışlama, ihsan
a'tâf : bağışlar, şefkatler, lûtuflar
atak : âzad, hürriyet
ata'na : itâat ettik

a'taynâk : vasfında cenâb—ı Hakk'ın «Muhakkak ki biz sana Kevseri verdik» dediği Hz. Peygamber
atıyyât : hediyeler, ihsanlar
atûf : birbirine sevgisi olan, ziyâde şefkatli
atyab : en güzel
avâlim : âlemler
avâm : halk, câhil kimseler
a'vân : yardımcılar
avârif : ârifler
avâyık : ma'niler
âvâz : ses
a'vâz : bedeller, karşılıklar
avd : dönme, geri gelme
a'ver : bir gözü kör olan
avn : yardım
ayân : açık, belli, âşikâr
a'yan : gözler, ileri gelenler
âyât : âyetler, alâmetler, mu'cizeler
ayıtmak : söylemek, demek
ayn : göz, bizzât, tıpkısı, pınar, eşyâ
aynûnet : ayn olma, göze görünme
ayş : yaşama
ayyâr : hilekâr, kurnaz
ayyâş : çok içki içen
ayyât : çağırıcı
ayyûk : yüksekliğe alem olan bir yıldız
azâ : ta'ziye, başsağlığı ziyâreti
a'zâ : uzuvlar
âzâl : ezeller
a'zam : en büyük
Azâzil : Şeytanın melekliği sırasındaki adı
azbâ : kolun yukarı kısmı, Hz. Peygamberin devesi

azemât : büyüklükler, ululuklar
azemût : ziyâde azemet
azhar : apaçık, en âşikâr
azlâ' : kaburga kemikleri, yanlar
azm : kemik
azm : niyet, karar, gidiş
azrâ : bâkire
azûz : ısırma

— B —

bâ — (be —) : ile, berâber
bâb : kapı, kısım
bâd (bâz) : rüzgâr
bâde (bâze) : şarab, içki
ba'de : sonra
bâdiye : çöl, kırlık yer
bâf : dokuyucu
bâgât : bağlar, bahçeler
bahîl : cimri
bâhir : âşikâr, parlak
bahr : deniz, aruzdaki vezin gurubları
bahrî : sahillerde yaşayan bir kuş nevi
bâis : sebep olan, gönderen
bâk : bâkî
bakaa (bekaa) : devam, sebat, bâkîlik
bakam : kırmızı boya ağacı
bâl : kol, kanat
bâl : gönül
bâlâ : yüce, yüksek
bâmdâd (bâmdâz) : sabah, seher vakti
— bân : — cı, — ci
— bâr : yağdıran, saçan, yük
Bârî : Cenâb—ı Hak
bârigâh : izinle girilebilecek yer, yüce dîvan, huzur
bâsıt : yayan

bast	: yayma, açma
baş	: Yara, çıban
bâtın	: iç, gizli, Cenâb—ı Hak
batn	: karın, nesil
battât	: çok yalancı
bay	: zengin
bayık	: açık, muhakkak
bâz	: geri, tekrâr, doğan, açık, oynayan
becid	: cehd, gayret ile
bed	: fena, çirkin, kötülük
bedâhe	: âşikârlık, bellilik, aniden söz söyleme
bedâyi'	: eşsiz güzel, mükemmel
bedî'	: eşsiz, mükemmel, ilm—i bedî
bednûs	: horoz
bedr	: Mekke ile Medine arasında bir yer, dolunay
bedreyn	: iki dolunay
behem	: bir arada, berâber
behhâc	: güzellik sâhibi, meserret—bahş
behhas	: çok bahs eden
belâ	: evet
belâ	: musîbet, âfet
belâg	: eriştirme, yetiştirilen söz, şey
belbâl	: kuruntu, telâş
belek	: hediye
belî	: evet
belîg	: düzgün ve güzel söz söyleyen
beliyyât	: belâlar, felâketler
bellâg	: teblîğ edici
belvâ	: keder, felâket, ıztırap
benâgâh	: ansızın
ber'âm	: meşhûr, tanınmış
benât	: kızlar
bende	: kul köle, bağlı

benefşî	:	menekşe rengi
ber —	:	üzere
— ber	:	alan, getiren, götüren
ber	:	göğüs, meyve, yaprak
berâhin	:	bürhanlar, deliller
berâr	:	karalar
berât	:	rütbe, nişan, imtiyâz hükmü, şaban ayını onbeşinci gecesi (Kandil)
berd	:	soğuk
berg	:	yaprak
beriyyât	:	temiz kişiler
berk	:	şimşek berka: peçe
bernâmic	:	nümîdar, çeşni, örnek
berren	:	karada, karadan
berere	:	iyiler
berzah	:	ölülerin ruhlarının kıyametekadar bulunacağı yer, iki şey arasındaki yer
besâ	:	nice, hayli
besâm	:	güleç
besâtîn	:	bostanlar
besî	:	birçok, pekçok
bessâm	:	güleç, çok gülen kimse
beşârât	:	müjdeler
beşâret	:	müjde, muştu
beşşâr	:	müjde edici
beşşâş	:	açık yüzlü olma
bevârık	:	şimşek, yıldırım parıltıları, parıltılar.
bevl	:	idrâr.
bevvâb	:	kapıcı.
bevvâh	:	râzı, âşikâr edici.
bey'	:	satış.
beyân	:	açıkca söyleme, beyân ilmi; hakikat, mecaz, kinaye v.s.den bahseden bir ilim.
beyn	:	ara, arası.
beyt	:	ev, iki mısralı nazım birimi.

beyyinât	:	açık deliller, şâhitler.
beyzâ	:	çok beyaz, yumurta.
bezl (â)	:	bol bol dağıtma, saçma.
bî-	:	-sız, siz, maz, mez olumsuzluk bildirir.
bi-	:	ile.
Bîçûn	:	niteliksiz, Cenab-ı Hak.
bîdâd	:	zulüm, zâlim.
bîdâr (bîzâr)	:	uyanık.
bid'at	:	dinde sonradan meydana gelen şey.
bidâyât	:	bidâyetler, başlangıçlar.
bî-gış	:	hilesiz.
bihâs	:	şüphe.
bihâteyni (tahayyertü)	:	gâh onu gören beni görmüş gâh olur beni kimse görmez dersin. (Bu iki mana arasında şaşırdım.)
bihâzeyni	:	niyaz ve secdeye işâret.
bihişt	:	cennet.
bihter	:	daha iyi.
bikaa'	:	ülkeler.
bi'l-	:	ile,
bilâ	:	-sız, olumsuzluk eki.
bilâd	:	beldeler.
bi'l-celâleyni	:	iki vech ile (cemâl, celâl) tecelli.
bi'l-lihâzeyni	:	İki göz ucuyla nazar.
Bîr (ü Bâr)	:	Cenâb-ı Hak.
biryân	:	Kebab.
bisât	:	döşeme, yaygı.
bitimek	:	yazmak, nasib etmek.
bitâh	:	vâsi su mecrası.
biti	:	mektup, yazılmış şey.
biyâ	:	gel.
biyâyî	:	gel.
bîzâr	:	bıkmış usanmış.
bu'd	:	uzaklık, boyut.
buk'a	:	ülke, yer.

Burak	:	Hz. Peygamberin Miraç'ta bindiği binek.
burûç	:	burçlar, hisarlar.
butlân	:	bâtıllık, çürüklük.
burhân	:	delil.
burka'	:	peçe, yüzörtüsü.
bühtân	:	yalan, iftira.
bünyâd	:	asıl, esas, temel, bina.
bünyân	:	bina.
bürke	:	havuz, küçük göl, kurbağa.
büşrâ	:	müjde, sevinçli haber.

— C —

câh	:	mevki, makaam, itibâr.
cahîm	:	cehennem.
câm	:	sırça, kadeh, bardak, cam.
câmi'	:	cem'eden, toplayan.
câmid	:	donmuş, donuk, cansız.
câvidan	:	dâimî, ebedî.
Cebbâr	:	zorlayıcı, Cenab-ı Hakk'ın isimlerinden.
cebel	:	dağ.
ceberût	:	aşırı büyüklük, Hakk'ın büyüklüğü, İlâhî kudret (âlemi).
cebîn	:	korkak, alın.
ceddâh	:	ev dedem.
cedîr	:	lâyık, uygun.
cedvâ	:	hediye, bol yağmur.
cefr	:	kâibden haber veren bir ilim, geniş kuyu.
cehd	:	çalışma, gayret, mücâdele.
cehrâ	:	yüksek sesle, alenen.
celâ	:	gurbete düşme.
celâdet	:	kahramanlık, yiğitlik.
celâl, celâlet	:	büyüklük, ululuk.
celîl	:	büyük, ulu.
celîs	:	birlikte oturan, arkadaş.

celvet	:	yerinden yurdundan ayrılma.
cem'	:	toplama.
cemâl	:	zâhirî ve bâtınî güzellik.
cemel	:	erkek deve.
cemmâ	:	cemîan.
cerb	:	yırgılı.
ceres	:	çan. çıngırak.
cevâd	:	cömerd.
cevâhir	:	cevherler, özler.
cevâ mi'		câmiler, toplu şeyler.
cevâz	:	câiz olma, müsaade.
cevf	:	boşluk, oyuk, iç.
cevher	:	öz, maya. husûsiyeti kendiliğinden ve daimi olma kıymetli taşlar.
cevk	:	bölük.
cevlân	:	dolaşma, gezinme.
cevv	:	hava, boşluk.
cevvâd	:	çok cömerd.
cevzâ	:	ikizler burcu.
ceza'	:	sızlanma, sabırsız olma.
Cezâke'llâh	:	Allâh mükâfatını versin.
cezâlet	:	kekeme olmayış, telaffuzu sert ve kalın kelimelerin söylenişi keyfiyeti.
cezbe	:	aşırı şevkle (manevî) insanın kendinden geçmesi hâli.
cezebât	:	cezbeler.
cezâlet	:	çok olma.
cibâl	:	dağlar.
Cibrîl	:	Cebrâil (A.S.)
cidâl	:	karşılıklı savaş. mücadele.
cidâr	:	duvar, zar.
cîfe	:	leş.
cigan	:	cimri.
cigerdâr	:	yürekli, cesûr.
cihât	:	cihetler, yönler.
cilâ	:	parlatma, parlaklık, tecelli.

cilbâb	:	gömlek, çarşaf.
cilf	:	kaba, hoyrat.
cilve	:	görünme, tecelli.
cimâ'	:	birleşme.
cinan	:	cennetler, bahçeler.
-cû	:	arayan.
cû'	:	açlık.
cûd	:	cömerdlik.
cur'a	:	yudum.
cüdâ (cüzâ)	:	ayrı, ayrı düşmüş.
cühhâl	:	câhiller.
cümâdelâhire (e)	:	arabî ayların altıncısı.
cünûd	:	askerler, ordular.
cüst (ü cû)	:	araştırma.
cüz	:	kısım, parça.

— Ç —

çâh (çeh)	:	kuyu, çukur.
çak	:	tâ, tam, tamam.
çâk	:	yarık, yırtık.
çâlâk	:	çevik.
Çalap	:	Cenâb-ı Hak.
çâr	:	dört.
çarh	:	çark, felek, gök, dönen.
çarsû	:	dört taraf, çarşı.
çehar—şenbe	:	dördüncü gün, çarşamba.
çepel	:	kirli, bulaşık, çamurlu, yabancı madde.
çerâ (çirâ)	:	otlama, otlak, (niçin).
çerağ	:	mum, kandil, çıra.
çeşm	:	göz.
çetr	:	çadır.
çevgân	:	bir oyunda kullanılan eğri değnek.
çınramak	:	çangırdamak.
çiğin (çiğn)	:	omuz, omuz başı.
çil	:	kırk.

çîn	:	kıvrım, büklüm, buruşukluk.
-çîn	:	derleyen, toplayan.
çukal	:	savaş elbisesi.
çü, çün	:	gibi, nasıl, çünki, mâdemki.
çünan	:	öyle, böyle, öyleki.

— D —

dâ'	:	hastalık.
da'ca	:	ziyâde kara ve büyük.
dabbât	:	zabt ve hıfz edici.
dabbât	:	yürüyenler.
dâbbe	:	üzerine binilen her nevi hayvan.
dâd (dâz)	:	adâlet, yardım, ihsan, feryâd, vergi.
dakaayık	:	dakîkalar, ince şeyler.
dalâl	:	sapıklar.
dalâlet	:	sapıklık.
dâmâ	:	deryâ (devam üzre durduğu için)
dânâ	:	âlim, bilen.
dâr	:	ev, yurt, darağacı.
-dâr	:	sâhib, tutan, mâlik.
dârâ	:	hâkim.
dâreyn	:	iki cihan, dünyâ ve âhiret.
darî'	:	dikenli bir ot.
dâr u gîr	:	savaş.
da'vî	:	da'vâ.
dâye	:	sütnine, dadı.
dayyık	:	çok dar.
de'câ	:	....
dehhâş	:	dehşet edici.
dehr	:	dünyâ, zaman, devir.
dehren fe-dehrâ	:	her zaman, ebedî.
dehyâ	:	büyük belâ ve musîbet.
delâlet	:	yol gösterme, iz, işâret.

delâyil : deliller.
dellâl : ziyâde delâlet edici.
delve : kova burcu, su kovası.
dem : kan, nefes, içki, an, zaman
dembeste : soluğu kesilmiş, şaşırmış.
demdeme : hiddet, öfke, hile, şöhret, kavga.
demmâg : kibirli.
der- : -de, içinde, kapı, mağara, kere, cins.
-der : yırtan.
derâhim : dirhemler.
derbân : kapıcı.
derc : sokma, toplama, arasına sıkıştırma.
derekât : aşağı inilecek basamaklar, en alt kat.
dergâh : kapı önü, eşik, tekke, kat.
der-pey : ardı sıra, peşinde, izinde.
derrâk : çok çabuk anlayan, anlayışlı, ısmarlayıcı.
dervâ : şaşkın, hayran, ters, lüzumlu.
dervâz (e) : kale kapısı ve eşiği.
deryâb : akıllı, anlayışlı, anla.
dest : el.
destgîr : elinden tutan, yardımcı.
destres : kuvvet, zenginlik, elde etmek, erişmek.
devr : dönme, dolaşma, aktarma, zaman, çağ.
devvâr : çok dönen, dünyâ, gök, ihata edici.
deycûr : karanlık.
deyhâr : zemin, yer.
deymûmiyyet : dâimîlik.
Deyyân : Cezâ ve ihsan sâhibi, Cenâb-ı Hak.
deyyâr : bir kimse, ferd.
dırâz : uzun.

dîbâ : ipek kumaş.
dîbâc : bir nevi ipek kumaş.
dibâce : önsöz, başlangıç.
dîdâr (dîzâr) : yüz, çehre.
dihâş : dehşet.
dihkan : ekinci.
dil : gönül.
dirâyet : kavrayış.
dirhem : gümüş para, okkanın dört yüzde biri.
dirîg : esirgeme, eyvah.
dirîgaa : yazıklar, eyvahlar olsun.
dirneşmek : toplaşmak.
disâr : üste giyilen kaftan.
dîvan : meclis, huzur, kitab.
diyânât : dindarlık, ahkâm-ı diyânet.
don : elbise.
döymek : tahammül etmek.
dûd : duman.
duha : kuşluk vakti.
duhan : duman.
dullâl : azgınlar.
duhur : devirler, zamanlar.
dûr : uzak.
dü : iki.
dür : inci.
dürre : büyüg inci tanesi.
dürer : inciler.
dürişmek : çalışmak.
düşenbeh : ikinci gün, pazartesi.
düşvâr : güç, zor.

— E —

eam : en umûmî.
eaz : en aziz.
ebârîk : ıbrıklar.
ebhâ : çok güzel.
ebhâs : bahisler.

ebher : en parlak, atardamar.
ebkan : en bâkî.
ebkâr : bikirler, bâkireler.
ebkem : dilsiz, karanlık.
eblâğ : en beliğ.
ebrâr : hayır sâhibleri, iyi kimseler.
ebsâr : gözler.
ebter : kuyruğu kesik, zürriyetsiz, hayırsız.
ebû : baba, ata.
ebvâb : kapılar.
ebyât : beyitler, evler.
ebyaz : en beyaz.
ecel (I) : en büyük, en ulu.
eclâ : en âşîkâr, apaçık.
eclâf : ayaktakımları.
ecmel : en güzel.
ecnâd : askerler.
ecnâh : kanatlar.
ecr : ücret, sevab.
ecrâm : cansız cisimler.
ecsâd : cesedler, gövdeler, bedenler.
ecvâk : bölükler.
eczâ : cüzler, parçalar.
eczâb : cezbeler.
edîm : tabaklanmış deri, satıh, yüz.
ednâ : en alçak, en aşağı, pek az.
edvâ : şu'leler.
edvâr : devirler, zamanlar.
edyân : dinler.
efdal : en faziletli, en üstün.
effâk : çok iftirâ eden, yalancı.
efhâm : zihinler, anlayışlar.
efham : en şerefli.
efkar : en fakir.
efkâr : fikirler.
eflâk : felekler, gökler, zamanlar.

efrâd : ferdler, tek olanlar.
efrâh : ferahlar, sevinmeler.
efşân : saçan, dağıtan.
efvâc : bölükler, kısımlar.
-efzâ (y) : artıran, çoğaltan, katan.
egn : sırt, arka.
Ehad : Cenab-ı Hakk'ın isimlerinden, tek bir.
ehâdîs : hadisler.
ehadiyyet : birlik.
ehas : en husûsî, en has.
ehdâb : kirpikler.
ehıbbâ : dostlar, sevgiler.
ehlâ : ehil olarak.
eshâb : şerefler.
ehvâ : hevesler, meyiller, arzûlar.
ehvâl : korkular, dehşetler.
ekfân : kefenler.
ekmel : en mükemmel.
eknâf : cânibler, taraflar.
ekrem : çok kerem sâhibi.
ektâf : omuzlar, omuz kemikleri, arka.
ekvâb : küpler, kadehler, kulpsuz bardaklar.
ekvân : varlıklar, âlemler.
elâ : başlama ve tenbih edatı, âgâh olun.
elbâb : akıllar.
elestü : değil miyim? (Elestü bi-Rabbiküm=Ben sizin Rabbiniz değil miyim?) A'râf sûresi, 172. ayet.
elf bin.
elfâz lâfızlar, sözler.
elhâz göz ucu ile bakışlar, lahzalar, ebedî.
elkaab lâkablar, ünvanlar.
eltâf lutuflar.
elvâh : düz satıhlar, levhalar.

elvân	:	renkler, çeşitler.
elves	:	en pis.
emcâd	:	şeref sâhibi olanlar.
emârât	:	emâreler, nişanlar, eserler.
emîr-i vahy	:	Hz. Peygamber.
eminullah	:	Hz. Peygamber.
emlâk	:	mülkler, melekler.
emraz	:	marazlar, hastalıklar.
emred	:	tüysüz.
emvâc	:	dalgalar.
emyâl	:	miller, meyiller.
emzâ	:	hükmü çok geçen, çok t sirli olan, kat'i.
enâcîl	:	İnciller.
enallâhu	:	ben Allâhım.
enâniyyet	:	kendini beğenme.
enâr	:	nar.
enbâ	:	haberler, hadis.
enbiyâ	:	nebîler.
ences	:	en pis.
endâd	:	misiller, eşler.
ender-	:	içinde, -de.
endûd	:	yaldızlı, sıvalı.
enek	:	çene, çene kemiği.
enfâs	:	nefesler.
enfüs	:	nefisler, canlar.
engâl	:	bukağılar.
enhâr	:	nehirler.
enin	:	katı.
enîn	:	inilti.
enîs	:	dost, arkadaş, sevgili.
enkaab	:	örtüler.
enkal	:	azablar.
enmat	:	yollar.
enmüzec	:	örnek, nümûne.
ensâb	:	nesebler, soylar.
ensâl	:	nesiller, soylar.
ensâr	:	yardımcılar, Hicretten sonraki Hz. Peygamberin Medineli yardımcıları.

enfâk	:	ziyâde konuşan
envâ'	:	neviler.
envâr	:	nurlar.
enver	:	en nurlu. en aydın.
enyâr	:	ateşler.
enzar	:	nazarlar, bakışlar.
epsem	:	Sessiz, susan
er'â	:	ziyâde otlayıcı
erbâ'	:	dörtte birler
erbâh	:	fâizler, kazançlar
erbain	:	kırk, kırkıncı
erfâ'	:	en yüksek, en yüce
erham	:	akraba
erham	:	en merhametli
erkaa	:	en yüksek. en yukarı
erkân	:	direkler, esaslar, usuller
ersad	:	rasadlar, yükler
erselnâk	:	«Biz seni gönderdik»
ertâl	:	büyük kadehler, bir sıvı ölçeği
ervâh	:	ruhlar, rüzgârlar.
eryâh	:	rüzgârlar
erzân	:	ucuz, lâyık
erzânî	:	ucuzluk, liyâkat
es'ad	:	en kutlu, en mes'ud
es'ab	:	en güç, en zor
esâs	:	döşeme
esâtîn	:	direkler, mecâzen sebât
esbab	:	sebebler. ipler
esbak	:	en önceki
esbât	:	evlâd, torunlar
esdâf	:	Sedefler
esed	:	arslan, arslan burcu
eser	:	haber esfâr: Seferler
esfel	:	en sefil
eshâ	:	en cömerd
eshât	:	hışımlar
eskaam	:	hastalıklar
eslat	:	ziyâde musallat olma

esmâ	:	isimler; esmâ-yi hüsnâ: Cenab-ı Hakk'ın güzel i. simleri
esmâ'	:	kulaklar, işitmeler
esnâ	:	ara, sıra, vakit, çok senâ
esnâ	:	en parlak
esnâf	:	sınıflar
esnâm	:	putlar
esrâ'	:	en sür'atli
esrat	:	yollar
esvât	:	sadâlar, sesler
esved	:	siyah
esyâf	:	kılıçlar
eş'âs	:	tozlu ve saçı dağınık
eşbâh	:	şahıslar, cisimler
eşbâh	:	benzeyenler, eşler
eşed	:	en şiddetli
eşfâ	:	en şifâlı
eşfa'	:	çok şefaat edici
eşhâ	:	en çok sevilen
eşhâs	:	şahıslar, kişiler
eşheb	:	beyaz, kırat, soğuk, güç, arslan
eşkaa	:	en şakî, en haydut
eşrâf	:	ileri gelenler, şerefli kimseler
eşrâr	:	şerirler, çok şerli, kötü kimseler.
eşrât	:	şartlar; esrât-ı sâat: kıyâmet alâmetleri
eşref	:	en şerefli
eşvâk	:	şevkler, şiddetli arzûlar
eşvât	:	koşmalar, Ka'beyi yedi kere tavâf
eşyâ	:	şeyler, bölükler
eşyâh	:	şeyhler, ihtiyarlar, ulular
etbâ'	:	tâbi olanlar, birbirine uyanlar
etbâk	:	tabakalar, dereceler
etem	:	en tamam

etkaa : günâhtan çok çekinen kimse
etkıyâ : günâhtan çok çekinen kimseler, takvâ sahibleri çadır, perde ipleri
etrab : akran, yaşdaş
etvâk : gerdanlıklar
etvâr : tavırlar, hâller
etyab : en hoş, güzel
evâyil : evveller, evvel zamanlar
evc : yüce, bir şeyin en yüksek noktası
evcâ' : ağrılar, sızılar
evceb : en vâcib, en lüzumlu
evceh : en vecihli, en uygun
evfâ : en vefâlı, en tamam, dolu
evhad : yegâne, biricik, Cenab-ı Hak
evhadî : ilâhî
evkaat : vakitler, zamanlar
evlâ : daha uygun, daha iyi
evrâ' : haramdan ziyâde sakınan
evrâd : mutad okunan dualar
evsâf : vasıflar, sıfatlar
evsâh : kirler, pislikler
evsâl : mafsallar
evsât : vasatlar, ortalar
evsiyâ : tavsiye olunanlar, seçkinler
evtâd : ağaç veya demir kazıklar, direkler
evtân : vatanlar, memleketler
evvâb : ziyâde rucû edici
evvelîn : evvelkiler, eskiler.
evzâ' : vaziyetler, hâller, ahkâm
evzân : vezinler, ölçüler
eyâ : ev
eykaaz : uyanık
e yn : ikilik bildirir
nûreyn : iki nur

eynel - kalb	:	kalb ne mekândadır
eyne'rruh	:	rûh ne mekândadır
eymen		en uğurlu, sağ taraftaki
eytâm	:	yetimler
eyvân	:	büyük sofa, salon, köşk, çardak, kemerli büyük yapı
eyyâm	:	günler, zaman, devir
ez —	:	— den, — dan; ezân: ondan
ez'af	:	en zayıf
ez'âf	:	kat kat, iki kat
ez - an	:	ondan
ezdâd	:	zıdlar
ezfer	:	güzel kokulu
ezhâ	:	ziyâde güzel
ezhân	:	zihinler
ezhâr	:	sırtlar, arkalar
ezhâr	:	çiçekler
ezher	:	en güzel, en parlak
ezheriyye	:	şa'şaadar
ezkâ	:	en zekî
ezkâ	:	en temiz, en hâlis
ezkâr	:	zikirler, hatırlamalar
ezmân	:	zamanlar
ezrak	:	mavi, gök renkli, saf ve temiz
ezvâ	:	şu'leler
ezvâc	:	çiftler
ezvâk	:	zevkler
ezyâf	:	misâfirler, konuklar

— F —

Fadîhat (Fazîhat)	:	rüsvâlık
Fahhâş	:	kötü söz ve fiilleri şahsında toplamış
Fahr	:	öğünme, şeref
Fakbelû	:	kabûl ediniz
Faktelû	:	katl ediniz

Fâl	: uğur, tâlih
Fân	: fânî
Fârig	: vazgeçmiş, rahat, işini bitirmiş
Farîza	: farz, lâzım, vazife, borç
Fark	: tepe ayrılık
Fas	: yüzük taşı, meyva içi, kemiğin oynak yeri. gözbebeği
Fasîh	: güzel ve doğru konuşan ve yazan, açık, âşikâr
Faslâ	: ayrılmış olarak, bölüm olarak, katî
Fâş	: meydana çıkma, yayılma
Fazl	: üstünlük, fazlalık, fazla. fazîlet
Feemmâ	: gelince, imdi, öyleyse
Fehâmet	: ululuk
Fehhâs	: taleb edici
Fehm	: anlayış
Fehvâ	: ma'nâ, mefhûm
Fe - Keyf	: nasıl, nasıl olur
Felâh	: kurtuluş, selâmet
Felek	: gök yüzü. tâlih
Fenâ	: yokluk, yok olma, kötü
Fenâfi'llâh	: Hakk'ın varlığında yok olma
Fer	: parlaklık, aydınlık, süs, kuvvet, kudret
Fer'	: dal budak, ikinci derecede. şube
Ferâg	: vazgeçme
Ferahnâk	: sevinçli, bir makam
Ferâsih	: fersahlar
Ferâş	: pervane
Fercâm	: son, âkıbet, menfaat, son kadeh
Ferdânî	: İlâhî
Ferec	: sıkıntıdan kurtulma. sevinç, zafer

Ferhan	:	sevinçli, memnun
Ferhunde	:	mübârek, mes'ud, kutlu
Fer'î	:	ikinci derecede olan
Ferra	:	firar, kaçma
Ferrâg	:	ziyâde ferâgat edici
Ferrâr	:	kaçan
Ferrâş	:	döşeyen, hizmetçi
— Fersâ	:	aşındıran, yıprandıran, düşüren
Fersâ (y)	:	kuvvetli
Ferş	:	döşeme, yayma, yaygı, yeryüzü
Feryâz	:	feryâd
— Feşan	:	saçan, serpen
Fetâvâ		Fetvâlar
Feth	:	açma, açılma, fetih, feyz
Fettâh	:	Cenab-ı Hak, Fâtih, açan
fettân	:	fitnekâr, hilekâr, oynak, câzîbeli
fevâyîd	:	faydalar, kazançlar
fevât	:	geçmişler
fevc	:	bölük
fevk	:	üst, yukarı
fevkaanî	:	üstte olan, yukarıda bulunan
fevt	:	kaybetme, elden çıkarma
fey	:	gölge, ganîmet
Feyyâz	:	çok feyz veren, Cenab-ı Hak, ırmak
feyz	:	bolluk, bereket, ilim, irfan, verim.
— fezâ	:	artıran, çoğaltan, katan
feza'	:	korkma, ağlayıp inleme
fezâyil	:	fazîletler
fıkdân	:	yokluk, darlık, kıtlık
fıtrat	:	yaradılış, huy
fî —	:	içinde, — de, — da
fiâl	:	fiiller, işler
ficâc	:	geçit
figâk	:	tereddüt

fihâs	:	teftiş, araştırma, deneme
fikâk	:	kurtuluş, ayrılma
fi'lâ	:	fi'len
fi'llâh	:	Allah yolunda
finâ	:	avlu, evin ve şehrin önü
firah	:	bol, vâsi
firâk	:	ayrılık, hüzün
firâş	:	döşek, yaygı
firaz	:	yokuş, çıkış
firdevs	:	cenet, bahçe
firişte (h)	:	melek
firsâd	:	dut ağacı
fişârât	:	hezayan
fitrâk	:	atın terkisi, terki kayışı
fuâd	:	kalb, gönül
Fukkaa'	:	şerbet
Furkaan	:	iyiyle kötüyü ayıran, Kur'an-ı Kerîm
Füstât	:	büyük çadır, mecâzen gökler
fürsân	:	usta biniciler, atlılar
Fürsan	:	Farslılar, İranlılar
fütûh	:	Zafer, galibiyet, açma, ferahlık
fütüvvet	:	soy temizliği, mertlik, yiğitlik, cömertlik

— G —

gâb	:	gâib
gabgab	:	çene altı
gabrâ	:	yeryüzü
gaddâr	:	çok zulm eden
Gaffâr	:	günahları affeden, Cenab-ı Hak
gâh	:	zaman ve yer bildirir, bazan
gafat	:	yanlış
gamâm	:	bulut

gamnâk	: gamlı
gamz	: kaşla, gözle işâret, koklama
gamze	: yan bakış
Ganî	: zengin. Cenab-ı Hakk'ın isimlerinden
gâr	: mağara
garâmet	: azab
garâr	: büyük çuval, harar
gârât	: yağmalar
gark	: suya batma, boğulma
garka	: suya batmış, boğulmuş
garkâb	: boğulmuş
garrâ	: parlak, güzel gösterişli
gasl	: yıkama, ölüyü yıkama, temizleme
gaşşâş	: hıyânet edici
gavr	: dip, esas, hakîkat, nihâyet
gavvâs	: dalgıç
gâyât	: son, son derece, gâyeler
gayb	: gizli, göze görünmeyen
gayn	: perde
gayr	: — sız, ayrı, başka
gayyâz	: ziyâde gayz, hışım edici
gedâ	: yoksul
genc	: hazîne
genez	: kolay, hafif
ger	: eger, kelime sonunda (— ci) meslek bildirir
gerdûn	: dönen, gök, dünyâ
gevher	: cevher, inci v.s.
gılâz	: kalınlar, kabalar
gılman	: gençler, köleler, cennet uşakları
gınâ	: zenginlik, istignâ, nagme
gıslîn	: cehenem ehlinden akan irin
gıtâ'	: örtü
gıyâs	: yardım, yardımcı
gıyaz	: şiddetli gazab

gin	:	geniş
girdâr	:	meşgûliyet, iş, âdet, yürü. yüş
giriftâr	:	yakalanmış, tutulmuş. düş. kün
girîv	:	feryâdla ağlama
giryân	:	ağlayan
gîtî	:	dünyâ
gökçek	:	güzel, hoş
gönilmek	:	yönelmek
göymek	:	ayna
gözgü	:	yakmak
göynemek	:	yanmak
gubâr	:	toz
gulâm	:	tüyü terlememiş genç, köle
gullât	:	galat edenler, yanılanlar
guluv	:	haddi aşma, mübâlâğa, hücûm
gumûz	:	güç anlaşılır, karışık ifâde
gurfa	:	çardak, köşk
gusâle	:	buzağı, dana, köselc
gussa	:	gam, keder
güfran	:	affetme, merhamet etme
güher	:	gevher, cevher, inci
gülâb	:	gülsuyu
gümân	:	zan, şüphe
gümrâh	:	kaybolmuş
gûn	:	renk, çeşit, gülgûn: gül renkli
günbed	:	gök
güşâ	:	açan
güşâd (güşâz)	:	açma, açılış
gûya	:	sanki, söyleyen, konuşan
güzâr (güzer)	:	geçme, geçiş

— H —

hab	:	uyku, rüyâ
habâb	:	habbeler

habbât	:	yanılan, karıştıran
habîb	:	sevgili, dost
habîse	:	fenâ huy
hâcât	:	hâcetler, istekler
haccâl	:	gösterişli
hacer	:	taş
hacil	:	utanmış
hâcir	:	hicret eden
hacl	:	utanma
Hâd (Hâdî)		hidâyet eden, Cenab-ı Hak
had	:	yanak
had	:	sınır
hadâyık	:	bahçeler
haddâd	:	demirci, kapıcı, muhâfız
hadem	:	hizmetkârlar
hadeng	:	kayın ağacı veya bundan yapılmış ok
hâdim	:	hizmet eden
hadrâ	:	yeşil, yeşillik
hadsiyyât	:	fikirler
hâile	:	korkunç, engel
haffâz	:	ziyâde koruyucu
hafâ	:	gizlilik
hâk	:	toprak
hakaayık	:	hakîkatler
hakbîn	:	Hakikati gören
Hakîm	:	âlim, hikmet sâhibi, Cenab-ı Hak
hâkipây	:	ayak toprağı, tozu
hâl	:	dayı, ben
hâlât	:	hâller
halâs	:	kurtuluş
halâyık	:	mahlûklar, insanlar, hizmetkâr (köle) kadınlar
Halık	:	halk eden, yaratan, Cenab-ı Hak
hâlîl	:	dost, İbrâhim peygamber
halîm	:	Yumuşak huylu, Cenab-ı Hakk'ın isimlerinden
Hallâk	:	Yaratıcı, Cenâb-ı Hak

halvet	:	yalnız kalma, tenhâlık
hamâkat	:	ahmaklık
hamdele	:	Elhamdüllilâh'ın kısaltılmışı
hamel	:	kuzu, kuzu (burcu)
hamîr	:	hamur, sekir veren şey
hamr	:	şarab, içki
hamrâ	:	kırmızı
hamûd	:	helâk olma
hân	:	sofra, yemek
— hân	:	okuyucu· okuyan
Hannân	:	çok acıyıcı, Cenâb-ı Hak
hanût	:	ölüyü muhafaza için sürülen hoş bir koku
hânüman	:	ev bark, ocak
hârâ	:	sert taş
harem	:	herkesin giremeyeceği yer, mahrem, iç kısım, Kâ'be ve civârı
harîf	:	arkadaş, meslektaş, herif
harîm	:	harem· mahrem, iç kısım, avlu
harîr	:	ipek, hararetli
hark	:	yarma, yırtma, ark
harrâs	:	çok haris
hasâil	:	hasletler, huylar
hasbî	:	karşılıksız
hasen	:	güzel, iyi
hasenât	:	iyilikler, hayırlar
hasene	:	iyilik
haserât	:	hasletler, pişmanlıklar
hâsir	:	zarara ziyâna uğrayan
hasnâ	:	güzel (kız veya kadın)
hasr	:	sıkıştırma, çevirme, tahsis etme
hassülhâs	:	en has en kâmil kişi
hassü'l - havas	:	hasların hâsı, üç kemâl mertebesinin sonuncusu
has ü am	:	avam ve havas, herkes
hâşâk	:	çer çöp, süprüntü

haşem : maiyyet, aile, hizmetkârlar, debdebe, haşmet

hâşi' : huşu içinde olan, alçak gönüllü

haşr : toplama

haşren (ve neşrâ) : toplayarak ve dağıtarak

haşyet : korku

hat : çizgi, yazı, sıra, yeni terleyen bıyık veya sakal, ayva tüyleri

hatarat : tehlikeler

hatâtîf : eğri demirler

hâtem : mühür, mühürlü yüzük, son

haternak : tehlikeli, korkunç

hâtiât : hatalar, kabahatlar

hâtif : gaybda haber veren (melek), gaybdan gelen ses

hâtif : kapıp götüren, göz kamaştıran

hâtim : mühürleyen bitiren

hatime : son, nihâyet

hatm : bitirme, mühürleme

hattâb : çok hatîb, Hz. Ömer

hattân : nasibler

havâs : duygular

havâs : haslar, hassalar

havâtîn : hatunlar

havf : korku

havl : yıl, çevre, güç; «Lâ havle vela kuvvete illâ billâh»: kuvvet ve kudret ancak Cenâb-ı Hakk'a mahsustur

havrâ : huriler, âhû gözlü kızlar

Hay : Diri, Cenâb-ı Hak

hayâlât : hayaller

hayâra : hayretler

hâyıt : duvar, çit

hâyile : mütekebbir zanneden

hâyir : hayran

hayl : sürü, yılkı, zümre
hayme : çadır
hayre'l - cezâ : hayırlı karşılık
hayrehalkıllah : Hakkın yarattıklarının hayırlısı
haysiyyât : haysiyyetler
hayşûm : burun içinde bir yer
hayzum : göğüs, îman tahtası
hâzâ : işte
hazâyin : hazîneler
hazer : barış ve güven
hazerât : hazretler
hazîre (tü'l-kuds) : ağıl, mezarlık (cennet)
hebâ : zerre, ince toz
heccâm : emme, kan alan kimse
hedâyâ : hediyeler
hedy : hediyeler, kurbanlık, hidâyet etmek
heft : yedi
heftâd : yetmiş
hej : sekiz
hemânâ : sanki, tam, şöyleki
hemçünan : böylece
heme : cümle, bütün
hemîn : bu, bile, tıpkı bu, çok
hemîşe : daimâ
hemrâh : yoldaş
herem : kocalmak
hemtâ (y) : benzer, müsâvî
hemvâr : düz yer, uygun yer
hemzâd : yaşdaş, ikiz, saâdet
hercâ : her yer
hergiz : asla, kat'iyyet
hest (î) : var, varlık
heşşâş : şâd, açık yüzlü
heşt : sekiz
heştâd : sekiz
hettâk : yırtıp parçalayan, edepsiz
hevâ : heves, istek, hırs, sevgi şehvet

hevâdar	:	dost, sevgili, hırslı
hevâm	:	böcekler
hevân	:	horluk, alçaklık
hevl	:	korku
hey'ât	:	hey'etler
hezâr	:	bülbül, bin, pekçok
hezârân	:	bülbüller, binlerce
hıdâ'	:	hile
hımâr	:	eşek
hırâb	:	savaş
hırâman	:	salınarak yürüme
hırâs	:	koruma
hırîdâr	:	müşteri, satın alan
hırmen	:	mahrumluk, ümitsizlik
hısâl	:	hasletler, huylâr
hıttâ	:	ülke, diyâr
hıyâm	:	çadırlar
hıyâr	:	hayırlar
hıyâtat	:	terzilik, dikicilik
hıyâtat	:	ibrişimler, iğneler
hıyâz	:	havuzlar
hızâyet	:	rüsvâ olma
hızâne	:	hazîne
hicâb	:	perde, utanma
hicân	:	hecin develeri
hidâs	:	son, nihâyet, şüphe
hifâz	:	muhafaza
hiffet	:	hafiflik
hikem	:	hikmetler
hilâf	:	karşı, yalan, zıt
hil'at	:	değerli elbise
hilm	:	yumuşaklık
himâ	:	himâye
himem	:	himmetler, gayret
himyân	:	dağarcık
hîn	:	an, zaman
hirâk	:	hareket
hirâs	:	sakınma, koruma
hirâset	:	koruma
hisâl	:	hasletler

hisâm	:	kavga etme.
hisan	:	güzeller, iyi şeyler
hişâm	:	kesip doğrama.
hiyâc	:	savaş başlama, ızdıraplı olma.
hod	:	kendi.
hoşhun	:	hoş sofra.
Hû	:	o, Cenab-ı Hak.
hû	:	huy.
hub	:	sevgi.
hûb	:	güzel, iyi, hoş.
hûbî	:	güzellik.
Hudâ(y)	:	Cenab-ı Hak.
huddâm	:	hizmetkârlar.
huf	:	ayakkabı.
huffâş	:	yarasa.
huffâz	:	koruyucular.
huld	:	ebedi, sekiz cennetten biri.
hulf	:	sözünde durmama, yaramaz.
hulk	:	ahlâk, huy.
hulkum	:	boğaz.
hullâs	:	hâlisler.
hulle	:	cennet elbisesi.
hulûl	:	girme, yanaşma, geçme.
humâr	:	içkiden sonraki baş ağrısı.
hun	:	sofra.
hun	:	kan.
hunrîz	:	kan dökücü.
hûr	:	âhû gözlüler, cennet kızları.
hurkat	:	yanma.
hûr-i în	:	iri gözlü hûrîler.
hurrem	:	neş'eli, sevinçli, tâze.
hurûc	:	çıkış, ayaklanma.
hurûf	:	harfler.
husuf	:	ay tutulması.
husûsâ	:	başkaca, husûsî olarak.
hût	:	hut.
hutame	:	cehennemin beşinci katı.

huttâf	:	gizlice seslenen.
hudâvend	:	sâhib, efendi, Cenâb-ı Hak.
huzu	:	alçak gönüllülük, huşû.
huzzân	:	hazinedarlar, bekçiler.
hüccâb	:	hâcib cemi, mâniler.
hüccet	:	delil, vesîka, sened.
hüdâ	:	doğru yolu gösterme.
hümâ(y)	:	devlet kuşu.
hümam	:	himmetli, gayretli, ulu.
hümâyûn	:	mübârek, kutlu.
hüsbân	:	düşman, belâ, zan.
hüsn	:	güzellik, iyilik.
hüssâb	:	hesab edici.
hüssâd	:	hasetçiler.
hüve'l-aklâm (ecrâ)	:	hikmet kalemi böyle icrâ etti.
hüve'l-mevlâ	:	Mevlâ, efendi odur
hüvezzâhir	:	zâhir odur.
hüviyyet	:	asıl, hakîkat, mâhiyet.

— I —

Iglâk	:	kapamak.
Ikaab	:	şiddetli cezâ
ınkılâb	:	değişme
ınkıyâd	:	boyun eğme, teslim olma
ırgar-	:	iki yana hafif hafif sallama.
ıs	:	sâhip
-ısar, iser	:	gelecek (istikbâl) zaman eki.
ıssı	:	sıcak.
ıstıbar	:	sabr etme.
ıstıfâ	:	seçilme, seçme.
ıstıyâd	:	avlanma.
ıtlâ'	:	ilim, tulû' etme, doğma.
ıtlâk	:	serbest bırakmak.
ıtrâ	:	medihde mübâlağa.
ıtrâd	:	bir şey çıkartma.

ıttılâ'	:	bilme, haberdâr olma.
ıttılaayn	:	dünya ve âhirette görme
ıttırâd	:	muntazam tarzda cereyan etme
ıyâb	:	rucû etme.
ıyâz	:	sığınma.
ıyd	:	bayram
ıyş ('ış)	:	yaşama

— İ —

ibâd	:	kullar, âbidler
ibâdî	:	ey kullarım
ibârât	:	ibâreler
ibdâ'	:	yaratma, yeni ve güzel bir eser vücûda getirme.
ibkaa	:	bâkî, devamlı kılma.
iblâg	:	ulaştırma, teblîğ etme.
ibrâ	:	beri kılma, temize çıkarılma.
ibrâm	:	Fazla ısrar.
ibraz	:	Gösterme, meydana çıkarma.
ibtâl	:	hükümsüz bırakma, lâğv.
ibtam	:	izhâr.
ibtiâs	:	gönderme.
ibtidâ	:	başlama, başlangıç, önceden
ibtidâ'	:	yaratma, meydana getirme
ibtigâ	:	taleb, arzu, maksud
ibtihâc	:	bolluk,
ibtihâc	:	sevinç, güzellik.
ibtilâ	:	düşkünlük, belâya uğrama.
ibtisâm	:	tebessüm etme, gülümseme.
icâb	:	kibre düşme.
i'câz	:	âciz kılma.
iclâ	:	uzaklaştırma, sürme.

iclâl : büyültme, hürmet göster me.
iclâs : oturma, oturtulma.
icmâ' : toplama
icrâ : akıtma, akıtılma.
ictihâd : hüküm çıkarma, görüş gayret.
ictilâ : zâhir olma.
idâ' : emanet olarak vermek
idâd : sayı, hesâb.
i'dâd : hazırlama, geliştirme.
idâret : dönme.
idbâr : düşkünlük, talihsizlik.
idlâl : saptırma, sapıttırma.
idrâc : içine alma
ifâde : faydalanma faydalandır ma.
ifâkat : hastalıktan kurtulma, a yılma.
ifâzâ : feyizlendirme.
ifdâl : lutuf lutuflandırma üstün gösterme.
ifhâm : yüceltme, susturma.
iflâh : felâh bulma, kurtulma.
ifnâ : yok etme, tüketme.
ifrâd : ayırma, tek olarak söyleme
ifrag : bir şekle sokma, kalıba dökme.
ifrât : aşırı gitme.
ifrâz : ayırma, ayrılma.
ifsâd : fesâda uğratma, bozma.
ifsâh : fesahatle konuşma, açık ve doğru söyleme.
iftikaar : fakirlik tevâzu.
iftirâk : ayrılma.
iftirâs : anlama.
iftirâş : döşeme.
iftitâh : açma, açılma, başlama.
iftitân : fitneye uğratma.

iftizah : rezil olma, bir şeyi kırma.
igen : çok, pek, sakın!
igmâz : ayıplama.
igmâz : göz yumma.
igrâ : rağbetlendirme, teşvik etme, kışkırtma, kandırma

igrâk : Gark etme, mübalâğa
igtinâm : ganimet suretiyle alma.
igtirâr : gururlanma.
igtisâl : gusl etme, yıkanma.
igvâ : azdırma, yoldan çıkarma
ihâş : birisinin namusuna dokunma, vahşet verme.
ihât : bir şeyin çevresini sarma, anlayış
ihbât : iptal etme, işin karşılığını verme, indirilme.
ihdâs : meydana getirme.
ihfâ : gizleme.
ihfâz : korutmak, korumak.
ihlâk : helâk etme, öldürme, harcama.
ihlâs : hâlisiyyet.
ihrâc : çıkarma.
ihrâk : akıtma, dökme.
ihrâk : yakma, yakılma.
ihrâm : hacıların, Ka'beyi tavaf için Mekke'ye girmeden büründükleri dikişsiz örtü
ihrâz : alma, kazanma, sağlamlaştırma.
ihsâ : sayma, sayılma.
ihtibâs : tutulma.
ihticâb : perde altına girme, gizlenme.
ihticâc : delil gösterme.
ihtifâz : darılma, bir şeyi nefsine hasretme.

ihtilâc : çarpıntı, çarpınma, seğirtme.
ihtilâk : yalan, iftira.
ihtilâl : bozulma, bozukluk.
ihtilât : karışma, karşılaşıp görüşme.
ihtimâ : perhiz, sığınma.
ihtimâl tahammül.
ihtimâm : kasd etmek
ihtimam : bitirme, süpürme
ihtirâ' : misilsiz bir şey meydana getirme, (ma!dan nasibsiz kalma.)
ihtirâk : tutuşup yanma.
ihtirâs : çekinme. korunma.
ihtirâs : ekin ekme.
ihtirâz : sakınma, korunma.
ihtisâb : hesab sorma, mes'uliyet.
ihtisâm : husûmet, düşmanlık.
ihtisâr : kısaltma, basitleştirme.
ihtiyâr : seçme, seçilme, katlanma.
ihtizâr : sakınma. çekinme.
ihtizâz : hazz etme.
ihvân : dostlar, arkadaşlar.
ihzâr : hazırlama.
îkaa' : mevkiine koyma, bırakma.
ikab : ezâ, cefâ, eziyet.
îkaad : yakma yakılma.
îkaan : kesin bilme.
ikbâl : teveccüh, yönelme.
ikbâz : kabz, ittirme.
ikdâm : gayretle çalışma. devamlı çalışma.
ikhâm : şiddetle idhâl etme.
iklîd : anahtar. kilid.
iklîl : tac.
ikmâl : tamamlama, kemâle erdirme.
iknât : ümidsiz olma.
ikrâr : itirâf, tasdîk.

İksâd	:	kasd etme.
İksâr	:	çoğaltma, artırma.
İksat	:	doğruluk gösterme.
İksîr	:	bakırı altına çeviren efsanevî madde.
İktibâs	:	ödünç alma, başka bir sözü nakletme.
İktidâ	:	tâbi olma, uyma.
İktinâs	:	avlama, avlanma.
İktirân	:	yaklaşma.
İktirâs	:	kederli olma, öhemmiyet verme.
İktisâb	:	kazanma, edinme.
İktisâm	:	bölüşme, paylaşma.
İktisâr	:	sözü kısa kesme.
İktisâr	:	kırma.
İ'lâ	:	yakın eylemę, muhabbet
İlâ	:	yüceltme.
İlâ	:	yemin etme, sıkıntıya uğrama.
İlâf	:	ülfet etme, alıştırma.
İlâh	:	tahmîl, havâle.
İlâm	:	elem verme.
İ'lâm	:	bildirme
İle'(l-arş)	:	üzerine, kadar.
İlhâd	:	gerçek, inançtan dönme, şirk, dinsizlik.
İlhâh	:	ısrar etme.
İlhâk	:	katma, katılma.
İlhâz	:	nazar etme, riayet kılma.
İlkaa	:	bırakma, terk.
İlku	:	keçi
İlliyyin	:	cennet ve gökyüzünün en kutsal tabakası
İlmâ'	:	parlatma, bir şeyi olmadan önce işâretle bildirme
İltibâs	:	iki veya daha çok şeyin biri diğeri sanılacak şekilde biribirlerine benzemesi.

iltihâd : din yolundan çıkma, ilticâ
iltihâk : katılma.
iltihâs : açlıktan veya susuzluktan dolayı soluma, meyil.
iltikaa : kavuşma, karşılaşma.
iltikad : toplama.
iltimâs : kayırma, tutunma, tutma, takib.
iltiyâm : yara kapanması, bir araya gelme.
iltizâm : icabettirme, lâzım olma.
iltizâz : lezzet bulma.
ilzâm : susturma.
ilzâz : lezzet, tattırma.
imâd : direk
im'ân : bir işte ileri varma, çok dikkat, inceden inceye araştırma.
imekeçi : dağ keçisi.
imkân : olabilirlik.
imlâ : doldurma, yazma, yazdırma.
imsâk : perhiz, oruca başlama zamanı.
imtidâd : uzama.
imtidâh : medh etme.
imtilâ : dolgunluk, dolmak.
imtinâ' : çekinme, imkânsızlık.
imtinân : iyiliği başa kakma, ihsan.
imtirâ : şüphe etme
imtisâl : itâat, örneğe uyma
imtizac : karışabilme, uygunluk.
în : iri ve güzel gözlüler.
inâg (inâk) : kaygusuz.
inah : söz tutucu.
in'am : ni'metlendirme.
inâs : kızlar, kadınlar.
înâs : alıştırma.
inâyet : Lutuf, ihsan, gayret.
inbiâs : depretmek, hareket etme.

inbisâs	:	yayılıp dağılma.
inbisât	:	yayılıp açılma, ferahlık.
inbisateyn	:	açılma, güneşin tulû, gönlün açılması.
incilâi	:	çözülme, nüzûl.
incizâb	:	çekme, çekilme.
indeilah ve'nnâs	:	Hak ve halk katında
indimâc	:	dürülüp sarılma, kenetlenme.
indirâc	:	içine konma, arasına sıkıştırma.
indirâs	:	tamamen yıkılma, yok olma.
infâd	:	bitirme, tükenme.
infâk	:	geçindirme, besleme.
inficâr	:	tan yeri ağarma, çatlama, yerden suyun kaynayıp akması.
infiham	:	anlaşılma.
infikak	:	ayrılma, çözülme.
infirâc	:	açılma, ferahlama, kurtulma.
infirâd	:	yalnız olma.
infisâh	:	bozulma, hükümsüz kalma.
infisâl	:	ayrılma.
infisâm	:	kırılma, yırtılma, üzülme.
infitâh	:	açılma
ingılâk	:	kapı kapanmak.
ingımâs	:	suya dalma.
inhâ	:	ulaştırma, yetiştirme, nihayetlendirme.
inhidâ'	:	hileye düşme, aldanma.
inhifâz	:	hıfz, riayet.
inhirât	:	zarar verme, incelme.
inhitât	:	düşme, aşağı inme.
inhiyâz	:	katılmak.
in'idâm	:	yok olma
in'ikâs	:	aksetme, yansıma, mağlûb olma

in'irâc : uruc etme, yükselme, meyil

inkaa' : pâk olma, temiz olma

inkaas : azaltma, eksilme

inkıbâz : büzülüp toplanma, çekilme, sıkıntı

inkırâz : çökme, yıkılma, tükenme

inkıtâ' : kesilme, tükenme

inkızâ : tamam olma, sona erme

inkisâr : kırılma, gücenme

inmihak : mahv olmak

ins : insan

insâ : unutturma, unutturulma

insibâg : boyanma, temizlenme

insi dâd : kapanma

insilâh : hayvan derisinin yüzülmesi soyulma, ayın nihayete gelmesi, huruc

insilâk : sülûk etme, yola girme

insilâl : gizlice savuşma, akma

insirâm : dişin kırılması, kesilme

insiyâk : çekilip gitme, ardısıra gitme

inşâ : yapma, yazma, nesir yazı

inşâd : şiir okuma, söyleme

inşikaak : yarılma, ikiye ayrılma

inşirâh : açılma, ferahlık

inşiraak : parlama, yarılma

intâ' : çok terleme, kusma, vermek

intâc : neticelendirme, doğurma

intâk : söyletme, söyletilme

intibâ' : basılma, zihinde iz bırakma

intibâz : tarh etme

intifâ : ortadan yok olma

intifâh : kabarma, şişme

intihâ : nihâyet bulma, son

intihâc : yol bulma

intihâz : hareket etme

intikaad : kalp parayı hakikisinden ayırma, tenkîd
intikaas : eksilme
intikâs : baş aşağı düşme veya dönme
intikaaş : nakş olunma, kazılma
intima : intisab
intimâr : yok olma, belirsiz olma
intimâs : mahv olma
intisâb : bir yere veyâ kimseye bağlanma
intisâh : bir nüshasını, sûretini çıkarma, intikal
intisâh : verilen öğüdü tutma
intişâ : mest olma
intivâ : katlanmak, toplanmak
intizâ : çekip koparma, alma
inzâl : indirme, indirilme
inzâr : geçiktirme, baktırma
inzâr : korkutma, ihtarda bulunma
intizâr : bekleme, gözleme
inzihak : helâk olma
inzimâm : zamm olunma, katılma
îra : çakmaktan ateş çıkarma
i'râb : düzgün konuşma, gerçeği belirtme, arapça kelimelerin sonunda harf ve harekelerin değişmesi
îrâd : getirme, söyleme
irâde : dileme, isteme, mir
îrâs : verme, verilme, gerekme, getirme
îras : vâris kılma, mîras verme
i'râz : yüz çevirme, sakınma
ircâ' : eski hâline çevirme, geri döndürme
irdâf : ardısıra yürütme, yürütülme, takîb
irgür — : eriştirmek, ulaştırmak

irhâ : gevşetme, aşağı salıverme
irkaa : göz yaşını veya kanı akıtmayıp durdurma
irkâ : iftirâ etme, geciktirme
irsâl : gönderme, gönderilme
irsad : hazırlama, gözlettirme
irşâd : doğru yolu gösterme
irşâk : bir şeye dik bakma
irilmek : ayrılmak
irtibâh : şad olma
irtifâ' : yükselme, yükseklik
irtihâl : göçme
irtikaa : yükselme
irtikâz : dikilme, bağlanma, seğirme; sebât
irtisâd : istif etme
irtisâh : sâbit olma
irtisâm : resmi çıkma, resm olma
irtiyâb : şübhelenme, duraklama
irtiyâh : ferahlama, rüzgârlanma
irzâ' : emzirme
irzâ : râzı etme
isâ : vasiyet etme
isâbât : rast gelmeler, doğruca gidip erişmeler, dokunmalar, doğru fikirler söyleme
isâbe : başa bağlanan nesne, bez
is'âd : yükseltme
is'âd : kutlu etme
is'âf : birinin isteğini yerine getirme
isât : ortaya getirme, hediye verme
isâl : ulaştırma
isâr : ikrâm, saçma, dağıtma
isbâg : yerine getirme
isbâh : yüzdürme, yüzdürülme
isfâ : sâfî kılmak
isfâr : ışıma
isfidâc : üstübeç

iskaat : düşürme
ismâ' : işittirme, dinletme, işitme
ismet : masumluk, temizlik
isnâ : medh etme, şükr etme
isnâ : değerini yükseltme, iki
isrâ : geceleyin yürütme, yürütülme
isrâ' : sür'atlendirme
isre : iz, yol
istebrak : sırmalı bir nevi kumaş
istiârât : istiâreler, ödünç almalar, edebî san'at
istiâz : vaaz dilemek
istib'âd : uzak görme, ihtimâl vermeme
istibâk : yarış etme
isti'bâr : rüyâ tabir ettirme
istibdâ' : bedî, nâdîde sayma
istibrâ : berî olmak dileme
istibsâr : basîretli olma
istibşâr : müjde alma, ferahlama
istîcâb : istihkak
isti'câb : şaşma
isticlâ : tecellî ve zuhûr
isticmâ' : toplanma
istid'â : yalvararak isteme
istîdâ' : zâtın zuhûru, veda etme
isti'dâd : kabullenme, kabiliyet, anlayış
istidâret : dâire biçimine girme, dönme
istidlâl : delille anlama
istidrâk : erişme, nâil olma, anlama isteme
isti'fâ : afvını isteme
istigfâr : Hak'dan günâhın bağışlanmasını isteme, tövbe
istihâs : halktan ayrılma, halvet.
istihbâb : müstehab, iyi, güzel görme
istihfâf : hafîfe alma, küçümseme

istihfâz	: saklama, saklanma
istihlâ	: tatlı ve lezîz bulma
istihlâf	: halef bırakma, birinin yerine geçme
istihlâk	: harcayıp tüketme, helâk ettirme
istihrâc	: çıkarma, çıkarılma
istihvâ	: şaşırıp kalma, hevâ ve hevesi hoş görme
istihyâ	: hayâ etme
istihzâz	: hazz alma
istikaa'	: vuku bulacak diye endişelenme
istika	: arka üstü yatma
istîkaa	: olmasını bekleme
istikak	: dövüşmek
istîkaz	: uykudan uyanma
istikbâl	: (kıbleye) yönelme, gelecek zaman
istikbâr	: büyüklenme
istiksâ'	: suâlde mübâlağa
istiklâb	: bir hâlden bir hâle dönderme
istikmâl	: ikmâl etme, kemâle erdirme, bitirme
istikrâr	: karar bulma, yerleşme
istiksâ	: inceden inceye araştırma
istikşâf	: keşf etmeye çalışma
istiktâ'	: kesme
isti'lâ	: yükselme
istiltâf	: letâfet isteme
istilka	: arkası üstü yatma
istilzâz	: lezzet alma, hoşa gitme
istimâ'	: dinleme, işitme
istimdâd	: yardım isteme
istimlâ	: yazı yazdırma
istimsâk	: kendini tutma
istimtâ'	: faydalanma, Hacdan sonra kurban kesme
istimzâ	: kat'etme

istinâ' : iyilik eyleme
istînâf : yeniden başlama
istinân : sünnet edinme
istinan : ünsiyet
istinâs : alışma, ünsiyet kazanma (yardım)
istinbât : bir söz veya işten gizli mânâ çıkarma.
istinfâ' : fayda dileme
istinkâf : yüz çevirme, kabûl etmeme, çekimser kalma
istintak : söyletmek isteme
istirak : sirkat, çalma
istircâ' : geri dönme, melûl olma
istirşâd : Hak yoluna gitmek isteme
isti'sâ : âsî olma
istîsâr : bir şeyi nefsine ayırma
istishâb : yanına alma, yanına alınma
istiska : suyun lüzumunu, şiddetle duyma, yağmur duâsına çıkma, vücudda veyâ karında su birikmesi
istislâk : yola çıkmak isteme
istisrât : yol isteme
istişfâ : şifâ, şefaat isteme
istişhâd : şâhid gösterme, şehîd olma
istitâat : tâkat, güç yetme
istiâb : hoş addetme
isti'tâf : yardım, merhamet dileme
istitan : bir yerde yerleşme
istitbâ' : tâbî olma, ardına düşme
istitlâ' : marifet, vukuf
istivâ : müsâvi olma, kaplama, ortada ve tam bir derecede bulunma
istizâ' : ışık dileme
işâ : yatsı
iş'âr : haber verme

işbâ'	:	doyma, çoğalma, doyurma
işfâ	:	şifâlandırma
işfâk	:	korkma, lûtf etme
işhâb	:	işâret
işhad	:	şâhid getirme
işka	:	zahmet verme
işkâl	:	müşküllük, şübhelendirme
işmâl	:	şâmil kılma, toplama
işmam	:	koklatma
işrâb	:	içirme, bir maksadı kapalı olarak anlatma
işrâk	:	ışıklandırma, parlatma
işrâk	:	Cenâb-ı Hakk'a ortak koşma
işret	:	içki, yaşama, geçinme
iştibâh	:	şüphelenme
iştigâl	:	meşgûl olma
iştihâr	:	meşhur olma
iştikaak	:	bir kökten gelen kelimelerin bir biriyle olan ilgileri
iştimâl	:	şâmil olma, ihata, yürüme
iştirât	:	şart kılma, kılınma
i'tâ	:	verme
itâb	:	azarlama
i'tâk	:	köle azad etme
it'âm	:	yemek yedirme
itbâk	:	kaplama
iti	:	sert, keskin
i'tibâr	:	ibret alma
i'tidâd	:	sayma, nazlanma
i'tidât	:	yardım isteme, bir şeyi kol üzerine alma
i'tikâf	:	bir yere kapanıp ibâdetle vakit geçirme
îtilâf	:	ülfet etme, alışma
i'timâr	:	tamir etme, ömür dileme, intikal

i'tinâk	:	boğaz boğaza gelme, sarılma
i'tisâm	:	günâhtan sakınma, el ele tutma
i'tizâd	:	yardım isteme, (kuvvetlenme
i'tizâr	:	özür dileme
i'tizâz	:	kendini azîz tutma
itkaan	:	sağlam kılma, inanma, emin olma
itla'	:	nazar izhâr
itlâf	:	telef etme, öldürme
itmâm	:	tamamlama, bitirme
itnâb	:	sözü uzatma
ittibâ'	:	tâbi olma
ittibak	:	uygunluk
ittiâz	:	nasîhat dinleme
ittihâz	:	edinme, edinilme, kabûl etme
ittisaak	:	intizam bulma
ittisâk	:	sürmek, toplanma
ittisâl	:	bitişme, yakınlık
ittizâh	:	açık olma
ivâ	:	bir yere yerleştirme, yer gösterme
ivaz	:	bedel, karşılık
i'vicâc	:	eğri büğrü olma
ivmek	:	acele etmek
iyâs	:	ümîd kesme
izâ'	:	eziyet
izâfât	:	konuk eylemeler
izâfet	:	konuk eyleme
izâm	:	büyükler, kemikler
i'zâm	:	büyütme
i'zâm	:	yollama, gönderme
iz'ân	:	itikat eyleme, kabûl
izâr	:	belden aşağıya mahsus örtü, suyun dibi
izâr	:	yanak
i'zâz	:	aziz kılma, ağırlama

izdivâc : bir birine eş olma, karışma
izdiyâd : ziyâdeleşme, çoğalma
izhâr : gösterme, meydana çıkarma
izlâm : zulm etme, karanlıkta bırakma
iztıca' : yan yatıp uyuma

— J —

jengâr : pas, kir
jengârî : bakır renginde renk, paslı
jerf : derin, çok

— K —

Ka'b : topuk kemiği, tavla zarı, küp
Kabâ : elbise, kaftan
kabâyıh : çirkin şeyler
kabâyil : kabîleler
Ka'beteyn : Ka'be ile Mescid-i aksâ
kabîh : çirkin, nâhoş
kabz : tutma, avuçlama, alma
kadem : ayak, uğur
kadîm : eski, öncesi, başlangıcı olmayan
kafâ : ense, akıl
kâfûr : güzel bir koku, cennette bir suyun adı
kaahir : kahr eden, üstün gelen
kakımak : öfkelenmek, kızmak
kaal : söz, lâf
kalîl : az, yoksul
kakırmak : (Kakımak) : öfkelenmek, kızmak
kallâb : kalıptan kalıba giren, hilekâr, kalpazan

kallâş	: kalleş, hilebâz, dönek
kâm	: damak, arzû
kaamât	: boylar
kazmet	: boy
kâmilîn	: kâmiller
kamtarîr	şiddetli, sert
kamu	: hep, bütün, her
kaamus	: denizin ortası, lügat kitabı
kâmurân	: arzûsuna kavuşmuş, mutlu
kân	: maden ocağı, bir şeyin kaynağı
kanâdîl	: kandiller
kanâtîr	: kantarlar, köprüler
kancaru	: nereye, ne tarafa
kand	: şeker
kanda	: nerede, nereye
kangı	: hangi
kantara	: kemerli büyük köprü
kâr (übâr)	: iş, kazanç (iş güç)
ka'r	: çukur, dip, derinlik, nihâyet
karâbât	: karabetler, yakınlık, akrabalıklar
karavaş	: câriye, hizmetçi
kârdan	: işbilir, işten anlar, hünerli
karn	: boynuz
kârüban	: kervan
kâş (ke's)	: kâse, çanak
kasem	: yemin
kaasıf	: darmadağın eden şimşek
kaasım	: taksim eden, bölen
kaasır	: kısa
kasr	: kısa, âciz
kassâm	: kısım kısım ayıran, bölüştüren
katarât	: katreler, damlalar
kaatı'	: kesen, durduran
kaatı'a	: kat'i, kesin
kattâl	: çok öldürücü

kavl : söz
kavs : yay
kayıkmak : kaygılanmak
kaayll : söyleyen, râzı olan
kaayim : ayakta duran, birinin yerine geçen, bir işte sebât eden
kaymûmiyyet : kaaimlik, ebedîlik
Kayyûm : Cenâb-ı Hak, kaaim, bâkî
kayu : kaygı, tasa
kazâ'ullâh : Hakk'ın takdîri
kebâyir : büyük günâhlar
kef : el ayası
kehhân : kâhinler
kehlâ : sürme çekilmiş, sürmeli
kelâg : bin cins karga
kelâlib : çengeller kancalar kelpetenler
ke'l — : gibi
ke'l - ferâşeyn : iki pervâne
kelîl : körleşmiş, kesmez, az gören
kelîm : Mûsâ peygamber, söz söyleyen
kelîsâ : kilise, manastır
kellâ : hiç, aslâ
kelle : baş, tepe
kem : az, kötü
kemâh : gibi
kemâhi : olduğu gibi
kemâlât : kemâller, insanın olgunluğu
kemîn : pusu, daha az
kemter : çok az, daha aşağı, hakir
kenz : hazîne
kesâd : revâcı olmama, kıtlık, yokluk
kesb : kazanmak
kesîb : kum tepesi
ke'si evfâ : tamamen dolu kâse

kesret	:	çokluk, bolluk
kessâb	:	çok kazanan
kerâmât	:	kerâmetler
kerân	:	kenar, uç
kerâsî	:	kürsüler
kerîm	:	kerem sâhibi
kerrûbî	:	büyük melek
kerrûbîyyun	:	büyük melekler
kevâkib	:	yıldızlar
kevkeb	:	yıldızlar
kevkebe	:	yıldız, gösteriş, tantana
kevn	:	var olma, varlık
kevneyn	:	dünyâ ve âhiret, iki âlem
kevser	:	çokluk, bereket, cennette bir suyun, havzun adı
key	:	büyük hükümdar
key (gey)	:	ne vakit, nasıl, katı (çok) iyice
keynûnet	:	kevn olma
Keyvân	:	Zuhal yıldızı
kezzâb	:	çok yalancı
kıbâb	:	kubbeler
kıbâh	:	çirkinler
kıgırmak	:	seslenmek, çağırmak
kılâ'	:	kaleler
kılâde	:	gerdanlık, akarsu
kıllet	:	azlık
kındırmak	:	teşvîk, tergîb etmek
kırat	:	küçük bir ağırlık ölçüsü
kırba	:	deri tulum
kısas	:	kıssalar
kıtâl	:	öldürme, savaş
kıtmîr	:	Ashâb-ı Kehf'in köpeğinin adı, az bir şey
kıyâm	:	ayağa kalkma, ayakta durma
kıyl ü kaal	:	dedikodu, boş söz
Kibriyâ	:	büyüklük, Cenâb-ı Hak
kiçi	:	küçük olma
kifâh	:	savaş, yüz yüze

kifahan	:	yüz yüze olma
kilâb	:	köpekler
kirâm	:	kerimler, cömertler, ulular
Kirdgâr	:	Cenâb-ı Hak
kizb	:	yalan, yalan söyleme
kolmaş	:	aldatıcı, hilekâr
küymek	:	beklemek
kubur	:	çukurlar, kabirler
Kuddûs	:	çok temiz, Cenab-ı Hak
kûh	:	dağ
kullâb	:	çengel, kulplar
kulle	:	kule, dağ tepesi, zirve, küp
kûr	:	kör
kurb	:	yakınlık
kurbâ	:	yakın olarak
kurbet	:	gam
kurbetâh (vâ)	:	ah musîbet
kurretü'l - ayneyn	:	gözümün bebegi
kursa	:	çörek
kurûb	:	yakınlıklar, belâlar
kurûh	:	yaralar
kûs	:	kös, büyük davul
kussâs	:	kıssa nakledenler, mecâzen âlimler
kusûr	:	kasırlar
kûşe	:	köşe
kuuf	:	kulağın üst kısmı
kuut	:	yiyecek, gıdâ
kûtah	:	kısa
kutb	:	mil, mürşid, velî
kuvâ	:	kuvvetler
kübrâ	:	en büyük olan
küdûrât	:	kederler, sıkıntılar
küffâr	:	kâfirler
küll (â)	:	hep, bütün, çok, (tâmamen)
kün (fe-yekûn)	:	ol, olsun, (ol deyince oluverir)
künûz	:	hazîneler
kürsî	:	taht, arş-ı â'zam altındaki yer

küsûf	:	güneş tutulması
küttâb	:	kâtibler
küymek	:	beklemek
kolayına	:	başı boş, rasgele

— L —

lâ	:	Menfîlik (olumsuzluk, hayır, yok,-sız) edatıdır
lâbûd	:	lâzım. gerekli
lagvı	:	faydasız, yapılmaz, kaldırma
lâg	:	şaka, oyun
lagv	:	faydasız, yanılma, kaldırma
lâhık	:	ulaşan, eklenen, yenisi.
lahm	:	et
lâhût	:	ulûhiyet âlemi
laîn	:	la'netlenmiş, kovulmuş
la'l	:	kırmızı renkli kıymetli bir taş
lâ lâ	:	yok yok
lâlâ	:	parlak
lâmi'	:	parlayan
lâvâ	:	şiddet
leâlî	:	inciler
leamrük	:	«senin ömrün hakkı için..» Hicr sûresi, 72. âyet
leb	:	dudak
lebbeyk	:	buyurunuz, emir sizindir
lecâc	:	ayak direme, çekişme
leclâl	:	satranç oyununu îcad eden, sözü tutuk söyleyen
ledün	:	Hakk'ın katı
ledünnî	:	İlâhî ilme, sırlara ve gayba âit
lehhâz	:	bakan
lehv	:	oyun, faydasız iş
lem —	:	Nefy edatı, olmadı

lem'at	:	parıltı
lemeât	:	parıltılar
lemehât	:	göz atışlar, parıltılar
lemha	:	bir göz atış, parıltı, cüz'î
lemmâ'	:	ziyâde parıldayan
lemmâh	:	ansızdan nazar edici
lemmâz	:	çok tad alan
leşker	:	asker
letâylf	:	lâtîfeler
levâhık	:	lâhikalar, ekler
levh (-i mahfûz)	:	yassı, düz levha, sahîfe, (kaderin yazılı olduğu manevî levha, ilâhî ilim)
levlâk	:	levlâke levlâk lemâ halaktü'l - eflâk: sen olmasaydın, sen olmasaydın, felekleri yaratmazdım. Hadîs-i kudsî.
levm	:	zemm etme, kınama
levn	:	renk, sıfat, çeşit
levneyn	:	iki reng: gece, gündüz
leyl (e)	:	gece, (bir tek gece)
lezâ	:	ateş, cehennemin bir adı
lezzât	:	lezzetler
libâs	:	elbise, esvâb
licâm	:	gem
lihâz	:	mülâhaza, düşünme
lihye	:	sakal
lîk (lîkin)	:	lâkin, fakat, ancak
likaa	:	görme, kavuşma, yüz
lillâh	:	Allâh'a mahsus, Allâh için
livâ	:	bayrak
livân	:	meclis, sultan çadırı
livechillâh	:	Allâh için
liyâz	:	sığınma
lu'b	:	oyun
lûtî	:	cinsi sapık
lübâb	:	herşeyin iyileri ve güzîdeleri

lücce	: engin su (deniz), kalabalık, ayna
lü'lü	: inci

— M —

mâ	: su
mâ —	: o şey ki
ma'	: ile, berâber
mâabednâk	: ibâdet edemedik
maa - hâzâ	: bununla beraber
mâarefnâk	: seni bilemedik
maârif	: ma'rifetler, ilimler
mâdâm	: mâdem
ma'dûbe	: yârânı da'vet, konukluk, yemek
ma'dûm	: yok olan
magfiret	: Cenâb-ı Hakk'ın günayları bağışlaması
magfûr	: magfiret edilmiş kimse
magz	: beyin, dimag, iç, öz
mâh (meh)	: ay
mahaffe	: kadın merkebi
mahbûb	: sevilen, sevgili
mahcûr	: kullanmaktan men'edilmiş
ma'hed	: sözleşilen yer, ahid mahalli
mahfî	: gizli
mâhî	: balık
mâhitâb	: mehtab
mahmûd	: öğülmüş
mahmûr	: sarhoşluğun verdiği sersemlik, baygınlık
mahrû	: ay yüzlü
mahsûr	: kuşatılmış, hasr edilmiş
mahsusât	: husûsîleşmiş, müstahkil şeyler
mahşer	: kıyâmette ölülerin dirilip toplanacağı yer
mahşûr	: toplanmış
mahtid	: ihâta eden

mahtûr : tehlikeye yakın, fikir ve endişe
mahyâ : hayat
mahz : hâlis, sâde, tam
mahzar : huzur yeri, bir büyüğün huzuru, görünüş
mahzûn : hazînede saklanan şey
mahzûnat : hazînede saklanan kıymetli eşya
mâide : sofra, yemek
mak'ad : oturulacak yer, oturak yeri
makaal : söz, söyleme
makamât : makamlar
makbûr : kabre konulmuş, gömülmüş
makdûr : kuvvet kudret, takdîr, kader
makdûrât : kuvvetler, takdirler
makhûr : kahr olmuş
maksûr : kısaltılmış, alıkonulmuş
makşûr : kabuğu çıkarılmış, soyulmuş
ma'kuulât : aklın uygun bulduğu
ma'lâya'ni : mânasız, faydasız boş şey
manassa : çeyiz odası
ma'ni : mânâ
mâ'ni : men'eden, mâni' olan
mansûr : Hak yardımıyla galip gelmiş .
mansûş : hakkında âyet bulunan, tasrîh olunmuş
manzar : bakılan, görünen yer, görünüş, yüz
manzûr : nazar olunan, görünen, beğenilen
mardiyye : râzı olunan
masdar : bir şeyin çıktığı yer kaynak
masduk : vakıa mutâbık olan kelâm ile muhatab olan kimse

masdûr	:	yollanmış, gönderilmiş olan
mâsivâ (masivâllâh)	:	Hak'tan gayri her şey
ma'siyet	:	âsilik, günâh
maslahat	:	iş, emir, husus, keyfiyyet, barış
masnûât	:	san'atta yapılmış şeyler, uydurma düzme şeyler
ma'sûr	:	zor, güç
mâşâ	:	Allâh dileye
ma'şer	:	topluluk
mataahhar	:	sonraki
matakaddem	:	önceki
mat'am	:	yemek yenilecek yer
matlab	:	taleb olunan şey, bahis, mes'ele
matrûd	:	kovulmuş
mazhar	:	bir şeyin göründüğü yer, nâil olma
meâb	:	sığınılacak yer, vücûd, kimse
meâd	:	dönülecek yer, âhiret
meâl	:	meydana gelen şey, netice, nihâyet, mâna
meâlî	:	ulular
meâni	:	mâna'ar, cümle özellikle-rinden bahseden bir ilim
meâric	:	çıkacak yerler, merdiven-ler
meâş	:	yaşayış, geçinecek şey
meâsir	:	topluluklar
meâz	:	sığınacak yer
meb'âs	:	gönderilen yer, (zaman)
mebâtın	:	batnlar
mebâzâ	:	olmaya ki, belki
mebde	:	evvel, başlangıç
mebhût	:	hayrette kalmış, şaşmış
mebrûr	:	hayırlı, makbûl
mecâmi'	:	mecmualar
mecd (en)	:	büyüklük, şan ve şeref (o-larak)

Mecîd : büyüklük, şan sâhibi, Cenab-ı Hak

meclâ : görünme, tecelli yeri, ayna

mecma' : toplanılacak, kavuşulacak yer, nokta

mecmû' : toplanmış

mecrûr : çekilmiş, sürüklenmiş

me'cûr : ecri, savabı, ücreti verilmiş olan

medâr : bir şeyin döneceği yer, etrafında dönülen nokta, vesîle, sebep

medâric : devr edecek yer, karargâh meslekler, yollar, merdivenler

medâris : medreseler

medâyin : şehirler, bir İran şehri borçlananlar

meddâh : çok medh eden

medhal : girecek yer, kapı başlangıç, giriş

medhûr : kovulmuş, uzaklaştırılmış

mefâtîh : anahtarlar

mefâz : kurtuluş

mefhar : övünme, övünmeyi gerektiren

mefreş : döşeme, yaygı

meftûr : yaratılmış, tabiî

meftûr : bezmiş, kederli,. ümitsiz

meh (mâh : ay

mehâbet : azamet, heybetlilik

mehâfet : korkma, korku

mehârim : haram olan şeyler

mehâsin : güzellikler

mehâz : daracık mekân

mehâz : bir şeyin alındığı yer, kaynak

mehcûr : terk olunmuş, unutulmuş

mehhâz : hâlis kılıcı, gerçekten

[illegible] : mühlet, vakit verme
mehlâ : mühlet, te'hîr
mehr : mihir, nikâh bedeli
mekaalid : kilitler
mekânât : menziller, mekânlar
mekes : sinek
mekfûf : yasaklanmış
mekîn : oturan, vakarlı
mekkâr : hilekâr
meknûn : dizilmiş, gizli
meknûât : gizli, dizilmiş şeyler
mekr : hile
mekrümet : kerem, cömertlik, ağırlama
meksûr : kırılmış, esre (i sesi) ile okunan
melâ : ova, cemaat
melâlet : usanma, sıkılma
melâmet : ayıplama, kınama
melâyik : melekler
melâz : sığınacak yer
melcâ : iltica edilecek yer
melekût : saltanat, azamet, ruhlar ve melekler âlemi
melhûz : mülâhaza edilen, muhtemel olan
mellâh : tuzcu, gemici, (güzel söz söyleyen)
melsâ : düz pürüzsüz, şarap
melûl : usanmış, bıkmış
memâlik : ülkeler, köleler
memât : ölüm
memkûr : kızıla boyanmış, aldanmış
memzûc : karıştırılmış, karışk
menâbir : minberler
menâl : nâil olunan, ele geçirilen şey
menâm : uyunacak yer, uyku, rüyâ
menâr : ışık yeri, fener, kulesi, minâre
menâş : sığınılacak yer

menâsik	:	ibâdet yerleri, hac ef'ali
menâzil	:	menziller
mencâ	:	kurtuluş yeri, kurtulma
menfâ	:	sürgün yeri
menî'	:	sarp yer
menkûr	:	inkâr olunmuş
menn	:	kudret helvası, iyilik etme, batman
mennâ'	:	men' edici
Mennân	:	çok ihsan eden, bağışlayan, Cenab-ı Hakk'ın isimlerinden
mensûh	:	hükmü kaldırılmış
mensûr	:	saçılmış, nesir
menşer	:	dağıtılan yer
menşûr	:	dağıtılmış, yayılmış, ferman
menteşâ	:	kim (i) dilerse
menzilet	:	menzil, derece, rütbe
merâh	:	rahat edecek yer
merâm	:	istek, bahçe
merâtib	:	mertebeler
merâyâ	:	aynalar
merdâ	:	hastalar
merdüban	:	merdiven
merdûd	:	redd olunmuş, kovulmuş
mergûb	:	beğenilmiş, rağbet olunan
mergûl	:	bükülmüş, kıvırcık, kuş sesi, âhenkli ses, nâziklik
merhûm	:	Hakk'ın rahmetine kavuşan
merkad	:	uyuyacak yer, mezar
mermâ	:	hedef, maksad
mermûz	:	îmâ edilmiş
merrât	:	bir çok kereler
mersad	:	gözetleme yeri
mersûs	:	sağlam, sağlamlaştırılmış
mertebet	:	mertebe, derece, mikdar
mertûb	:	rutubetli
mesâ	:	akşam
mes'â	:	sa'y edecek, çalışacak yer

mesâcid	:	mescidler
mesâhif	:	kitaplar
mesâk	:	sevk edilecek yer
mesâkin	:	meskenler
mesâkîn	:	miskinler, çok fakîr olanlar
mesâlik	:	tutulan yollar, meslekler
mesâmir	:	çiviler
mesân, mesânî	:	bir şeyin katı, tekrarı (Seb'ûl mesanî) 7 heyetten meydana gelmiş olan ve Kur'anın ilk suresi bulunan fatiha suresi.
mesâyil	:	mes'eleler
mesbûr	:	görünüşü güzel, helâk edilmiş, yığın
mescûn	:	haps edilmiş
mescûr	:	taşkın su, alevli ateş
meserrât	:	sevinçler
mesh	:	silme, şeklini değiştirme
mesîh	:	mesh olunmuş, Hz. İsa
Mesnâ	:	Kur'an-ı Kerîm
mestetab	:	güzel, hoş
mestûr	:	yazılmış, çizilmiş
mestûr	:	örtülü, gizli
me'şûr	:	esir edilmiş, yolu kesilmiş tevârüs olunan
mesvâ	:	mesken
meşâhir	:	meşhurlar
meşâm	:	burun, koku alacak yer
meşâyih	:	şeyhler, ulular
meşhiyyât	:	arzulanmış lezzetler
meşhûd	:	gözle görülmüş, görülen
meşkûr	:	şükre değer
meşmûl	:	şümullenmiş, kaplanmış
meşreb	:	içecek yer, huy, ahlâk
meşşât	:	düzgüncü, saç tarayan
meştab	:	acele etme
metâb	:	rucû
metâlib	:	talep olunan, istenen şeyler

metbû' : kendisine tâbi olunan, uyulan
me'vâ : yurt, mesken, cennet
mevâki : mevkiler
mevâkıf : durak yerleri
mevâlî : köleler, efendiler
mevâlid : yeni doğmuş çocuklar, mevcutlar
mevâtın : yurtlar, vatanlar
mevâyid : sofralar
mevc : dalga
mevfûr : çoğaltılmış, bol, çok
mev'id : söz verilen yer, söz verme
mevkıf : durak
mevkuur : vakarlanmış
mevlâ (h) : Cenab-ı Hak, efendi, köle azat eden, şanlı, mürebbî, yardımcı
mevle'l - mevâlî : kölelerin efendisi
mevsûf : vasf olunmuş
mevtâ : ölüler
mev'ûd : va'd olunmuş, söz verilmiş
mevzûn : vezinli, tartılmış
mevzûr : günahla yüklü
mey : şarap, içki
meylâ : meyil
meysûr : kolaylanmış, kolaylatılmış
mezâbil : mezbeleler, çöplükler
mezâhir : mazharlar, bir şeyin zâhir olduğu yerler
mezâk : zevk alma, zevk
mezbûr : adı geçen yukarıda söylenilen
mezcea : yan yatma
mezcûr : men' olunmuş
mezîd : artma, çoğaltma
mezkûr : zikr olunmuş, adı geçmiş
mıkraz : makas
midâd : mürekkep
mienne : yakîn, şüphesizlik

mifrah : ziyâde sevinçli
miftâh : anahtar
mihâd : yatak, döşek
mihr : güneş
mihsân : çok ihsan edici
mîkaat : Mekke yolunda hacıların ihrâma girdiği yer
mikyâl : ölçek
milâh melihler, güzel, leziz
minvâl . tarz, yol, sûret
mînâ : şişe, mine
min — : — den, — dan
mine'l-eyn : nereden nereye
mihâc : açık geniş yol
minkaar : yırtıcı kuş gagası
mîr : âmir, bey, vâli
mi'râc : merdiven Hz. Peygamberin göğe çıkışı
mir'ât : ayna
mirkaat : merdiven, derece
Mirrîh : Merih gezegeni
mirsâd : rasat yeri, gözetleme yeri
mîsâk : sözleşme
misbâh : lâmba
miskaal : yirmidört kıratlık bir ağırlık ölçüsü
miskât : içine kandil konulan duvar hücresi
mitvâ' : ziyâde muti' olma
mitvâ : üste gelmiş, dürülmüş
mîzâb : su yolu, çörten
mîzân : terâzî tartı
mîzanne : zan
mizmâr : ney, düdük, Zebûr'un her bir sûresi
mû (y) : kıl
muabbir : rüyâ ta'bir eden
muâfât : affedilmiş şeyler, âfiyetler
muâkab : azab gören
muallâ : yüce, yüksek

muallak : asılmış, boşlukta
muânid : inatçı
muarrâ : ârî, soyulmuş, berî, temiz
muâtab : azarlanan
muattar : ıtırlı, güzel kokulu
muaazzeb : azab çeken
mubâsır : âlim, basîret ehli
mu'cizât : mu'cizeler
mu'dilât : büyük, ağır ve güç olan işler
mufaddal : tafdîl edilmiş, tercih edilmiş
mufassaş : taşlı yüzük
Mugîs : yardım eden, Cenâb-ı Hak
mugrak : gark edilmiş, batmış, batırılmış
mugtenem : ganîmet olarak alınmış
muhâcir : göç eden, Hz. Peygamberin Medîneye göç eden sahabesi
muhak : görünmeme
muhakkik : tahkik eden, araştıran
muhâl : mümkün olmayan
muhâl : hayâl olunan şey
muhalled : dâimî, ebedî kalan
muhan : ihânet olunmuş, hor kılınmış
muhasamât : hasımlaşmalar
muhassal : elde edilmiş, hâsılı, hülâsa
muhattat : çizilmiş, büyük çuval
muhayyat : iplikle dikilmiş
muhib : seven, dost
muhît : ihata eden, kuşatan
muhlis : hâlis
muhsenât : afif kadınlar
muhtar : ihtiyâr eden, seçkin, Hz. Peygamber
muhtas : bir kimseye veyâ şeye mahsus olan
muhtasar : kısaltılmış, kısa

muhtât	: ihtiyat edici
Muîn	: yardımcı, Cenab-ı Hak
mukaddem	: takdîm edilen, önde olan, önceki
mukarreb	: yaklaşmış, yakın
mukaarin	: yaklaşmış, erişmiş, bitişik
mukbil	: kutlu, mutlu
muktedâ	: uyulan, önde bulunan
muktezâ	: iktiza etmiş, lâzım gelmiş
mulâhhas	: özeti çıkarılmış
muntazım	: muntazam, tertipli
muntazır	: intizâr eden, bekleyen, gözleyen
murabba'	: dörtlü, dört köşe
murakka	: hırka
murassa	: kıymetli taşlarla bezenmiş
murdiyye	: razı olucu, olunan
murtaz	: perhizkâr
Murtazâ	: râzı olunmuş, beğenilmiş, Hz. Peygamber, Hz. Ali
musaddak	: tasdîk olunmuş,
musaffâ	: tasfiye edilmiş, süzülmüş
musâhib	: birbiriyle sohbette bulunan, arkadaş
musallat	: sataşmış, sataşan
musanna'	: usta elinden çıkmış, sanatlı, çok süslü
musavver	: tasvirli, tasarlanmış, düşünülmüş
muslih	: islâh eden, iyileştiren
muşt	: yumruk, avuç
mutahher	: temizlenmiş
mutahhir	: temizleyen
mu'tak	: azat edilmiş
mutarra	: tarâvetli, tâze
mutarraz	: zînetlendirilmiş, nakışlı işlemeli
mu'tasam	: sakınılmış, sığınılmış

mutavvak	:	boynu halkalı zincirli, boynu gerdanlıklı.
mu'tî	:	veren.
mutmain	:	gönlü kanmış, emin.
muttali'	:	öğrenmiş, haber almış, bilgili.
mübâhât	:	övünme.
mübâlât	:	kayırma, dikkat.
mübâriz	:	savaşçı.
mübdi'	:	icâd eden, söyleyen.
mübeddel	:	değişmiş, değiştirilmiş.
müberka	:	örtünmüş.
müberrâ	:	berî kılınmış, temize çıkmış.
mübeşşer	:	kendisine müjde verilmiş
mübeşşir	:	müjdeci.
mücâb	:	kabûl cevâbı almış olan, duâsı kabûl olunan.
mücâlis	:	birlikte oturan.
mücânis	:	aynı cinsten olan.
mücâvir	:	komşu,
mücellâ	:	parlatılmış, parlak.
mücerred	:	tecrid edilmiş, soyulmuş, tek.
mücessem	:	tecessüm etmiş, cisimli, iri.
mücevvef	:	oyuk, içi boş.
mücmel	:	kısa ve az sözle anlatılmış, hülâsa.
müctebâ	:	seçilmiş, seçkin, Hz. Peygamber, Hz. Alî.
müdâm	:	devamlı, şarab.
müdebbir	:	tedbir alan, tedbirli.
medekkak	:	tetkik edilmiş.
müdekkik	:	tetkik eden, inceden inceye araştıran.
müdemmag	:	aptal, budala, kibirli.
müddeb	:	edeblendirilmiş, terbiyeli
müeyyed	:	kuvvetlendirilmiş, sağlam yardım gören.

müfârık : ayrılan, ayrılmış.
müfâz : bol, bereketli.
müflih : iflâh olan, selâmete çıkan
mühdât : hediye olunan, kurban.
mühezzeb : düzeltilmiş, yoluna koyulmuş.
mühmel : ihmâl edilmiş, boş söz.
müjdigânî : müjdeye karşı verilen bahşiş.
mülâm : azarlama, kınama
mülhak : ilhak edilmiş, katılmış.
mülkaa : atılmış, bırakılmış.
müllâk : mâlikler, melikler.
mümecced : ululanmış.
mümessel : temsil edilmiş, misâl getirilmiş.
münâcât : yalvarma.
münâdî : nidâ eden, seslenen.
mün'akis : in'ikâs eden, tersine çevrilmiş.
münezzeh : tenzîh edilmiş temiz, uzak
münîr : nurlandıran, ışık veren.
münkaad : inkıyâd eden, boyun eğen
münkasım : bölünmüş.
müntehâ : nihâyet bulmuş, son derece, son uc.
müntekam : intikam alınan.
münye : arzû edilen şey.
mürevvak : süzülmüş.
mürsel : gönderilmiş peygamber.
mürselîn : peygamberler.
mürtâz : perhizkâr.
mürted : islâm dininden dönen.
müsâb : sevâb kazanmış, sevâb kazanan.
müseddes : altılı.
müsemmâ : tesmiye olunan, adlanmış, muayyen.
müserrâ : teşhîr, fâş.

müskir : sarhoş eden, sarhoşluk veren.
müstagrak : gark olmuş, boğulmuş.
müstakîm : doğru, düz, dik, dürüst.
Müsteân : yardım istenen, Cenab-ı Hak.
Müsteâz : kendisine sığınılan, Cenab-ı Hak.
müsteb'ad : uzak görülen.
müstecâb : kabûl olunmuş.
müstecmî' : toplayan, toplanan.
müstedâm : devâmı istenilen, devamlı.
müstedir : dâire şeklinde olan, değirmi.
müstefâd : kazanılmış, kâr edilmiş.
Müstegâs : kendisinden yardım istenen, yardım istenmiş, Cenâb-ı Hak.
müstekar : istikrar bulunan, yerleşilen, durulan yer, karargâh
müstenîr : nûr, ışık olan, parlak.
müstetâb : hoş, güzel bulunan.
müşâbih : benzer, benzeyen.
müşekkel : şekil verilmiş, gösterişli.
müşerrâ' : beyân olunmuş.
müşerrah : açılmış.
müşg : misk.
müşgîn : miskli, misk kokulu.
müşg-nâb : hâlis misk.
müşîr : emir ve işâret eden.
müştâk : iştiyaklı, özleyen.
müştak : iştiyak etmiş, türemiş.
müşteha : iştihâyı gerektiren, istenilen.
mütekaddim : öne, ileri geçen, eski, geçmiş.
müttehem : itham olunan, suçlu.
mütteki : takva sâhibi, sakınan.
müvecceh : tevcih edilmiş, herkesin teveccüh ettiği.

müzd	:	ücret, mükâfât, karşılık.
müzehheb	:	yaldızlanmış, altın suyuna batırılmış.
müzellef	:	yüzünde yeni yeni tüyleı çıkan.
müznibîn	:	günahkâr!ar.

— N —

nâ	:	menfîlik yokluk bildiren ön ek.
na'am	:	evet.
nâb	:	hâlis, saf.
nâf	:	göbek.
nâfe	:	misk âhûsu denilen hayvanın göbeğinden çıkarılan bir çeşit misk, koku.
nâgâh, nûgehan!	:	ansızın, birdenbire.
nâh	:	turuncu renk, ibrişim.
nâhlye	:	kenar, yan, civar, çevre, bölge.
nahr	:	boğazlama, kesme.
Naîm	:	cennet, bollukta yaşayış.
nâîm	:	uyuyan.
nâk	:	!i, -lü mânası veren sıfat edatı.
nâka	:	dişi deve.
nâkâm	:	muradına erişememiş.
nakîr	:	hurma çekirdeğinin arkasındaki beyaz çukur, pek küçük, oyulmuş.
nakkaab	:	delik açıcı, delici.
nakkaad	:	paranın kalb!a hakîkisini ayıran, bir şeyin iyisiyle kötüsünü ayıran.
nakkaaş	:	nakış.
nakr	:	vurma, oyma, kazma.
naks	:	noksan.
nâkuur	:	düdük boru.

nâkuus	:	çan.
na'l	:	ayakkabı.
nâlide	:	ağlayan, inleyen.
na'mâ	:	ihsan, ni'met.
nâmdâr	:	namlı, meşhur.
nâme	:	mektup. kitap, yazılı, yazılmış.
nâmus-ı Ekber	:	Cebrâil.
nâr	:	ateş, cehennem.
nâs	:	insanlar, halk, herkes.
nas	:	âyet, açıklık, kat'îlik.
nasârâ	:	hıristiyanlar.
nasb	:	dikme, saplama.
nâsinc	:	altın vs. dokunmuş ipek.
nâsiyet	:	alın.
nasr	:	yardım.
nasru'llâh	:	Allâh'ın yardımı.
nâsut	:	insanlık, mahlûkiyet.
na't	:	Hz. Peygamberin vasfına övgüsüne dair şiirler, yazılar, vasıflandırma.
nâtık	:	söyleyen, konuşan.
nâtüvan	:	zayıf, kuvvetsiz.
nâyib	:	vekil, kadı vekili, nöbet bekleyen.
nâzil	:	yukarıdan aşağıya inen, konan.
nazret	:	tâzelik, parlaklık.
neberd	:	cenk.
necâh	:	isteğine ulaşma, kurtulma.
necât	:	kurtulma, kurtuluş.
necih	:	muzaffer olan.
necm	:	yıldız.
nedâ	:	ihsan.
nedem	:	nedâmet, pişmanlık.
nedmân	:	pişman olma, kadeh arkadaşı.
nef'	:	menfaat, kâr, fayda.
nefâd	:	bitme, tükenme.
nefâz	:	geçme, nüfûz etme.

nefehat	:	üfürmeler, esintiler, ihsan. lar.
neffa'	:	menfaati çok olan.
neffât	:	gazablı.
nefh	:	güzel kokunun yayılması rüzgâr esme.
nefh	:	üfürme, üfleme.
nefha	:	üfürük, şişkinlik.
nefîr	:	feryâd.
negamât	:	nağmeler, ahenkler, güzel sesler.
nehâlî	:	döşenecek nesne.
nehhâc	:	kılavuz, doğru yolu gösterici.
nehhâz	:	çok zâlim, kıyâm.
nehy	:	yasak etme.
neka	:	pâklik.
nekâl	:	azab.
nekkâd	:	acıklı, kederli.
nem	:	nâm.
nemnâk	:	nemli, yaş.
nerm	:	yumşak, mülâyim.
nerrâd	:	çok güzel tavla oynayan.
nerre	:	erkek.
neseb	:	nesil, soy.
nesem	:	insan, soluma, esinti, nefes, ruh.
nesîm	:	hafif rüzgâr.
nessâb	:	ziyâde taalluk edici, nisbet edici.
nessâc	:	çulha, dokumacı.
nessâh	:	hâhis.
nessâh	:	ziyâde yazıcı, Cenâb-ı Hak.
neşât	:	sevinç, neş'e.
neşrâ	:	kıyâmette dirilirken, dirilerek, yayılarak.
neşşât	:	ziyâde şen.
net'a	:	satranç tahtası.
nev	:	yeni, tâze.
nev'	:	nevi, çeşit, cins, tür.

nevâ	: ses, sada, âhenk, makam.
nevâl (e)	: talih kısmet, bahşiş, bağış, yiyecek, içecek.
nevbe	: nöbet.
nevha	: ölüye sesli olarak ağlama.
nevrûz	: yeni gün, ilkbahar başlangıcı.
neyyir	: nurlu, parlak, ışıklı cisim, güneş.
nez'	: bir şeyi yerinden koparma sökme, can çekişme.
nezîr	: korkutma.
nezzâ'	: nizâ edici.
nısf	: yarı, yarım.
ni'am	: ni'metler.
nicâd	: kılıç bağı.
niçemeki	: ne kadar, her ne kadar.
nigâr	: resim, sevgili, resm edilmiş, put.
nihâd	: tabiat, huy.
nihân	: gizli.
nihâz	: mahmul olma.
nikaab	: peçe, yüz örtüsü.
nıkmet	: şiddetli cezâ.
nîm	: yarı, yarım.
ni'me	: ne güzel ne a'lâ.
ni'me	: ni'met.
nîran	: ışılar, parıltılar, cehennem.
nisâc	: dokumalar.
nisâr	: nesirler.
nisâr	: saçma, serpe.
niseb	: nisbetler.
nişât	: şenlik, surûrlar, sevinçler
nişe	: nice.
nitâc	: neticeler
nitâk	: kuşak, kemer pestemâl, bir nevi elbise.
niyâh	: ağıt, iyiliklerini sayarak ölü için ağlama.
niyâm	: kın, kılıç kını, kılıf.

nizâ'	:	çekişme, kavga.
nizâr	:	zayıf.
nuht	:	ne vakit.
nukkaal	:	ziyâde nakl edici.
nukuuş	:	nakşlar, resimler.
nun (ve'l kâf)	:	kün= ol emri.
nun (ü sad)	:	nas= âyet, açık delil.
nûreyn	:	iki nur.
nusrat	:	Hak yardımı.
nussâs	:	zuhûrât, delil.
nutk	:	söz, konuşma, söyleyiş.
nübüvvet	:	nebîlik, pyegamberlik.
nücûm	:	yıldızlar.
nüh	:	dokuz.
nühas	:	bakır, bakır para.
nükte	:	ince mâna, ince mânalı.
nümâ		gösteren, bildiren.
nüssâk	:	âbidler, mekânı tâyinle bilenler.
nüşşâb	:	oklar.
nüşâr nüşûr	:	dağılma, yayılma.
nüvâz (nevâz)	:	okşayan.
nüzûl	:	aşağı inme, konaklama.
nüzzâr	:	nâzırlar, bakanlar.

— O, Ö —

od	:	ateş.
olgam	:	olan.
okumak	:	çağırmak.
öd	:	safra, cesâret.
ög	:	akıl, hatır.
ölet	:	salgın hâlindeki ölüm, kırgın.
önürdü	:	önce.
önürmek	:	ileri geçme.
özdek	:	gövde.
özge	:	başka, gayri.

— P —

pâdaş	:	yoldaş, mükâfât.
pâre	:	parça, bölük.
parsâ	:	iffetli, namuslu, temiz, din dar.
pâsübân	:	bekçi, muhâfız.
pây	:	ayak, kök, dip.
pâydâr	:	devamlı, sağlam, ebedî.
pelâs	:	eski kilim, aba, çul.
penc	:	beş.
penc—şenbe	:	perşembe, beşinci gün.
per	:	kanat.
pergâr	:	pergel.
pertâb	:	atılma, uzağa düşen şey.
pertev	:	ışık, parlaklık.
pervâ	:	korku, çekingenlik.
pervâz	:	uçma, uçuş, ucucu, saçak.
perverdigâr	:	besleyici, terbiye edici, Cenâb-ı Hak.
pes	:	Öyle ise, imdi, sonra, öyleki, ard, geri.
pey	:	iz, işâret, ard, arka.
peydâ (peyzâ)	:	meydanda açıkta, hazır.
peygâr		savaş, kavga.
peyk	:	haberci.
peyker	:	yüz surat.
-peymâ	:	ölçen, tartan, ölçücü.
peyman	:	yemîn, and.
peymâne	:	büyük kadeh.
pîç	:	büklüm, kıvrım, ıztırab.
pinhan	:	gizli.
pîş	:	ön, ileri, ön taraf.
pîşânî	:	alın.
pîşvâ	:	reis.
piyâde (piyâze)	:	yaya, satranç taşlarından biri.
pûlâd	:	çelik.

puşt : arka, sırt.
puşt-ı pâ : ayak tabanı.
pür : dolu, çok fazla.

— R —

Rebbenâ : Ey Rabb'im.
Rabbü'l-âlemîn : âlemlerin Rabb'i.
râci' : rucu eden, geri dönen, ilgisi olan.
ra'd : gök gürlemesi.
râdiye : razı olan.
râgıb : rağbet eden, istekli.
râh (reh) : yol.
râh : şarâb.
Rahîm : Çok merhametli, Cenâb-ı Hak.
rahmet'eli'l'âlemîn : âlemlere rahmet.
rahmetu'llâhi aleyh : Allâh'ın rahmeti onun üzerine olsun.
rahş : gösterişli, yürük at.
raht : at takımı, yol veya ev levâzımı, eşya.
rakam : yazı yazma.
rakaayık : inceler.
râki' : rüku eden, eğilen.
rakk : üzerine yazı yazılan ince deri, sahife
rakkaas : raks eden, oynayan.
raks : hareket, ızdırap.
râm : boyun eğen.
ra'nâ : güzel latîf.
râs : re's, baş.
rasad : gözetme, gözleme, bekleme.
râsıd : gözleyen.
râst : doğru.
râtib : tertib eden.
râvî : rivâyet eden, söyleyen.

ravz	:	bahçeler, çimenlik yerler.
ravza	:	bahçe, ağacı, çimeni bol yer.
ravzât	:	ravzalar, bahçeler.
rây	:	rey, fikir, sancak.
râyât	:	sancaklar, bayraklar.
râyet	:	sancak, bayrak.
râyık	:	şaşırmış, halis.
râz	:	sır.
reâyâ	:	halk, hıristiyan tebea.
recâ	:	ümîd, yalvarma, dilek.
recîm	:	taşlanmış.
recl	:	erkek.
ref'	:	yüceltme, kaldırma.
refâhiyyet	:	bolluk, rahatlık.
refî'	:	yüksek, yüce.
refîk	:	arkadaş.
refref	:	ince kumaş, döşek, yastık, kuşu bol çimenlik, dalları salkım salkım olan ağaç.
reh (râh)	:	yol.
rehbet	:	korku, çekingenlik.
rehhâs	:	duvarcı.
rekaayık	:	rakîkler, inceler, köle ve câriyeler.
remâd	:	kül.
remîde	:	ürkmüş, korkmuş.
remîm	:	çürümüş.
remz	:	işâret, îma.
renc	:	zahmet, eziyet, ağrı, sızı.
resâ	:	yetişen, yetiştiren, erişen, çok.
resâs	:	kolay.
ressâh	:	ziyâde, sâbit.
reste	:	kurtulmuş.
restehîz	:	kıyâmet.
revâfız	:	râfızîler, şîanın ifrata kaçan koluna mensûb kimseler.

revâh : bir şeyi elde etmeden doğan neş'e, gitmek.
revâk : üstü örtülü önü açık kemerli yer, süzülmüş, sâfî
revakayn : iki revak.
revân : yürüyen, giden, rûh.
revâyıh : kokular.
revh, revha : rahat, gönül rahatlığı.
revhânî : gönül açan, havadar.
revnak : parlaklık, tâzelik, canlılık
re'y : görüş, fikir, rey.
reyhan : fesleğen
reyyâz : riyâzet edici, ravzaya varan.
rezâ' : süt emme.
rıdvan : râzılık, Cennet kapıcısı olan melek.
rıfk : yumuşaklık.
ribâ : artma, çoğalma.
ricâl : erkekler, mevki sâhibi kişiler.
ridâ : bir çeşit hırka, örtü.
rif'at : yücelik, yükseklik.
rih : rüzgâr
rihan : bahadırlık, rahat yürüme
rihân : rehin'in cemi, ödünç alınan şeyler.
rikaa' : bir yazı çeşidi, bez.
rikaab : boyun, ense.
rikâb : üzengi, bir büyüğün huzûru.
rikâ'z : yer altında tabii olarak bulunan madenler, defineler.
rimâh : mızraklar, süngüler.
rimâz : remizler.
rimem :
rind : kalender, dünya işlerine aldırmayan.
risâlet : elçilik, peygamberlik.

rivâyât : rivâyetler.
riyâh : rüzgârlar
riyâz : bahçeler.
rû(y) : yüz.
rubâî : dörtlü, bir nazım şekli.
rüberû : yüz yüze.
rucu' : dönme, cayma.
rucûm : taşlamalar, kayan yıldızlar.
ruh : yanak, satrançta bir taş.
Rûhü'l-emin : Cebrâil.
rûşen, rûşenâ : aydın, parlak, âşikâr.
rûzî : rızk, nasîb
rümmân : nar.
rümmânî : nar, narçiçeği rengi.
rümûz : remizler, işâretler.
rüstehîz : kıyâmet.
rûz : gün
rûzgâr : zaman, devir
rükn : direk, esâs.
rükûb : davarlar.
rüsûm : vergiler, usul, merasim.
rüvât : râvîler.
rü'yet : görme, bakma, görülme, idâre.

— S —

sâ' : bir hubûbat ölçeği.
sabâ : gün doğusundan esen hafif ve lâtif rüzgâr.
sâbık : geçen, geçmiş, ileride bulunan.
sabî : küçük çocuk.
sâbi' : yedinci.
sabîh : güzel, lâtîf.
sâc : Hindistan'da yetişen kerestesi makbul ve sert bir ağaç.
sâcid : secde eden.

sad	:	yüz.
sa'd	:	kutluluk, uğurlu.
sâdât	:	seyyidler, ulular.
saddaknâk	:	biz seni tasdîk ettik.
Sâdıku'l-va'di'l-emîn	:	Hz. Peygamber.
sâdır	:	çıkan, sudur eden.
sâdis	:	altıncı.
sadr	:	göğüs, yürek, en ön.
sadreyn	:	iki sadr
safâyih	:	yassı şeyler, levhalar, sahifeler
safh	:	sahife, yüz çevirme, affetme.
sâfiyyûn	:	saf, temiz kişiler.
safvân	:	safî
sâgar	:	kadeh.
sagaayir	:	küçük günâhlar.
sagışlamak	:	saymak
sagîre	:	küçük, küçük günâh.
sagu	:	ölünün meziyetlerini sayarak ağlama.
sâh	:	yere batıcı, kaybolucu.
sahâbe	:	sâhibler, Hz. Peygamberi görmüş kimseler.
sahâvet	:	cömertlik.
sahâyif	:	çanaklar.
sahhâr(e)	:	büyücü, büyüleyici, çok güzel.
sahib-kıran	:	muzaffer hükümdar, devlet, ululuk sahibi bahtlı kişi.
sahn	:	avlu, boş yer, meydan, sahan.
sahrâ	:	kaya
saht	:	hışım.
sâibîn	:	yıldızlara tapanlar.
saîd	:	kutlu, uğurlu.
saîd	:	yüksek, yukarı çıkan.
saîr	:	alevli ateş, cehennem.
sâk	:	baldır.

sak	ilâm, berât
sakâ	: kırbâ.
sakaleyn	: insan ve cin.
sakam	: hastalık, illet.
sakar	: cehennem.
sâkî	: su, içki dağıtan.
sakîl	: ağır, sıkıntılı, çirkin.
sakîm	: hasta, hastalklı, yanlış
sâkin	: hareketsiz, hareketsiz olan, bir yerde oturan..
sâkit	: susan.
sakka	: suvarıcı, su, şarab sunucu.
sâl	: yıl, sene.
salâbet	: sağlamlık, mânevî kuvvet
salâh	: iyileşme, rahatlık, düzelme
salât	: namaz, Hz. Peygambere dua ve selâm.
salât-ı havf	:
salavât	: Hz. Peygambere salât ve selâm okumalar.
salîb	: haç
sâlih	: temiz, doğru, Hak yolunda olan kişi, uygun, düzgün.
sâlihîn	: sâlihler.
salsal(a)	: kumla karışık ince çamar, ses.
sâmân	: servet, zenginlik, düzen.
Samed	: Pek yüksek, ulu, daim, kimseye muhtaç olmayan, Cenâb-ı Hak.
Samediyyet	: samedlik, ulûhiyyet.
sâmit	: sesi çıkmayan, susan, sağır.
san	: sanki.
sanavber	: çam fıstığı ağacı, kozalağı.
sanem	: put.

sâni', sânia : yapan, yaratan, Cenab-ı Hak.
sânî : ikinci
sarh : köşk.
satavât : satvetler, şiddetle birbirinin üzerine atılmalar.
sâtı'a, sâtı' : yükselen.
sâtıât : yükselenler.
savâb : doğru, doğruluk.
savlecan : çevgân, cirid oynanan ucu eğri sopa.
savm : oruç.
savmaa : ibâdet yeri, inzivâya çekilen şehirden uzakça çilehane.
savn : siyânet, koruma.
savt : ses, sadâ.
savul- : savuşturulmak.
sa'y : çalışıp çabalamak.
sayd : avlama, avlanma.
sâye : gölge, koruma.
sâyeban : gölgelik, büyük çadır, koruyucu.
sayha : bağırma.
sâyil : suâl soran
sayru : hasta
sayyâd : avcı.
seb' : yedi.
sebbâh : yüzgeç.
sebîl : yol, sebil.
sebkat : geçme, ilerleme.
sebt : yazma
sebt : cumartesi
seccâd : ziyâde secde eden.
seclâd :
sefere : mutiler, sâdıklar.
seffâk : kan dökücü.
sehâ : cömerdlik.
sehâb : bulut, karanlık.
sehlâ : kolaylıkla, kolayca.

sehun (süben) : söz.
sehv : yanlış, yanılma.
sekenât : duruşlar, davranışlar
sekîne : karar, sâkinlik, vekar, dinlenme.
sekrân : sarhoş.
selâm : rahatlık, huzur, cennet, Bağdad.
selâset : akıcılık.
selâsil : zincirler, zincirleme giden şeyler.
selâtin : sultanlar.
selb : kapma, zorla alma, giderme.
sellât : seleler, sepetler.
selsebil : cennette br çeşme, tatlı ve hafif su, suyu kademeli akan çeşme.
selvâ : bal, bıldırcına benzer bir kuş.
sem' : işitme, kulak.
sem : zehir
semmül'hıyat : iğne deliği
semâ' : işitme, duyma, ayakta dönme.
semâhat : cömertlik, bağışlama.
semâvât : semâlar, gökler.
semek : balık.
semen : semizlik.
semer : meyve, mahsûl, netîce.
Semî' : en iyi işiten, Cenâb-ı Hak.
semi'nâ : işittik, (emrini) dinledik.
semûm : sam yeli, sıcak rüzgâr, zehirli şey.
senâ : övme.
senâ : şimşek parıltısı.
seng : taş.
ser : baş, tepe, uç, nihâyet, son.
-serâ : söyleyen.
serâ : toprak

şerâ-perde : saray perdesi, otag, çadıı
serâser : baştan başa, tamamen.
serbâz : başıyla oynayan, cesur.
serber : yüce mertebe, baş üzre.
serencâm : başa gelen, işin sonu, vak'a
seretan : yengeç (burcu)
serfirâz : başını yukarı kaldıran, yükselten.
sergerdan : başı dönmüş, şaşkın, perîşan.
serîd : tirid denilen yemek.
serîr : taht, yatacak yer.
sermâ : kış, soğuk.
sermedî : dâimî, ebedî.
sermenmek : sıvanmak
sernigûn : başaşağı olmuş, ters dönmüş, bahtsız.
serrâ : genişlik, sürûr, sevinç.
serrâ' : çok süratli.
serseri : baştan başa.
ser tâ pay : baştan ayağa kadar, baştan başa.
sertâser, serteser : baştan başa, tamâmen.
server : baş, reis.
Settâr : çok örten, Cenâb-ı Hak.
sevâ : beraber olma
sevâd : karalık, karaltı, karalama, yazı.
sevâhil : sâhiller.
sevgat : armağan, ihsan
sevr : öküz, boğa (burcu).
şeyf : kılıç.
seylâb : sel, sel suyu.
seyvan : bk. sayeban.
seyyâl : akıcı, akan
seyyar : gezici, gezen.
seyyârât : gezegenler.
seyyiât : kötülükler, günâhlar.
seyyid : efendi, Hz. Hasan soyundan olan.

sezâ : açık yer.
sıbâk : bir şeyin üst tarafı, geçmişi, bağ.
sıdk : doğruluk, bağlantı, ihlâs.
Sıddîk : çok doğru, doğrulayan, Hz Ebûbekir.
sıfâh : zemin.
sıgâr : küçükler.
sımâh : kulak, kulak deliği.
sımak : kırmak.
sımat : alâmet, nişan
sındı : makas.
sırât : yol.
sıyâh : bağırmalar, sayhalar, çağırma.
sıyâm : oruç, oruçlar.
sibâb : sövme.
sidr'ül-müntehâ : ötesine hiçbir mahlûkun geçemediği arş sağ yanındaki ağaç.
sifâk : kan dökme.
sihâm : oklar.
sihr : şive
sikaat : inanılır, güvenilir kimseler
silsile : zincir, zincirleme, soy.
sîm : gümüş, gümüş para.
sîmâ : yüz, çehre.
sîmâb : cıva.
simâk : bir şeyi yükseltip kaldıracak âlet, vâsıta, sebeb.
simâr : meyveler.
simyâ : eski kimyâ ilmi.
sin : mezar, kabir.
sînâb : suda yüzme
sinan : mızrak, süngü.
sipâs : şükür etme, dua etme.
sirâ' : sür'atler.
sîrâb : suya kanmış, tâze.
sirâc : ışık, kandil.
sirâceyn : iki kandil

sîre	:	Hz. Peygambere dair eser
si - şehbe	:	üçüncü gün, salı.
sitâr	:	örtü
sitem	:	zulûm, eziyet.
sitîz	:	kavga, savaş, inad.
sitti(e)	:	altı, altılık.
siyâb	:	giyecekler, elbise, bez.
siyâdât	:	seyyidlikler, ululuklar.
siyâdet	:	seyyidlik, efendilik.
siyânât	:	korumalar, korunmalar.
şiyât	:	kamçılar, darb âleti
siyyemâ	:	husûsâ.
söykenmek	:	dayanmak, yaslanmak.
subh	:	sabah.
Subhan	:	Cenâb-ı Hak.
sudâ'	:	baş ağrısı, rahatsız etme
suffe	:	sofa, ehl-i suffe; sahâbeden bir gurup.
sugrâ	:	en küçük.
suhf	:	
suhuf	:	sahîfeler.
sûk	:	çarşı
sûka	:	çarşı mensûbu, esnâf.
sumât	:	sofra
sumt	:	sükût
sun'	:	yapma, yaratma, san'at.
sunû'	:	
sunnâ'	:	sâni'ler, sanatkârlar.
sûr	:	Kıyâmette İsrâfilin üfleyeceği boru.
surâdıkaat	:	perdeler.
surâh	:	ağlamak.
surâh	:	delik, gedik.
sûret	:	zâhiri görünüş, tarz, yol.
surnâ	:	zurna.
sutû'	:	yükselme, yayılma.
suûd	:	yükselme, tırmanma.
suvarmak	:	sulamak
sûz	:	yanma, tutuşma, harâret.
sübût	:	sâbit olma, gerçekleşme.

sübühât : yüz güzellikleri.
sübhât : bk. sübühât.
süci : şarâb
sücûd : secde etme.
süddet : kapı
süflâ : en sefil, en aşağı olan.
süfliyyât : aşağılık işler.
sülâs :
süllâk : sâlikler.
sülûk : bir yola, bir tarîkata girme.
sümme : sonra.
sünbüle : başak.
sündüs : bir nevi ipek kumaş.
sünük : kemik
süreyyâ : ülker yıldızı
süvâr : atlı, binici

— Ş —

şâb : genç.
şâbâş : takdîr, âferin.
şâd (şâz) : sevinçli.
şâdan (şâzan) : sevinçli, sevinçliler.
şâdüman : sevinçli.
şâfî : şifâ veren.
şâh : dal, budak.
şahbâz : doğan, şâhin, yiğit.
şahhâs : azîm ve cesîm.
şâhisâr : ağaçlık, koruluk.
şahm : yağ
şahne : emniyet, inzibat memûru.
şâhvâr : pâdişâha lâyık, büyük, değerli inci.
şahzad : uluzâde.
şak : yarma, yarılma, çatlama çatlak.
şakaavet : kötülük, haydutluk.

şakaayık : yarık, çatlak, gelincik, lâle.
şâkird : talebe, çırak.
şakvet : şakaavet
şâm : akşam, benler.
şâmât : Şam'lar, şehirler.
şâme : baş örtüsü, ben
şân : şöhret, hâl, keyfiyet, âdet, huy.
şanzdih : on iki.
şath : süs, beyhûde söz, şaka.
şâz : kaaideden hâriç, bk. şâd
şeb : gece.
şebnem : çiy.
şecâat : yiğitlik
şecer : ağaç
Şeddâd : Yemen'deki Âd kavmi hükümdarı, İrem bağları, meşhur.
şedîd : çok şiddetli
şefe : dudak.
şeffâ' : şefaat edici.
şefî' : şefâat eden.
şehâ : ey pâdişah
şehâdet : şahitlik, gözle görülen şeyler, dünya.
şehd : bal.
şehidnâ : şahâdet ederiz.
şehlâ : elâ göz, tatlı şaşı.
şehnâz : bir makam çeşidi
şehr : ay
şehrâ (fe-şehrâ) : her zaman
şehsüvâr : beyatlı.
şehsinâs : Hak anlayıcı, anlayış sâhibi.
şehzâd : şehzâde, ulu zâde.
şek : şüphe, zan.
şekkâk : şüphe edici.
Şekûr : çok şükr edilen, Cenâb-ı Hak.

şem'	:	mum,
şem'a	:	mumlu fitil.
şemmâ'	:	mumcu, mum yakıcı.
şemme	:	bir kere koklama, çok az.
şems(e)	:	güneş, (güneş şeklinde)
şe'n	:	iş, hâl, hâdise.
şenî'	:	fenâ, kötü.
şerâyi'	:	şerîatler.
şerha	:	dilim, kesilmiş, parça.
şerîf	:	şerefli, Hz. Hüseyn soyundan gelenler.
şerîh	:	şerh eden, açan, izah eden
şerîk	:	ortak.
şermesâr, sermüsâr	:	utangaç, mahcûp.
şeş	:	altı.
şettât	:	yalancı.
şeyâtin	:	şeytanlar.
şeydâ (şeyzâ)	:	çılgın, aşktan aklını yitirmiş.
şiâr	:	iç kaftan.
şidâd	:	sertler, katılar.
şikaak	:	anlaşmazlık.
şikâr	:	av, avlama.
şimâl	:	sol, kuzey.
şimşâd	:	şimşir ağacı.
şinâs	:	anlayan, tanıyan, bilen.
şîr	:	arslan, süt.
şirâ	:	satın alma.
şirâr	:	şerirler.
şir'at	:	meşrû, yol.
şirk	:	ortak koşma, müşriklik.
şirrir	:	çok şerir, çok kötülük eden.
şitâb	:	acele, çabukluk.
şiyâ'	:	şîalar, müzâheret, yardım.
şiyem	:	huylar, tabiatlar.
şoluk (dem, sâat)	:	tam o anda hemen.
şuâ'	:	ışık.
şûban	:	çoban
şubban	:	gençler.

şuhûd	:	şâhitler, varma, görülen (âlem).
şu'le	:	alev.
şûr	:	tuzlu, kekre, gürültü, karışıklık.
şurb	:	içme, içilme.
şurû'	:	başlama.
şübhât (şübühât)	:	şüpheler.
şücâ'	:	cesur.
şümâr	:	hesap, sayı, sayan.
şürrâh	:	şârihler, şerh edenler, açıklayanlar.

— T —

ta'a	:	ınkıyâd, itâat.
taaddüd	:	çoğalma, sayısı artma.
taakkul	:	anlama, hatırlama
taâlâ	:	yüce
taallûk	:	asılı olma, alâkası bulunma, dünyâ ilgisi.
taâm	:	yemek.
tâat	:	ibâdet.
taayyün	:	meydana, çıkma, belirme, görünme, taayyünat, belirmeler, görünen âlem.
tâb	:	güç, kuvvet, ışık, parlaklık, hararet, yeter.
tab'	:	tabiat, yaradılış, mühür, basma.
tâbân	:	ışıklı, parlak
tâbende	:	parlayan.
taberzed	:	şeker.
Tâbiîn	:	Hz. Peygamberi görenleri görenler.
tabl	:	davul.
ta'cîl	:	acele ettirme.
ta'dîdât	:	hazırlanmalar, saymalar.
ta'dîl	:	doğrultma, değişiklik.

tafdîl : birini diğerlerinden üstün tutma.
tagayyür : değişme, bozulma.
taguk : dağınık
tagyîr : değiştirme, bozma.
tahalluk : ahlâklanma.
tahassüs : hislenme, duygulanma.
tahayyür : hayrete düşme
tahayyüz : yer tutma, yer alma.
tahbîs : habs ettirme
tahfîf : hafifletme.
tâhir : temiz.
tahiyyât : Allah ömürler versin de·meler, selâm ve dualar.
tahliye : süsleme, donatma.
tahliye : boşaltma, sahverme.
tahmîd : hamd etme, elhamdülillâh deme.
tahmîdât : tahmîdler.
tahrîmât : haram kılmalar, kılınma·lar.
tahrîr : yazma, yazılma.
tahrîz : kışkırtma.
tahsîn : takdîr, beğenme.
tahsînât : tahsinler.
taht : alt, aşağı
tahtânî : alttaki
tahûr : çok temiz, temizleyici.
tahvîl : değiştirme, dönderme.
tahyîl : akla, hayâle getirme.
tahyîlât : hayâle getirmeler.
tahzîr : sakındırma, menetme.
tâir : uçan, kuş.
Tâir-i kuds : Cebrâil.
tâk : kemer, kubbe,
tâka : tâkat.
takarrüb : yaklaşma.
takbîl : öpme.
takdîs : kutsallaştırma, ululama.
taklîl : azaltma, azaltılma.

takrîr : yerleştirme, sağlamlaştırma, anlatma.
taksîr : kısaltma, kusur işleme, günâh.
taktî' : kesme.
takvâ : Allah'dan korkma.
takyîdât : kayıtlamalar, bağlamalar, şart koşmalar.
talâk : boşama.
tal'at : yüz, güzellik.
talı : şerbet.
ta'lîl : sebeb gösterme, bahâne etme.
ta'lîlâ sebeb, illet olarak
tallâ' : tulû edici, doğucu, zuhur edici.
tamâmet : tamâmen
tâmât : saçma sapan sözler.
tâmât : uygunsuz, lâfügüzâf
tammâ' : çok tamah eden.
tamu : cehennem.
ta'n : sövme, kınama.
tanı : hayret etme.
tapu : huzur, makam
târ : karanlık, tel, saç
tarab : sevinçlilik, coşkunluk.
târâc : yağma etme, yağma.
tarâvet : tazelik
tarâyık : tarîkatler, meslekler, yollar.
tarfatü'l-ayn göz açıp kapanıncaya kadar olan an.
tarh : atma, bırakma, dağıtma düzenleme.
tarîk : yol.
ta'rîz : dokundurma.
tarrâb : çok şen.
tarrâh : tarh eden, atan, desen, resim çizen.
tarrikû : yol verin

tarsî' : bezemek.
târümâr : karmakarışık, dağınık.
ta's : helâk, yüzü üzerine düşmek.
tasfîk : kanat çırpma.
taslît : musallat etme, sataştırılma.
taş : dış.
taşt : leğen.
tatavvu' : nâfile namaz, ziyâde ibâdet.
tathîr : temizleme.
ta'tîl : durdurma, ara verme.
tatvîr : tavırlar.
tavâf : dolaşma, Ka'benin etrafında usûlünce dolaşma.
tavâgit : putlar.
tavakkuf : durma, bekleme.
tavattun : yerleşme, yurt edinme.
tavf : tavâf.
ta'vîl : feryâd ederek ağlama, yardım isteme.
tavîl : uzun.
tavk : gerdanlık, halka, tasma. tâkat.
tay : dürme, katlama, atlama.
tayf : uykuda görünen hayal, korkudan karanlıkta görünen hayâlet.
tayınmak : kaymak, sürçmek.
tâ'yi' : bir işi kendi isteğiyle yapan.
taylesan : sarığın omuza salınan ucu, başa, boyna sarılan şal.
tayr : kuş.
tayyâş : yükü hafif.
tayyibât : iyi güzel iş ve hareketler.
tayyibe : iyi, güzel iş ve hareket.
tazarru' : yalvarma, niyâz.
ta'zîb : eziyet, azab etme.

ta'zîm	:	büyükleme, ululama.
ta'zîmât	:	ta'zîmler.
ta'ziye	:	başsağlığı dileme.
ta'zîz	:	yüceltme.
tazlîl	:	dalâlete düşürme.
teâb	:	zahmet, eziyet, yorgunluk
teattuf	:	acıma, merhamet etme, verme.
tebâb	:	zarar, ziyan, kayıb.
tebârek	:	(Allah) mübârek etsin.
tebcîl	:	ululama, ağırlama.
tebdîl	:	değiştirme.
teblîğ	:	eriştirme, götürme.
tebtîl	:	tenzîl.
tebyîn	:	beyan etme, belli etme, açıkca anlatma.
tecellâ, tecellî	:	görünme, kader, ilâhî sır ve feyzin zuhûru.
teclîl	:	çul örtme, örtülme.
tecliye	:	cilâ verme, verilme.
tecmîl	:	süsleme.
tecrîd	:	soyma, ayırma, dünyadan geçip Hakk'a yönelme.
tecrîdât	:	tecrîdler.
tedâvir	:	sıra ile yapma
tedebbür	:	sonunu, hakîkati düşünme, arkasını dönme.
tedrîs	:	ders verme, okutma.
teemmül	:	etraflıca, iyice düşünme.
teennî	:	yavaş gitme, ilerisini düşünerek ihtiyatlı, dikkatli davranma.
tefahhus	:	inceden inceye araştırma.
tefâhür	:	övünme, iftihâr.
tefâsîl	:	tafsiller, ayrıntılar.
teferrüc	:	ferahlama, gezinti.
tefhîm	:	büyük sayma.
tefhîm	:	anlatma, bildirme.
tefrîh	:	ferahlandırma.
teharruz		çekinme, sakınma.

tehcîlâ	:	utandırma, utandırarak
tehlîl	:	Lâilâhe illa'llah deme.
tekbîrât	:	tekbirler.
tekebbür	:	büyüklenme.
tekfîn	:	kefenleme.
tekellüm	:	söyleme, konuşma.
teklîtât	:	teklîfler, külfetler.
tekrîm	:	ululama.
tekrîmât	:	saygı göstermeler.
tekvîn	:	var etme, yaratma.
tekvînât	:	yaratmalar, kâinât
tekzîb	:	yalanlama
telâk	:	buluşma.
telattuf	:	lutufta bulunma.
telbîs	:	kusûru örtme, hile
telfîk	:	birleştirme, toplama.
telhîs	:	özetleme.
te'lîf	:	uzlaştırma, yazma, toplama.
telvis	:	kirletme.
temâşâ	:	seyretme, gezme.
temcîd	:	ululama.
temcîdat	:	temcidler.
temekkün	:	yerleşme, yurt tutma.
temelluk	:	yaltaklanma.
temessül	:	bir şekil ve sûrete girme, cisimlenme, benzeşme.
temettu'	:	kâr etme, kazanma, kâı fayda.
temhîlâ	:	mühlet, zaman vererek.
temme(t)	:	bitti, tamam oldu.
temyîz	:	iyiyi kötüden ayırabilme.
tenâd	:	ürkme, dağılma, perîşan olma.
tena'um	:	ni'met içinde bulunarak rahat etme.
tenâüil	:	alıp yeme, alınıp yenilme
ten'îm	:	ni'metlendirme.
ten'îmât	:	ni'metlendirmeler.

tenkîl	:	uzaklaştırma, cezâlandırma.
tenûr	:	fırın, tandır.
tenvîr	:	nurlandırma, aydınlatma.
tenzîlâ	:	indirerek, azaltarak, indirme.
terah	:	gam, keder, tasa, acı.
terfîk	:	arkadaş etme, katılma.
tergîbât	:	isteklendirmeler, arzû vermeler.
tersîât	:	mücevherle süslenmeler.
tersîlâ	:	teennî ve tedrîc ile.
tersîm	:	resmetme, çizme.
tertîl(â)	:	usûlüyle okuma, (âheste)
tervîc	:	revaclandırma, kıymetini artırma.
tesbîh	:	«Subhanallah» diyerek Hakk'ı ta zim.
Tesbîl(â)	:	Allâh yoluna bağlama, yola çıkarma.
tesdîs	:	altılama.
tesfîl	:	sefilleştirme, aşağılaştırma.
teshîr	:	zabt etme, ele geçirme, hükmü altına alma.
tesmîr	:	meyvelenme, malın çoğalması.
tesvîlât	:	fenâ bir şeyi güzel göstererek aldatmalar.
tesviye	:	beraber etme, düzleme ödeme.
teşarru'	:	şerîata göre hareket etme. şerîata dair emirler, kanun yapma.
teşrîk	:	ışıklandırma, aydınlatma.
tetebbu'	:	etraflıca araştırma, inceleme.
tevâbit	:	tabutlar, sandıklar.
tevâcüd	:	kendine veed da'vet etme.

tevakkuf : durma, duraklama, bekleme.
tevârîh : târihler.
tevâtür : bir haberin ağızdan ağıza yayılması.
tevbîh : azarlama.
teveccüh : yönelme, hoşlanma, nasîb olma.
tevfîk : hak yardımı, uygunlaştırma, muvaffak kılma.
tevhîd : bir kılma, Hakk'ın birliğine îman...
te'vîl(â) : söze ayrı mâna vermeye çalışma.
tevkı' : padişah fermanına çekilen nişan, ferman.
tevkîl : vekil etme, edilme.
Tevvâb : Tövbeleri kabûl eden, Cenab-ı Hak, çok tövbe eden.
teysîr : kolaylaştırmak.
teyyâr : dalga, hazır, tamam.
tezevvüc : zevce edinme, çift edilme.
tezlîl(a) : zelîl kılma, hor görme (horlukla)
tezvîc : evlendirme eşlendirme.
tıbâk : uygunluk, kat, tabaka
tımah : mürtefi' nesne.
tırâka : vurmak, dökmek, zahmet.
tıraz : kaftan omuzu, yenağzı.
tırâz : süs, uslûp, donatan, süsleyen.
tîb : güzel koku.
tîbşâr : müjde verme.
tîbyân : açık anlatma, bildirme.
tîcân : taclar.
tîg : kılıç.
tîhvâl : havâle.
tîlâl : tepeler, yığınlar.
tîn : çamur, balçık.

tirhâl	:	yola çıkma, göç etme, intikal.
tiryâk	:	panzehir.
titvâf	:	tavaf etme.
tizâb	:	kükürtsuyu, (kezzâb)
toylamak	:	ziyâfet vermek, ağırlamak
tûbâ	:	güzellik iyilik
Tûbâ (Tûbî)	:	cennet ağacı.
tufuliyyet	:	çocukluk.
tugra(y)	:	tura.
tugyan	:	taşkınlık, azgınlık.
tuhfe	:	hediye, yeni çıkma.
tûl	:	uzunluk, boy, uzun müddet.
tulu'	:	doğma, doğuş.
tumturak	:	gösteriş, debdebe.
tûr	:	dağ.
turfe	:	görülmemiş, tuhaf.
turrâ	:	cem'â
turvende	:	turfanda.
tutaş	:	kavuşma, karşılaşma.
tûtiyâ	:	sürme yapılan bir taş.
tuvânâ	:	güçlü. kuvvetli.
tuyur	:	kuşlar.
tüffâh	:	elma.
türâb	:	toprak.
tüirâs	:	mirâs.

— U —

ubbâd	:	....
ubur	:	karşı tarafa, bir tarafa geçme.
ucb	:	kibir.
ucûbe	:	pek şaşılacak şey.
uçmak	:	cennet.
uhrâ	:	diğer, âhiret.
uhuvvet	:	kardeşlik, dostluk.
ukbâ (ukbî)	:	cezâ âhiret.

ukuubet : cezâ, eziyet.
ukuul : akıllar.
ulâ : şan ve şeref sâhibi.
ûlâ : birinci, ilk, dünyâ.
ulû(v) : yücelik, büyüklük.
Ulûhiyyet : İlâhlık.
ulül'âra : fikir, bilgi sâhibleri
ulül'elesar : görüş sâhibleri
ulül'elbab : akıllı kimseler.
ulûm : ilimler.
ulviyyât : mânevi yükseklikler, ulvî şeyler.
ulyâ : en yüce.
unnâb : hünnâb
urâ : çıplaklık.
urât : çıplaklar.
urcuvan : erguvan.
urûc : yükselme, ağma.
urve : kulp.
uryan : çıplak.
us : akıl.
usârâ : esirler.
usât : âsiler.
usfur : serçe.
usrâ yüsrâ : güç ve kolay olarak.
usturlâb : rasatla ilgili bir âlet.
uş : işte, şimdi.
uşbu : işbu, işte bu.
uşanmak : kırılmak, ufanmak.
uşşak : âşıklar, bir makam adı.
utas : aksırma.
uvâ : köpek havlaması.
uyan : gem, dizgin, vular.
uyûb : ayıblar.
uyûn : gözler, pınarlar.
uzag : yılan cinsinden kelerler.
uzmâ : en büyük.

— Ü —

ücâc : acı, tuzlu su.
ümem : ümmetler.
ümmî : anasından doğduğu gibi kalmış, okuma yazma öğrenmemiş kimse.
ümniyyet : istek, ümit, arzû.
ünâs : halk.
ünmûzec : çeşni., örnek.
üns : alışkanlık, alışma.
üstüvâr : muhkem.
üşenmek : rahatsız olmak, sıkılmak.
üyez : sivrisinek.
üzn : kulak.

— V —

vâcib : yapılması gerekli, farza yakın.
vâcid : vucûda getiren, Cenâb-ı Hak.
va'de : bir iş için önceden belirtilen zaman, ecel.
vâ-ebetah : vay babacığım.
vâfî : yeter, sözünde duran.
vâ-fürkatâh : ah ayrılık.
Vahdaniyyet : Hakk'ın birliği.
Vahdet : birlik, Hakk'ın birliği.
vâhib : bağışlayan, hibe eden.
vahşet : ıssızlık, korku, yalnızlık.
vâ-vahşetah : ah yalnızlık.
vahşî : ürken, korkan yalnız, yabanî.
Vahy : Cenab-ı Hakk'ın emirlerinin Cebrail vasıtasıyla peygamberlerine getirilmesi.
vakfe : durak, duraklama anı, hacıların Arafat'ta durmala-

vakıy	:	okka.
vakka	:	parlak, aydınlık, ışıklı.
vâlih	:	şaşakalmış.
vâm	:	borç.
vâr	:	gibi.
vârid	:	gelen, erişen.
Vâsi'	:	geniş, Cenâb-ı Hak.
vassâf	:	vasıflarını bildirerek anlatan, öven.
vatar	:	iş, hâcet.
vazî	:	alçak.
vazzâ'	:	vaz' edici.
vecd	:	kendinden geçercesine (ilâhî) heyecana dalma.
vech	:	yüz, çehre, satıh, tarz, sebeb, yön.
veddâ'	:	vedâ edici.
Vedûd	:	Çok muhabbetli, Cenâb-ı Hak.
vefk	:	muvâfık, uygunluk.
vefret	:	bolluk.
Vehhâb	:	Çok hibe eden, bağışlayan, Cenâb-ı Hak.
vehhâc	:	çok parıltılı, nurlu, alevli.
vehm(â)	:	kuruntu, kuruntu olarak.
vekaadet	:	akıllılık, zerâfet.
Velî	:	eren, sâhib, Cenâb-ı Hak.
velî(kin)	:	velâkin, ama, fakat, ancak.
verâ	:	arka, geri, öte, halk.
vera'	:	haramdan kaçınma, takva.
verrâd	:	gül.
vesâh	:	kir.
vesâyif	:	uşaklar, hizmetçiler.
vesîle	:	yol, vasıta, sebeb, cennet.
— veş	:	gibi.
veyletâh	:	eyvahlar.
vezzâh	:	çok açık, meydanda, çok aydın.

vicdan	:	bulma, duyma, kendinden geçme.
vifâk	:	uygunluk, barış.
vilâ	:	ard arda gelme, dostluk, yakınlık.
vildan	:	yeni doğmuş çocuklar, kullar, köleler, cennet hizmetkarları.
vird	:	muayyen zamanlarda ve devamlı okunan dualar.
viribimek	:	göndermek.
vitâs	:	şiddet, savaş.
visâde	:	yastık.
visâhir	:	
vişâh	:	boyna çapraz takılan mücevher işlemeli muska, kuşak.
vizr	:	günah, suç, yük.
vu'âz	:	vâizler.
vuhuş	:	vahşîler, yabanî (hayvan)lar.
vuzû	:	abdest, abdest alma.
vücûd	:	bulunma, var olma, varlık.
vücûdiyyât	:	varlıklar, mahlûkat.
vûs'	:	güç, kuvvet, bolluk, servet.
vüs'at	:	genişlik, bolluk, fırsat.
vüskaa	:	pek sağlam ve kuvvetli.

— Y —

yâd (yâz)	:	hatırlama.
yagrın	:	sırt.
yâfuh	:	bıngıldak.
yahşi	:	güzel.
yahtulu	:	nurlu, ışıklı.
yarag	:	hazırlık, techîzât.
yaraklanmak	:	hazırlamak.
yarlıgamak	:	magfiret etmek.

yâz : bk. yâd.
yasamak : tertîb, tanzîm etmek, sermek
yeblâ (lâ) : çürümez.
yed : el, kuvvet, yardım.
yehfâ (lâ) : gizli olmayan.
yeksân : düz, berâber, her zaman.
yektâ(y) : biricik, eşsiz.
yekzâ : uyanık.
yemîn : sağ, sağ taraf, and.
yemût (lâ) : ölümsüz.
yenâbi' : kaynaklar, pınarlar.
yenâm (lâ) : uyumaz.
yesâr : sol, sol taraf, varlık.
yesîr : kolay, az şey.
yevâkit : yakutlar.
yevm : gün.
yezâl (lâ) : zevâlsiz.
Yezdan : Cenâb-ı Hak.
yıgılmak : çekinmek.
yiyni: : hafif.
yügürmek : koşmak.
yükünmek : diz çökmek, baş eğmek.
yüriyen : hızlı yürüyen.

— Z —

zâd (zâz) : doğma, doğmuş.
zâd : azık, artsın.
zâg : karga.
zâhid : çok zühd sâhibi, aşırı sofu.
zâhil : ferahlayan, unutan.
zahm(e) : yara, vurma.
zahr : arka, sırt.
zâhir : açık, belli.
zâkir : zikreden.
zâl : zâil.
zallâm : çok zulm eden.
zalmâ' : zulmet.

zamâ : susuzluk.
zamân : kefil olma.
zamîn : kefîl
zamîr : iç, kalb, gönül.
— zâr : yer adı bildirir.
zâr : ağlayan.
zarrâ : mihnet, keder, şiddet.
zât : kendi, asıl, öz, cevher sâhib.
zâyf : misâfir, konuk.
zâyık : dar.
zayyâ' : çok ziyâde eden.
zeberced : zümrüde benzer bir mü- cevher.
zebâne : alev.
zebh : boğazlama.
zefîr : göğüs geçirme, anırma, ne- fes alıp verme.
zehâb : gitme.
zehâdet : zâhidlik.
zeheb : altın.
zehrâ : yüzü pek beyaz ve parlak olan, Hz. Fâtıma.
zehre : öd, safra, cesâret, zehir, çiçek.
zelâzil : zelzeleler.
zelzâl (zilzâl) : zelzele, sarsıntı.
zemherir : karakış.
zemmâm : ziyâde zemm edici.
zemr : düdük çalma.
zenâdık : zındıklar, münâfıklar.
zenb : günâh, suç.
zer : altın.
zerâyi' : vesîleler (taleb olunan şeyler).
zer-endûd : altın yaldızlı.
zerrîn : altından yapılmış, altın, parlak.
zevâl : zâi' olma, sona erme.
zevr : ziyâret.

zevvâk : çok tadan, zevkine varan.
zevvir : ....
zeyn : süs, ziynet.
zeyt : zeytin yağı, yağ.
zeyyât : zeytin yağı satan.
zıll : gölge, koruma.
zî — : sâhib mânasına, bk. zihi.
zîbâ : süslü, güzel.
zih : kiriş, yay, şerit.
zihâb : gitme, sapma, bir fikre uyma.
zihî : ne güzel, ne hoş.
zimâm : yular.
zımn : iç yüzü, maksad.
zindegânî : dirilik, hayat.
zinnûreyn : iki nûr sâhibi, Hz. Osman.
zîr : alt, aşağı.
zirâ' : dirsekten orta parmağa kadar olan bir uzunluk ölçüsü.
zîrek : zeyrek, an'ayışlı.
zîver : süs, ziynet.
ziyâd : artık, çok, fazla.
zuhr : zâhire.
zuhr : öğle vakti.
zulâm : gece evvelindeki karanlık.
zulmâ : çok karanlık.
zulmet : karanlık.
zu'm : bâtıl zan, şüphe.
zü — : sâhib mânasına.
züban (zeban) : dil, lisan.
zübde : öz, netice, hâlis.
zücâc(e) : sırça, cam, şişe.
züccâc : sırçacı.
zühd : ibâdet takvâ.
zühhâd : zâhid'ler.
zühr : muhtar.
zükâm : nezle.
zülâl : saf, güzel, tatlı su.

zülf	:	saç, yüzün iki yanından sarkan saç.
zülfâ	:	yaklaşma, yakınlık, derece.
zünûb	:	günâhlar, kuyruklar.
zürâ	:	zerreler.
zürrâ'	:	zirâatçiler, çiftçiler.
zürvâ	:	zirveler.
züvvâr	:	ziyâretçiler.

METNİN FİHRİSTİ


FİATI : 10 TL.